

Випуск 3

**МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК
ПТО ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ**

Квітень, 2015

Інформаційно-методичний збірник навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області

Висвітлює питання, що стосуються життєдіяльності професійно-технічних навчальних закладів Дніпропетровщини. Призначений для надання практичної методичної допомоги керівникам і педагогічним працівникам ПТНЗ

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Василиненко В.М., директор НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

Редакція: Куценко О.Ф., Подчезерцева Л.І., Куницька І.В.,
Жук С.П., методисти НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

Редактор-дизайнер: Гришаєва О.В., методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

Технічна підтримка: Корнієнко М.М., заступник директора,
Бабенко М.М., методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

НАШІ РЕКВІЗИТИ:

49006, м. Дніпропетровськ, пр.Пушкіна, 36,
тел/факс 31-25-82, 31-85-26, 32-08-97
E-mail: onmc@3g.ua; onmc2004@ua.fm,
Web: <http://nmc-ptp.dp.ua/>

Шановний читачу!

До вашої уваги НМЦ ПТО пропонує 3-й номер інформаційно-методичного збірника «Методичний вісник». Зміст збірника складається за основними напрямками діяльності професійно-технічних навчальних закладів. Матеріали статей мають прикладний характер і спрямовані на допомогу педагогічним працівникам у їх навчальній та виховній роботі. Ми висвітлюємо на сторінках цього збірника новинки у сфері ПТО, кращий досвід роботи педагогів ПТНЗ області, надаємо корисні поради та ознайомлюємо вас з новими законодавчими та нормативними документами. Ви теж можете надати нам свої цікаві матеріали, які можуть бути розміщені у збірнику. У зв'язку з тим, що наш «Методичний вісник» виходить напередодні, світлого і величного християнського свята – Воскресіння Христового, обласна методична служба ПТО передає свої вітання усім педагогам Дніпропетровщини.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ !

Прийміть щирі вітання із світлим Воскресінням Христовим! Це свято спонукає кожного

із нас ще раз замислитися над вічними цінностями християнської моралі, дає нам добру нагоду наповнити свої серця любов'ю і добротою, зміцнює кожного з нас духовно. Свято Великодня нагадує нам про те, що кожна людина народжується для добрих справ і творіння. Хай цей день принесе у Вашу оселю радість і надію, гарний настрій, благополуччя й упевненість у завтрашньому дні. Нехай Воля Господня

надихає Вас на праведні справи, закликає до милосердя, додає натхнення і сили в ім'я зміцнення й процвітання України. Христос Воскрес!

З повагою
колектив НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

№ з/п	Тема статті, інформації	Сторінки
<i>Офіційні документи</i>		
1.	Наказ МОН України № 192 від 20.02.2015 Про проведення ДПА учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти у 2014/2015 навчальному році	5
<i>Нові підходи в системі управління ПТО</i>		
2.	Чернявська І.Є. Діяльність експертної комісії навчального закладу	27
<i>Впроваджуємо сучасні технології</i>		
3.	Гришаєва О.В. Сучасні освітні інтернет-інструменти для педагогів	29
4.	Безценна Т.М. Осучаснення змісту профтехосвіти через розробку (переопрацювання) Державних стандартів ПТО	35
5.	Стойчик Т.І. Організація підготовки кваліфікованих робітників гірничого профілю в професійно-технічному навчальному закладі	37
<i>Виховний процес в ПТНЗ</i>		
6.	Керницька Т.В. Впровадження інноваційних технологій превентивного виховання в практику роботи професійно-технічних навчальних закладів	46
7.	Буравов С.С. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді ПТНЗ-пріоритетний напрямок сучасної освіти України	52
8.	Куценко О.Ф. Формування суспільно активної особистості через учнівське самоврядування	54
<i>Охорона праці</i>		
9.	Гришаєва О.В. Організація та проведення Дня цивільної оборони	58
<i>Профорієнтаційна робота</i>		
10.	Головченко С.В. Шляхи поєднання зусиль ПТНЗ та ЗСШ для задоволення потреб молоді у професійній освіті	64
<i>Методична робота</i>		
11.	Муха Н.О. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді ПТНЗ засобами суспільних дисциплін	70
12.	Грищук Т.С. Методичний супровід з питань охорони праці в навчально-виробничому процесі ПТНЗ	83
<i>Ділимося досвідом</i>		
13.	Куницька І.В. З досвіду роботи Міжрегіонального вищого професійного училища поліграфії та інформаційних технологій «Побудова моделей співпраці ПТНЗ та ВНЗ»	93
14.	Кривяник В.М. Урок з патріотичного виховання : «Ціною життя»	95
15.	Дробишева Н. М.З досвіду роботи бібліотеки Криворізького навчального-виробничого центру	111
<i>НМЦ ПТО інформує</i>		
16.	Технологія створення писанки	117

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Н А К А З

м. Київ

20.02. 2015

№ 192

Про проведення
державної підсумкової атестації
учнів (вихованців) у системі
загальної середньої освіти у
2014/2015 навчальному році

Відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 30 грудня 2014 року № 1547 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 лютого 2015 року за № 157/26602 НАКАЗУЮ:

1. Провести державну підсумкову атестацію у загальноосвітніх навчальних закладах: I ступеня - з 12 по 21 травня з трьох предметів: української мови, читання та математики; II ступеня - з 1 по 8 червня з трьох предметів: української мови, математики та предмета за вибором навчального закладу; III ступеня - з трьох предметів у два етапи: 24 квітня у пунктах тестування - з української мови у формі ЗНО; з 22 по 28 травня - у навчальних закладах з двох предметів - математики або історії України та предмета за вибором учнів.
2. Затвердити орієнтовні вимоги до змісту атестаційних завдань, що додаються.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра

Павло Полянський

Орієнтовні вимоги до змісту атестаційних завдань

Загальні положення

Державна підсумкова атестація (далі – атестація) учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти проводиться відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2014 року № 1547, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 14 лютого 2015 року за № 157/26602.

Атестація проводиться у *письмовій формі* з навчальних предметів інваріантної складової типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання для проведення атестації укладають вчителі відповідного фаху, погоджує педагогічна рада та затверджує керівник навчального закладу. Завдання для проведення атестації з української мови у формі ЗНО укладаються Українським центром оцінювання якості освіти. Завдання мають відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, визначеним навчальними програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки.

Український центр оцінювання якості освіти надсилає навчальним закладам результати ЗНО з української мови, які зараховуються як результати атестації, про що видається відповідний наказ керівника навчального закладу.

При складанні розкладу проведення атестації необхідно передбачити два-три дні для підготовки до проходження атестації з кожного предмета.

Частина учнів 11-го класу може обрати історію, а інша - математику. Щодо предметів за вибором в 11-му класі, то кожен (-на) учень (учениця) може обрати будь-який предмет, винесений на атестацію. У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено.

Випускники з населених пунктів Донецької та Луганської областей, що тимчасово неконтрольовані державною владою, а також з Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, які

встигли зареєструватися на ЗНО до 20 лютого, проведуть атестацію з української мови і літератури у формі ЗНО - 24 квітня.

Інші випускники з тимчасово неконтрольованих територій можуть реєструватися для проходження ЗНО до 20 квітня. У такому випадку вони проведуть атестацію у формі ЗНО з української мови і літератури – 9 червня, а ЗНО з усіх інших предметів – за розкладом основної сесії (з 3 по 26 червня). Якщо з поважних причин випускник (випускниця) не зміг (змогла) з'явитися 9 червня на тестування з української мови та літератури, він (вона) матиме можливість пройти атестацію у формі ЗНО з цього предмета 27 червня 2015 року.

Бали за атестацію в основній та старшій школі виставляються у класному журналі у колонку з написом «ДПА» без зазначення дати після колонки з написом «Річна».

Результати атестації виставляються у додатки до свідоцтв про базову загальну середню освіту та до атестатів про повну загальну середню освіту у графі «державна підсумкова атестація» та враховуються при визначенні середнього балу атестата.

У школах (класах), у яких вивчення предметів здійснюється мовами національних меншин чи іноземними мовами, атестація може складатися мовою вивчення предмета.

Випускникам загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали міжнародний сертифікат (диплом) мовного іспиту у поточному навчальному році (Deutsches Sprachdiplom (DSD), Goethe-Zertifikat B1, Goethe-Zertifikat B2 - німецька мова; DELF/DALF - французька мова; IELTS, TOEFL, Cambridge English Language Assessment (CELT), Pearson Test of English (PTE) - англійська мова; D.E.L.E. - іспанська мова) рівня B-1 - для загальноосвітніх навчальних закладів, B-2 - для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов, результати зазначених іспитів зараховуються як атестація. У додаток до атестата про повну загальну середню освіту виставляється атестаційна оцінка з цих предметів 12 балів.

Оформлення атестаційної роботи

Атестаційна робота оформлюється письмово на аркушах зі штампом школи, дотримуючись вимог оформлення письмових робіт, до прикладу:

У верхній лівій частині титульної сторінки подвійного аркуша ставиться штамп загальноосвітнього навчального закладу. На ньому зазначається дата, до прикладу: 01.06.2015 р. Підписування роботи починається на сьомому рядку титульної сторінки:

Робота

з державної підсумкової атестації

з української мови за курс початкової (основної, старшої) школи

учня (учениці) 4(9,11) класу

(прізвище, ім'я, по батькові у формі родового відмінка)

На другій сторінці на перших двох рядках записують вид роботи та назву тексту, до прикладу:

Диктант

У пошуках слова

Оформлення відповідей на завдання атестаційної роботи здійснюється учнем (ученицею) на аркушах зі штампом навчального закладу або на спеціальному бланку відповідей, що розробляється навчальним закладом. У чистовому варіанті атестаційної письмової роботи виправлення (крім лексичних, орфографічних помилок) вважаються помилкою і не зараховуються як правильні відповіді.

1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1(негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1(негруба)
6	5-6	12	-

Атестація у старшій школі

Українська мова

Атестація з української мови в 11 класі проводиться у формі зовнішнього незалежного оцінювання у пунктах тестування. Відповідно до пункту 4 наказу МОН від 01.10.2014 № 1120 «Про деякі питання проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, для осіб, які виявили бажання вступати до

вищих навчальних закладів України в 2015 році», зареєстрованого в Міністерстві юстиції 08.10.2014 за № 1208 /25985, результати зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури (базовий рівень – українська мова) зараховуються як результати атестації за курс повної загальної середньої освіти для всіх випускників старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів 2015 року.

Атестація в 11 класі для учнів, які не з'явилися для її проходження через поважні причини (смерть членів сім'ї чи близьких родичів, надзвичайні ситуації природного та техногенного походження, інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення на атестацію), учнів вечірніх шкіл, які не будуть вступати до вищих навчальних закладів, проводиться у навчальному закладі у формі переказу.

Переказ проводиться за традиційною методикою. За обсягом тексти переказів повинні містити 350-450 слів. На виконання роботи відводиться 90 хвилин, протягом яких учні сприймають текст, докладно відтворюють його в письмовій формі з урахуванням смислової і структурної цілісності. Відлік часу розпочинається після другого прочитання вчителем тексту переказу. Переказ оцінюється однією оцінкою, яка є середнім показником набраних балів за зміст та мовне оформлення (грамотність) роботи

Українська література

Атестація з української літератури в 11 класі проводиться письмово у формі тестування.

Тривалість виконання завдання - 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Кожен тест може складатися із завдань різної форми:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді містять чотири або п'ять варіантів відповідей, із яких тільки одна правильна. Учні повинні вибрати правильну, на їхню думку, відповідь і позначити її в таблиці;

- завдання з вибором однієї правильної відповіді мають бути укладені за програмою для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, тому їх повинні виконувати під час державної підсумкової атестації тільки учні класів філологічного напрямку;

- завдання відкритої форми з короткою відповіддю передбачають уписування відповіді у вигляді слова, словосполучення чи речення.

Якщо завдання передбачає написання розгорнутої відповіді, то учні мають надати розгорнуту відповідь, сформулювати і прокоментувати проблему, порушену в художньому творі, пояснити позицію автора, указати, чи погоджуються вони з такою позицією, й аргументувати свою думку. Обсяг відповіді – від 100 до 200 слів.

Учитель визначає варіанти тестів для кожного (кожної) учня (учениці) на власний розсуд, але так, щоб учні за сусідніми партами не виконували один варіант.

Атестація з української літератури проводиться протягом 90 хвилин.

Світова література

Атестація зі світової літератури проводиться письмово у формі тестування.

На виконання завдання відводиться 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Для проведення атестації готують не менше 10 варіантів із завданнями різної форми, що повинні охоплювати навчальний матеріал 10 та 11 класів.

Якщо кількість учнів менша 10, то кожен (кожна) з них отримує окремий варіант.

Залежно від того, за яким рівнем (стандарту, академічним, профільним) учні вивчали світову літературу в школі, вони виконують різний комплект завдань. Кількість завдань для рівня стандарту та академічного (профільного) повинна відрізнятися та бути різних форм: вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих; встановлення відповідності; написання стислого твору-роздуму на запропоновану тему.

Кількість завдань в одному варіанті визначається вчителем на власний розсуд.

Виконання завдання відкритої форми у вигляді твору-роздуму оцінюється відповідно до таких параметрів: повнота розкриття теми; посилання на літературні тексти, уміння їх аналізувати й інтерпретувати; логічна послідовність викладу думок (наявність тези, аргументів, висновку); струнка побудова (наявність вступу, основної частини, висновків); структурна цілісність, переконливість наведених аргументів в основній частині твору, точність, зрозумілість думки; образне мислення.

Завдання відкритої форми учень (учениця) має виконати на окремому аркуші, виданому вчителем.

Правильне виконання завдань кожного варіанта оцінюється 12 балами.

Мови і літератури національних меншин

Атестація з мов навчання або вивчення мов національних меншин у навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин проводиться у формі переказу з творчим завданням або у формі тестових завдань.

Рекомендуємо використовувати для переказу тексти різних стилів за різними типами мовлення (розповідь, опис, роздум). Обсяг тексту для переказу від 290-340 до 340-390 слів залежно від його форми та виду.

Атестація може проводитися також у тестовій формі. Завдання мають бути укладені у відповідності до чинних навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням мовами національних меншин і давати учневі (учениці) можливість визначити рівень сформованості мовної та мовленнєвої компетенцій, їх уміння реалізовувати свої знання у практичній діяльності.

Рекомендуємо розробити не менше 10 варіантів тестових завдань різних ступенів складності, що передбачатимуть перевірку знання та вміння учнів розпізнавати вивчені мовні явища, групувати та класифікувати їх, виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні, сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи при цьому належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі, пов'язаних між собою, та інше.

Рекомендуємо такі форми тестових завдань: завдання з вибором однієї правильної відповіді; завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності; завдання на читання та розуміння тексту; завдання (відкритого типу) з розгорнутою відповіддю.

Тривалість виконання тестових завдань – 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Атестація з інтегрованого курсу «Література» (національна та світова) може проводитися у формі твору або виконання тестових завдань.

Тестові завдання для проведення державної підсумкової атестації з інтегрованого курсу «Література» (національна та світова) мають відповідати вимогам діючих навчальних програм. Рекомендуємо розробити не менше 10 варіантів таких завдань різної форми та складності: завдання закритої форми (на вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих; на вибір двох правильних відповідей із 5(6) запропонованих тощо; на встановлення правильної

послідовності викладення подій у художньому творі, розташування частин (глав) літературного твору; створення твору, життя письменників, існування літературних та культурних епох, стилів, напрямів; на встановлення відповідності (пропонується встановити відповідність елементів двох списків); завдання відкритої форми (доповнення відповіді одним або кількома словами; надання відповіді на питання розгорнутим або стислим власним висловлюванням).

Написання стислого твору-роздуму на запропоновану тему має бути важливою складовою державної підсумкової атестації з літератури.

На виконання завдання атестації відводиться 90 хвилин (час на вступну бесіду та інструктаж не враховується).

Іноземні мови

Атестація з іноземних мов проводиться у письмовій формі. Завдання складаються з трьох частин (читання, використання мови та письмове повідомлення) за матеріалами, підготовленими вчителем.

Завдання мають відповідати державному стандарту та навчальним програмам: для загальноосвітніх початкових закладів - *рівень В*; для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов - *рівень В2*.

Вчитель формує завдання з трьох вищезазначених складових відповідного рівня та типу навчального закладу на окремому бланку. Завдання містять: текст для читання мовчки з післятекстовим завданням, текст із пропусками на використання мови та одне завдання для написання письмового повідомлення.

Кількість варіантів готується вчителем відповідно до кількості учнів у класі які виявили бажання проходити атестацію з іноземної мови.

Основні вимоги до складових державної підсумкової атестації.

Перше завдання - читання тексту та виконання післятекстового завдання. Мета – виявити рівень сформованості умінь учнів читати і розуміти тексти у визначений проміжок часу.

Типи текстів: статті з періодичних видань; листи (особисті, офіційні тощо); оголошення, реклама; розклади (розклад уроків, руху поїздів тощо); меню, кулінарні рецепти; програми (телевізійні, радіо тощо); особисті нотатки, повідомлення.

Форми завдань: завдання із вибором правильної відповіді; завдання на встановлення відповідності (добір логічних пар); запитання з короткими відповідями (2-3 слова); встановлення

логічного порядку простого тексту; знаходження аргументів та висновків; встановлення зв'язків між інформаційними блоками; вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв.

Різниця між рівнями забезпечується двома основними підходами: шляхом підбору автентичних текстів (основні ознаки – відображення реалій справжнього життя, обізнаність учня (учениці) із життєвими ситуаціями, наявність контексту як елемента, що прояснює ситуацію) та стосуються відповідних сфер; підбору завдань за складністю з огляду на критерії (лінгвістична складність; тип тексту; структура дискурсу (усне чи писемне мовлення); матеріальне забезпечення, обсяг тексту, врахування інтересів того, хто вивчає мову (інтеракційна автентичність).

Тексти мають відображати реалії життя в Україні та у країнах, мова яких вивчається.

Учні повинні проявити вміння: виділяти загальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному спілкуванні (короткі повідомлення для друзів, оголошення, проспекти, меню і т.д.); виділяти загальну та детальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному житті (оголошення, проспекти, меню, розклад руху поїздів тощо); виділяти детальну інформацію про осіб, факти, події тощо; розрізняти фактографічну інформацію і враження; виділяти точну та детальну інформацію в текстах, що стосується повсякденного життя, написаних розмовною мовою; розуміти точку зору автора на конкретні та абстрактні теми у статтях та доповідях; розуміти абстрактні та складні тексти, уривки з літературних творів та спеціальної літератури; розуміти структуру тексту, розпізнавати зв'язки між частинами тексту.

Друге завдання – використання мови. Це завдання відкритої форми з короткою відповіддю. Мета – визначити рівень володіння лексичними, граматичними, семантичними та прагматичними знаннями, що показують рівень спілкування іноземною мовою.

Форми завдань - тексти із пропусками для заповнення. Учень (учениця) заповнює пропуски у тексті, використовуючи подані слова або словосполучення.

Перевіряються вміння учнів ідентифікувати та обирати правильні формулювання для вживання в мові лексичних та граматичних конструкцій в процесі спілкування.

Третє завдання - писемне мовлення. Мета – визначити рівень сформованості в учнів навичок, необхідних для вирішення комунікативних завдань.

Завдання: створення текстів на основі конкретної ситуації і підказок: письмових підказок (повідомлень, листів, оголошень, реклами тощо); візуальних підказок (картинок, фотографій, таблиць, схем тощо).

Учень (учениця) повинен (повинна) вміти: передати привітання та використовувати звороти ввічливості, володіючи мінімумом лінгвістичної інформації; використовувати увесь спектр форм ввічливості (подяка, вибачення, поздоровлення із успіхами, побажання здоров'я, прощання, побажання видужання); заповнювати прості формуляри; описати свою особисту ситуацію або стан справ у сім'ї в короткому тексті з опорою на прості питання; передати особисте повідомлення у вигляді записки довільної форми; передати особисту інформацію в короткому листі відповідного зразка або в довільній формі, в електронному листі з тим, щоб подякувати, висловити жаль з якогось приводу, відмовитися від замовлення, вибачитися; переписати інформацію із телефонної книги, розкладу руху, із оголошення; передати прості ділові повідомлення (зустріч із точним визначенням часу та місця.); написати короткий текст про свій стан справ та ситуацію в сім'ї, подію, особистий план на майбутнє.

Кількість варіантів добирається вчителем відповідно до чисельності учнів у класі які виявили бажання проходити атестацію з іноземної мови. Кожен (кожна) учень (учениця) отримує окреме завдання. Час на виконання усіх завдань - 1 астрономічна година.

Математика

Для атестації з математики вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів в класі менша 10, то по 1 варіанту на кожного (кожну) учня (ученицю). Рекомендуємо атестаційну роботу розділити на 3 частини.

Перша частина – 12-16 завдань у тестовій формі з однією правильною відповіддю на кожне завдання. Для кожного тестового завдання рекомендуємо подати 4-5 варіантів відповіді. Завдання з вибором відповіді вважається виконаним правильно, якщо в роботі вказано тільки одну літеру, якою позначено правильну відповідь. При цьому учень (учениця) не повинен (не повинна) аргументувати свій вибір.

Друга частина атестаційної роботи може складатися із 6-8 завдань відкритої форми з короткою відповіддю. Такі завдання вважаються виконаними правильно, якщо записано правильну відповідь (наприклад: число, вираз, корені рівняння тощо). Усі необхідні обчислення, перетворення тощо учні виконують на чернетках.

Третя частина атестаційної роботи може складатися із завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю. Завдання третьої частини вважаються виконаними правильно, якщо учень (учениця) навів (навела) розгорнутий запис розв'язування завдання з обґрунтуванням кожного етапу розв'язку та дав (-ла) правильну відповідь. Правильність виконання завдань вчитель

оцінює відповідно до критеріїв і схеми оцінювання завдань, з якими учні повинні бути завчасно ознайомлені.

Для учнів, які вивчали математику на рівні стандарту, третя частина повинна містити 1 завдання; для академічного рівня – 3 завдання; профільного рівня – 4 завдання; для учнів класів з поглибленим вивченням математики – 7 завдань. При цьому для учнів профільних класів варто в третій частині подати одне завдання підвищеної складності. Для учнів класів з поглибленим вивченням математики варто в третій частині подати 4 завдання підвищеної складності.

У кожній з частин атестаційної роботи рекомендується поєднати завдання з алгебри і геометрії в орієнтовному відношенні 2:1. Завдання мають охоплювати весь курс математики за 5-11 класи.

Атестація з математики проводиться протягом 135 хв. для учнів, які вивчали математику за програмою рівня стандарту, академічного та профільного рівня. Учні класів з поглибленим вивченням математики виконують атестаційну роботу протягом 180 хв.

Інформатика

Для проведення атестації з інформатики вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт (якщо кількість учнів в класі менша 10, то по одному варіанту на кожного (кожну) учня (ученицю)). Пропонується атестаційну роботу розділити на 3 частини, залежно від рівня вивчення інформатики учнями.

Перша частина може складатись із 10-13 завдань і є рекомендованою для учнів, які вивчали інформатику на будь-якому рівні. Ця частина може містити завдання у тестовій формі з вибором однієї правильної відповіді; завдання з вибором кількох правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності. Також, повинна містити 3 практичні завдання, що виконуються на комп'ютері.

Друга частина атестаційної роботи складається для учнів, які вивчали інформатику на академічному та профільному рівнях. Ця частина може містити завдання щодо алгоритмізації та програмування. Виконується на комп'ютері.

Третя частина атестаційної роботи складається тільки для учнів профільних класів і може містити 3 завдання з тем, передбачених програмою профільного рівня. Також виконується на комп'ютері.

Письмові завдання атестаційної роботи учні виконують на аркушах зі штампом відповідного загальноосвітнього навчального закладу. Вихідні файли розв'язків завдань на

комп'ютері доцільно роздрукувати на аркушах формату А4 або іншого доступного формату із заздалегідь поставленим штампом навчального закладу.

Атестація з інформатики проводиться протягом 90 хв. для учнів, які вивчали інформатику за програмою рівня стандарту; 120 хвилин для учнів, які вивчали інформатику за програмою академічного рівня та 180 хвилин - для учнів, які вивчали інформатику за програмою профільного рівня.

Предмети суспільно-гуманітарного циклу

Атестацію з предметів суспільно-гуманітарного циклу рекомендуємо проводити у вигляді контрольних робіт або стандартизованих завдань у тестовій формі.

Зміст контрольних робіт має відповідати навчальним програмам та змісту підручників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України. Атестація з усіх предметів суспільно-гуманітарного циклу проводиться упродовж 90 хвилин.

Історія України. Всесвітня історія (9 та 11 класи)

Атестаційні роботи мають включати завдання базового рівня хронологічних та картографічних знань, відомостей про історичних діячів та культурно-історичні пам'ятки, передбачати пояснення окремих понять і термінів, формулювання і висловлювання власної думки.

Під час виконання контрольних робіт учні мають продемонструвати:

- знання історичних фактів, подій, явищ, процесів, понять, термінів, хронології, картографії, історичних особистостей, пам'яток культури;
- вміння аналізувати, узагальнювати, визначати причини й наслідки історичних подій та явищ, оцінювати їхнє значення;
- вміння встановлювати відповідність і послідовність між подіями, явищами, процесами та періодами;
- вміння працювати з різноманітними історичними джерелами: історичними документами, картами, схемами, фотоматеріалами, плакатами тощо.

Завдання атестації можуть бути таких форм і типів:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді із чотирьох запропонованих варіантів (при цьому передбачити завдання на роботу з картою, візуальними та текстовими історичними джерелами);
- завдання на встановлення відповідності поданого переліку подій, термінів (позначених цифрами) до наявної логічної інформації (позначеної буквами);

- завдання на встановлення правильної послідовності поданого переліку подій (позначених буквами) щодо їхнього логічного розташування (позначити цифрами);
- завдання множинного вибору (з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів).

Рекомендуємо таку систему оцінювання:

Види завдань	Система оцінювання
Завдання з вибором однієї правильної відповіді	За правильну відповідь 1 бал
Завдання на встановлення відповідності	Від 1 до 4 балів
Завдання на встановлення правильної послідовності	Від 1 до 3 балів
Завдання множинного вибору	Від 1 до 3 балів
	Загальна сума від 0 до 36 балів включно.

Для виведення оцінки набрану суму балів слід розділити на 3.

Учитель на власний розсуд може змінити структуру, додати завдання відкритої форми. При цьому мають бути чітко виписані критерії оцінювання таких завдань.

«Правознавство. Практичний курс» (9 клас) та «Правознавство» (11 клас)

Під час складання завдань атестації рекомендуємо звернути увагу на розуміння учнями фундаментальних цінностей, як то права та свободи людини і громадянина, демократія, активна громадянська позиція.

Також рекомендуємо включити завдання, що давали б можливість перевірити вміння використовувати правові знання для реалізації і захисту своїх прав, свобод та законних інтересів.

Завдання атестації можуть бути таких форм і типів:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності.

Учитель на власний розсуд може запропонувати учням завдання відкритої форми з короткою відповіддю та завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю, чітко виписавши при цьому критерії оцінювання.

«Людина і світ», «Людина і суспільство», «Основи філософії»

Атестація іззазначених предметів має на меті виявити рівень опанування учнями суспільствознавчих знань; рівень сформованості в них критичного мислення; навичок оцінювання суспільних явищ і процесів, життєвих та прикладних особистісно-життєтворчих, соціалізуючих, комунікативних, інтелектуально-інформаційних умінь.

Завдання повинні включати основні філософські, політологічні, культурологічні та економічні питання. Це можуть бути тестові завдання різної форми, як от:

- завдання з вибором однієї правильної відповіді;
- завдання з вибором кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності.

Учитель на власний розсуд може запропонувати учням завдання відкритої форми з короткою відповіддю та завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю, чітко виписавши при цьому критерії оцінювання.

Економіка

Для проведення атестації вчитель готує не менше 10 варіантів контрольних робіт, що включають завдання чотирьох рівнів складності. Завдання мають різний формат: тести на встановлення однієї правильної відповіді, тести на встановлення відповідності, задачі та творчі запитання з відкритою розгорнутою відповіддю.

На виконання завдань відводиться 90 хвилин. Для класів, учні яких вивчали економіку за програмами профільного рівня, - 120 хвилин. Під час виконання роботи учні мають право користуватися чернетками та калькулятором.

Завдання різних форматів (тести, завдання на визначення відповідності, задачі та запитання з відкритою відповіддю) потребують правильного оформлення. У тестах з поданих чотирьох варіантів відповідей потрібно вибрати тільки одну правильну. Тести на визначення відповідності інформації між лівою та правою колонками. Відповіді на тести і завдання на визначення відповідності зазначають у спеціальному бланку для відповідей, що розробляється навчальним закладом.

При розв'язуванні задач звертають увагу на такі вимоги щодо запису:

- «дано» в умові задачі у вигляді загальноприйнятих в економіці позначень;
- запису повних формул, що використовуються під час розрахунків;

- хід розв'язання з усіма послідовними діями й необхідними поясненнями, графічними ілюстраціями;
- результати обчислень у вигляді числа в тих одиницях виміру, які зазначені в умові задачі;
- повна відповідь, якщо потрібно знайти декілька величин або результатів.

Запитання з відкритою відповіддю потребує повної, логічної, розгорнутої відповіді з визначенням сутності економічних понять, формулюванням економічних законів та аналізом економічних явищ і процесів.

Географія

Для проведення атестації вчитель готує не менше 10 варіантів атестаційних робіт. Кожен варіант має включати тестові завдання різних типів і рівнів складності, зокрема: завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих використовують для оцінювання знань географічних понять, термінів, умінь працювати із джерелами інформації; завдання на визначення відповідності передбачають вибір взаємопов'язаних понять, явищ, процесів і встановлення між ними логічних зв'язків; завдання, що містять сім варіантів відповідей, три з яких є правильними використовують для перевірки виявлення характерних ознак окремих об'єктів і явищ, переліку окремих об'єктів, процесів, явищ тощо; завдання, що передбачають розгорнуту відповідь на поставлені запитання і забезпечать можливість перевірки вміння учнів висловлювати власні думки, наводити аргументи, складати географічні характеристики, описувати географічні процеси і явища, робити висновки, застосовувати знання і вміння у новій ситуації; порівнювати географічні об'єкти і явища; пояснювати розвиток і просторове поширення географічних процесів і явищ на основі виділення їх істотних ознак; встановлювати риси подібності та відмінності, переваг та недоліків природних та економічних умов; вміння застосовувати наявні знання і вміння для вирішення запропонованого завдання; одне з завдань передбачає для отримання правильної відповіді виконання певних математичних розрахунків з відповідним записом у бланку відповідей; одне з завдань серед запропонованих типів необхідно передбачити для учнів, що навчаються за програмою профільного рівня.

Також необхідно розробити одне завдання на контурній карті, що передбачатиме нанесення на карту інформації відповідно завдання та розроблення легенди карти. Це завдання даватиме змогу перевірити картографічну грамотність та знання особливостей просторового розміщення об'єктів і явищ. Під час виконання завдання учням потрібно розробити легенду карти за всіма правилами і картографічними вимогами, а потім виконати завдання на контурній карті. В окремих

випадках учні можуть скористатись чернеткою, якщо легенда карти буде складною. Виконуючи завдання на контурній карті, всі позначення і записи робляться тією ж ручкою, що й інші завдання.

Виконання атестаційної роботи не передбачає користування атласами та іншими джерелами картографічних знань.

На виконання письмової роботи для атестації відводиться 90 хвилин. Для класів з вивченням географії на профільному рівні - 120 хвилин.

Атестаційну роботу учні виконують на окремих проштампованих навчальним закладом аркушах і додають до заготовлених бланків відповідей. Якщо кількість учнів у класі перевищує кількість варіантів, то необхідно підготувати копії варіантів завдань і розсадити учнів з однаковими варіантами в класі так, щоб забезпечити самостійність виконання завдань кожним (-ою) учнем (ученицею).

Біологія

Зміст атестаційної роботи з біології за курс старшої школи має відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, що передбачені навчальними програмами для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень (Тернопіль: Мандрівець, 2011).

Атестаційна робота складається із завдань різної форми і рівня складності: завдань у тестовій формі, завдань відкритого типу з короткою відповіддю, завдань відкритого типу з розгорнутою відповіддю. До атестаційної роботи включаються такі типи завдань у тестовій формі: з вибором однієї правильної відповіді з 4-5 запропонованих; завдання з вибором декількох правильних відповідей з 5-6 запропонованих; завдання на встановлення відповідності; завдання на встановлення правильної послідовності; завдання з вибором трьох правильних відповідей із трьох груп запропонованих варіантів відповідей. Завдання відкритого типу які передбачають надання учнями розгорнутої відповіді мають бути спрямовані на виявлення рівня сформованості в учнів уміння самостійно оперувати біологічними поняттями і термінами, обґрунтовувати та пояснювати біологічні процеси і явища, грамотно, логічно і послідовно формулювати свою відповідь; застосовувати знання у новій ситуації; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізувати, систематизувати знання; узагальнювати і формулювати висновки; розв'язувати біологічні задачі, застосовувати теоретичні знання на практиці.

Кількість завдань, які відповідають змісту певного розділу навчальної програми, має бути пропорційна кількості навчальних годин, передбачених програмою на вивчення цього розділу.

Екологія

Зміст атестаційної роботи з екології має відповідати навчальним програмам з екології рівнів стандарту, академічного та профільного.

Атестаційна робота для учнів, які вивчали навчальний предмет на академічному рівні, рівні стандарту, складається з завдань у тестовій формі (завдання з вибором однієї чи кількох правильних відповідей, завдання на відповідність, послідовність), завдання відкритої форми (робота зі статистичними даними, картами екологічного стану України).

До змісту атестаційної роботи для учнів, які навчалися за програмою профільного рівня, додатково включаються розрахункова задача і завдання-дилема. Виконуючи завдання-дилему, учень (учениця) має обрати один або декілька дистракторів, дати розгорнуту аргументовану відповідь, що повинна відображати знання аспектів діяльності людини у зазначеному в завданні контексті.

Виконуючи атестаційну роботу учні можуть користуватися картами екологічного стану України, що розміщені в шкільних географічних атласах: «Атлас 8 клас. Фізична географія України» (ДНВП «Картографія», 2006-2011) та «Фізична географія України. Атлас для учнів 8 класу» (ЗАТ «Інститут передових технологій», 2008, 2009), а для обчислення даних – користуватися калькулятором.

Фізика

Завдання для атестації з фізики розробляються вчителем так, щоб дати можливість перевірити рівень навчальних досягнень школярів:

- на розуміння основних фізичних понять і законів;
- вміння аналізувати фізичні явища та процеси;
- навички розв'язання задач.

Для проведення атестації готують варіанти атестаційних робіт, що включають завдання різних рівнів складності. Завдання повинні бути різного типу, а саме: тести на встановлення однієї правильної відповіді, тести на встановлення відповідності, задачі та творчі запитання з відкритою розгорнутою відповіддю.

З метою врахування різного рівня підготовки учнів відповідно до навчального профілю, атестаційна робота для учнів профільного рівня навчання повинна містити збільшену кількість завдань високого рівня складності. Для учнів, які вивчали фізику на рівні стандарту або на

академічному рівні, доцільно пропонувати більше завдань початкового та достатнього рівнів складності.

При розв'язуванні задач звертають увагу на такі вимоги щодо запису:

- «дано» в умові задачі у вигляді загальноприйнятих фізиці позначень;
- запису повних формул, які використовуються під час розрахунків;
- хід розв'язання з усіма послідовними діями і необхідними поясненнями, графічними ілюстраціями;
- результати обчислень у вигляді числа в тих одиницях виміру, які зазначено в умові задачі;
- повна відповідь, якщо потрібно знайти декілька величин або результатів.

Запитання з відкритою відповіддю потребує повної, логічної, розгорнутої відповіді з визначенням сутності запропонованих у завданні фізичних явищ, формулюванням фізичних законів, аналізом явищ і процесів, наведенням ілюстрацій у вигляді графіків, таблиць або схем та обґрунтуванням висновків.

Хімія

Зміст атестаційної роботи з хімії за курс старшої школи має відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, що передбачені навчальними програмами для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень (Тернопіль: Мандрівець, 2011).

Атестаційна робота включає завдання з трьох тематичних блоків:

I. «Загальна хімія»:

- основні поняття і закони хімії;
- розчини;
- періодичний закон і періодична система хімічних елементів

Д. Менделєєва, будова атома, хімічний зв'язок, будова речовини.

II. «Неорганічна хімія»:

- основні класи неорганічних сполук;
- металічні елементи;
- неметалічні елементи.

III. «Органічна хімія»:

- вуглеводні;
- оксигеновмісні органічні сполуки;

- нітрогеновмісні органічні сполуки;
- синтетичні високомолекулярні речовини.

До варіанту атестаційної роботи включаються тестові завдання різних типів і рівнів складності, зокрема:

- завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності;

- завдання відкритої форми, серед яких: завдання на відтворення генетичного зв'язку між класами неорганічних і органічних сполук; на складання рівнянь окисно-відновних реакцій та електронних балансів до них, реакцій йонного обміну в молекулярній та йонній формах; задачі різних типів, які передбачають розгорнутий запис розв'язування завдання з обґрунтуванням кожного етапу.

Під час проведення атестації учням дозволяється користуватись періодичною системою хімічних елементів Д. Менделєєва, таблицею розчинності кислот, основ, амфотерних гідроксидів та солей, електрохімічним рядом напруг металів. Для проведення обчислень учні можуть користуватися калькулятором.

Фізична культура

Атестація з фізичної культури проводиться в один день і може складатися з трьох частин: тестові завдання з теоретико-методичних основ фізичної культури (у формі контрольних робіт), практичних завдань інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ.

На виконання тестових завдань відводиться 45 хв., практичних завдань – 90 хв. Загальна тривалість атестації не повинна перевищувати 3-х академічних годин.

Завдання для атестації складаються згідно з навчальними програмами для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура. 5-11 класи» та «Фізична культура. Профільний рівень, 10 – 11 класи» (авт. колектив: Єрмолова В., Іванова Л., Смоліус Г. та ін).

Тестові завдання з теоретико-методичних основ фізичної культури та залікові вправи рекомендуємо підготувати окремо для учнів, які навчалися за програмами для рівня стандарту, і окремо – для учнів, які навчалися за профільним рівнем. Практичні завдання інструктивно-оздоровчого спрямування можна підготувати однотипні і для всіх рівнів вивчення.

Кожен (кожна) учень (учениця), який (яка) проходить атестацію з фізичної культури, має отримати інструкцію з виконання тестових завдань, індивідуальний варіант роботи (теоретико-методичних основ фізичної культури) відповідно до рівня стандарту чи профільного рівня.

Варіант атестаційної роботи з теоретико-методичних основ фізичної культури рекомендуємо укласти з 36 тестових завдань, що відповідатимуть вимогам до знань випускників з предмета. До кожного із завдань можна включити 4-5 варіантів відповідей, серед яких правильною є одна. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів – 36, що відповідатиме 12 балам шкалою оцінювання навчальних досягнень учнів.

Варіант практичної частини інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ для кожного з учнів обирається шляхом випадкового вибору учнями білетів. Білети повинні містити два завдання: практична частина інструктивно-оздоровчого спрямування і залікова вправа (окремо для хлопців та дівчат).

Для підготовки практичної частини рекомендуємо включити завдання інструктивно-оздоровчого спрямування, що дозволять оцінити вміння учнів організувати й проводити індивідуальні та групові заняття різного спрямування, фізкультурно-оздоровчі заходи у режимі дня, рухливі ігри.

Загальну оцінку за атестацію з фізичної культури рекомендуємо визначати як середнє арифметичне трьох випробувань: тестових завдань з теоретико-методичних основ фізичної культури, практичних завдань інструктивно-оздоровчого спрямування та залікових вправ.

До проходження атестації допускаються учні основної медичної групи, які мають медичний дозвіл: списки учнів, які проходять зазначене випробування, завіряються лікарем медичної установи, що обслуговує навчальний заклад.

Технології

Завдання атестаційних робіт для проведення атестації з технологій: технічні види праці чи обслуговуючі види праці мають охоплювати як базовий модуль навчальної програми так і варіативні модулі, які освоювали учні в 10 та 11 класах.

Кожен варіант може містити по декілька завдань різних рівнів складності: завдання репродуктивного змісту; застосування набутих знань на практиці; завдання на проектно-технологічну компетентність; завдання на творче застосування знань на практиці тощо.

Кожен варіант атестаційних робіт повинен оцінюватися однаковою кількістю балів.

На виконання завдань атестації відводиться 90 хвилин. Під час виконання завдань дозволяється використовувати калькулятор.

Атестацію учнів, які навчалися за *технологічним профілем*, проводять відповідно до спеціалізацій, за якими здійснювалось навчання.

У випадку, коли навчання за технологічним профілем відбувалося на базі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних навчальних закладів, опорних загальноосвітніх шкіл тощо, учні можуть проходити атестацію в цих закладах. При цьому, склад комісій та порядок оформлення документації заздалегідь визначаються спільно місцевими органами управління освітою і адміністраціями закладів.

Художня культура (9, 11 класи)

При розробленні завдань для проведення атестації рекомендуємо враховувати, що зміст завдань має охоплювати основні розділи й теми шкільного курсу з художньої культури, метою якого є художньо-естетичний розвиток особистості й формування комплексу ключових, предметних і міжпредметних компетентностей. Виконання завдань дасть можливість визначити рівень засвоєння учнями державного стандарту та чинних навчальних програм з предмету.

Тому письмову роботу для атестації доцільно структурувати із завдань різного типу та рівня складності, що дасть можливість більш повно оцінити виконання їх учнями.

До завдань рекомендуємо включити:

- тестові завдання «закритого» типу з однією чи кількома правильними відповідями, що передбачатимуть перевірку знань учнів окремих художніх фактів, загальну орієнтацію у явищах художньої культури, мислення і діяльність репродуктивного характеру;
- візуальні тести на встановлення відповідності між художнім образом твору і його змістом, належністю до певного виду, жанру, стилю або напряму мистецтва, на усвідомлення учнями художньо-мовних засобів, основних понять і термінів, які спрямовані на перевірку вмінь учнів сприймати та розуміти художні твори, знань основної мистецької термінології як прояву художнього мислення і діяльності реконструктивного характеру;
- завдання на порівняння, систематизацію та узагальнення фактів і явищ художньої культури, які передбачатимуть перевірку уміння аналізувати й інтерпретувати твори мистецтва, застосовувати пояснення і приклади як прояв ключових і предметних компетентностей, самостійного художнього мислення і діяльності конструктивного характеру.

Для перевірки навичок учнів практично застосовувати набуті художні знання і вміння у життєвих ситуаціях до атестації рекомендуємо включити завдання творчого характеру, спрямовані на перевірку сформованості художнього мислення учнів і діяльності творчого характеру, комплексу ключових, предметних і міжпредметних компетентностей: художньо-творчі завдання, спрямовані на перевірку уміння учнів встановлювати взаємозв'язки між видами мистецтва та між художніми й життєвими явищами; оцінки прояву самостійного художнього мислення і діяльності творчого типу (створення візуального образу); завдання, які потребують активної художньо-творчої уяви, використання оригінальних асоціацій, паралелей, аналогій і здатності до практичного застосування набутих художніх знань. З-поміж різноманітних видів завдань творчого характеру у письмовій роботі може бути запропоновано виконання *міні-проекту*, завданням якого передбачатиметься комплексна перевірка сформованості художнього мислення учнів і діяльності творчого характеру (створення візуального образу).

Директор департаменту

Ю.Г. Кононенко

Діяльність експертної комісії навчального закладу

**Чернявська І.Є.,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області**

Професійно-технічні навчальні заклади у своїй діяльності протягом календарного року створюють різні документи. Окрім того, до навчальних закладів надходять документи з різних установ, організацій. Частина документів найближчим часом втрачає свою актуальність, практичну цінність, і потреба у їх зберіганні відпадає.

Інші документи, навпаки, слід зберігати тривалий час відповідно до встановлених вимог, щоб за потреби можна було легко знайти необхідний документ. Тож у професійно-технічному навчальному закладі обов'язково має діяти експертна комісія, яка проводитиме експертизу цінності документів.

Знищувати документи без попереднього проведення експертизи їх цінності заборонено.

Утворення експертної комісії

Відповідно до пункту 9 Порядку утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Про проведення експертизи цінності документів» від 08.08.2007 № 1004, наказом директора навчального закладу створюється постійно діюча експертна комісія, затверджується її склад та Положення.

Головою експертної комісії призначається, як правило, один із заступників директора навчального закладу, секретарем – відповідальна особа за архівне господарство.

Секретар експертної комісії за рішенням голови забезпечує скликання засідань комісії, складає протоколи, доводить до відома структурних підрозділів юридичної особи та окремих осіб рішення комісії, здійснює облік і звітність про проведену роботу, веде документацію ЕК і забезпечує її зберігання.

Повноваження експертної комісії

Експертна комісія працює відповідно до річного плану, який затверджує директор навчального закладу, і звітує перед ним про проведену роботу.

Основним завданням експертної комісії є організація та проведення спільно зі службою діловодства експертизи цінності документів, що утворилися в діловодстві навчального закладу.

Експертиза цінності документів проводиться щороку, зокрема:

- у поточному діловодстві під час складання номенклатури справ, формування документів у справи, перевіряння правильності віднесення документів до справ;
- під час підготовки справ до наступного зберігання.

Принципи і критерії визначення цінності документів

Експертиза цінності документів проводиться за такими принципами: об'єктивність - проведення оцінки документів на основі неупередженого підходу; історизм - урахування особливості часу і місця створення документів, загальноісторичного контексту;

всебічність і комплексність - вивчення відповідних документів з урахуванням їх важливості та значення порівняно з іншими документами.

Експертиза цінності документів проводиться за такими критеріями: походження - функціонально-цільове призначення юридичної особи (фондоутворювача), її значення в житті суспільства, час і місце створення документа;

зміст - значущість інформації, що міститься в документі (унікальність і типовість), її повторення в інших документах, вид документа, оригінальність;

зовнішні ознаки - форма фіксації та передачі змісту, засвідчення і особливості оформлення документа, стан його збереженості.

Експертна комісія навчального закладу відбирає документи і справи тривалого (понад 10 років) і тимчасового (до 10 років включно) строків зберігання для передання до архіву навчального закладу та вилучає для знищення документи і справи за минулі роки, строки зберігання яких закінчилися.

Для визначення правильності встановлення строків зберігання документів експертна комісія навчального закладу повинна користуватися Переліком типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 587/5. Якщо у ньому не визначено строки зберігання певних документів і справ, то експертна комісія встановлює їх самостійно.

Організована робота експертної комісії навчального закладу забезпечує правильне оформлення, зберігання та знищення документів.

Нормативна база:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 № 1004 «Про проведення експертизи цінності документів».
2. Наказ Міністерства юстиції України від 19.06.2013 № 1227/5 «Про затвердження Типового положення про експертну комісію державного органу, органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи та організації».
3. Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 587/5 «Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів».

Сучасні освітні інтернет-інструменти для педагогів

*Гришасва О.В.
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

У наш час технології та освіта сплетені досить тісно, практично у кожного викладача є свої улюблені технологічні інструменти, які він використовує у своїй роботі, і які дозволяють йому дістати увагу учнів під час цікавих, захоплюючих шкільних занять.

Але як і все, що має ставлення до технології, інструменти безперервно оновлюються, а старі стверджуються, розширюючи сферу застосування або просто додаючи нові функції, більш актуальні для сучасної освіти і затребувані найбільш технологічно підкованими викладачами.

Далі представлений список деяких інструментів освітніх технологій, які зараз так необхідні у арсеналі кожного викладача, чи то для особистого використання або ж які навчальні посібники у педагогічному процесі.

Соціальні аспекти навчання

Наступні інструменти використовують потужності соціальних медіа задля допомоги учням у процесі навчання, а викладачам для взаємодії.

1. Edmodo: Edmodo - це освітній сайт, який являє собою усічену соціальну мережу за типом Facebook або ВКонтакте, яка дозволяє спілкуватися викладачам та учням, об'єднавшись навколо процесу навчання в навчальному закладі.

2. Grockit: Grockit об'єднує учнів під час навчання, що проходить курсами на цьому великому соціальному сайті.
3. EduBlogs: EduBlogs пропонує надійне і безпечне місце для ведення блогів як для себе, так і для всієї вашої групи.
4. Skype: Skype може бути чудовим інструментом для підтримки зв'язку з іншими педагогами або навіть участі в нарадах у режимі онлайн.
5. Wikispaces: Wikispaces дозволяє викладачу поділитися онлайн зі своїми учнями уроками, медіа та іншими матеріалами, дати їм можливість об'єднатися один з одним для співпраці з метою побудови своїх власних освітніх Wiki на Wikispaces.
6. Pinterest: на Pinterest ви можете прикріпити практично будь-яке зображення, яке ви вважаєте цікавим і важливим для розміщення, багато викладачів використовують його як сховище розгорнутих планів уроків, проектів і різних надихаючих матеріалів.
7. Schoology: завдяки соціальному сайту Schoology освітяни можуть керувати заняттями, залучати до них учнів, обмінюватися контентом і спілкуватися з іншими викладачами.
8. Quora: незважаючи на те, що Quora може використовуватися для широкого спектру різних цілей, він слугує чудовим інструментом для педагогів. Його можна використовувати для співпраці і спілкування з іншими професіоналами даної сфери або для залучення учнів у дискусію після занять.
9. Ning: Ning дозволяє будь-якому користувачеві створювати персоналізовані соціальні мережі, які можна чудово використовувати як педагогам, так і учням.
10. OpenStudy: ви можете мотивувати учнів на спільну колективну роботу з вивчення навчального матеріалу, використовуючи соціальний сайт OpenStudy.
11. ePals: однією з найбільш безперечних переваг Інтернету є можливість зв'язатися з ким завгодно і де завгодно. ePals цим якраз і займається, але орієнтується при цьому на учнів, допомагаючи їм вивчати мови і розуміти різні культури, що відрізняються від їхніх власних.

Безпосередньо навчання

Наступні освітні інструменти допоможуть вам зробити уроки захоплюючими, веселими і цікавими, а головне, більш ефективними.

12. Khan Academy: Khan Academy - багато викладачів використовують цю прекрасну колекцію матеріалів з математики, природничих наук, а також лекції з фінансів і всілякі вікторини, щоб доповнити свої навчальні матеріали.

13. MangaHigh: MangaHigh пропонує викладачам величезну кількість освітніх ресурсів на базі ігрового навчання з математики.

14. FunBrain: якщо ви шукаєте велику колекцію навчальних ігор, ви можете сміливо зупинитися на FunBrain. Тут викладачі можуть знайти для себе наочні захоплюючі і веселі посібники з математики.

15. Educreations: Educreations - це дивовижний онлайн-інструмент для iPad, який дозволяє викладачам (або учням) створювати навчальне відео відповідно до заданої теми. Ідеальний варіант для навчання або демонстрації учнями своїх знань.

16. Animoto: Animoto дозволяє легко створювати відеоуроки або презентації для навчального процесу та обмінюватися ними з учнями.

17. Socrative: Socrative доступний для комп'ютерів, мобільних пристроїв і планшетів, це система учнівських відповідей за допомогою ігор та вправ, які можна виконувати на будь-якому пристрої. Більше того, викладачі можуть легко відстежувати успіхи учнів і оцінювати їх.

18. Knewton: адаптоване навчання активно обговорюється сьогодні і Knewton дозволяє кожному викладачу отримати до нього доступ і активно використовувати. Сайт персоналізує навчальний онлайн контент для кожного учня відповідно до його або її індивідуальних потреб.

19. Kerpoof: на Kerpoof учні можуть отримати незабутню творчу самореалізацію у процесі навчання, використовуючи ігри, інтерактивні заходи, інструменти малювання і багато іншого, що буде для них одночасно і захоплюючим, і пізнавальним.

20. StudySync: StudySync - це освітня платформа з повнофункціональним інструментарієм для викладання та навчання, включаючи цифрову бібліотеку, щотижневі публікації практичного призначення, онлайн-твори і експертні оцінки, базові завдання і мультимедійні уроки. Цей сайт може надати велику допомогу у проведенні навчальних занять.

21. CarrotSticks: на сайті CarrotSticks викладачі можуть скористатися широким спектром навчальних ігор з математики, даючи учням можливість попрактикуватися із задоволенням.

Планування уроку та інструментарій

Використовуючи наступні технічні інструменти, ви зможете об'єднати тематично важливі уроки і створення дивовижних і незабутніх учнівських проектів.

22. Teachers Pay Teachers: у вас є відмінні уроки, якими ви хотіли б поділитися? Шукаєте, що додати до власного уроку? На сайті Teachers Pay Teachers ви можете зробити обидві речі: продати

власні матеріали для проведення заняття, а також придбати високоякісні ресурси, запропоновані іншими викладачами.

23. Planboard: Planboard - цей дивовижний онлайн-інструмент створений спеціально для викладачів, з ним ви можете оцінити і упевнитися, наскільки якісно організовані ваші уроки і наскільки правильно проходить ваш день.

24. Timetoast: Timetoast є досить відмінним інструментом для учнівських проєктів, що дозволяє їм створити зручний, інтерактивний графік реалізації проєкту по хвилинах.

25. Carzles: на Carzles представлено безліч різних можливостей для проведення уроку, там неодмінно знайдеться додаток, що буде відповідати вашим потребам. Carzles дозволяє легко зібрати в одному місці різні мультимедіа, такі як фотографії, відео, документи і навіть пости у блогах, що робить його ідеальним для викладання, навчання або створення онлайн-проєктів.

26. Prezi: хочете створити презентації, від яких ваші учні будуть у захваті? Скористайтеся таким онлайн-інструментом, як Prezi, який дозволяє легко перетворити ваш урок у щось неймовірне, і навіть дозволяє співпрацювати з викладачами.

27. Wordle: створюйте приголомшливі хмари слів за допомогою Wordle, вони стануть значним доповненням до уроків.

28. QR-коди: QR-коди (або quick response codes, швидкі кодівідповіді) у сфері освіти можна зустріти все частіше. Якщо ви хочете бути в тренді, вам знадобиться інструмент для створення і управління кодами - такий як Delivr, а також для читання кодів, як будь-який з перелічених на цьому сайті.

29. Quizlet: Quizlet полегшує педагогам процес створення навчальних посібників для учнів, особливо різних карток, які допомагають легко запам'ятати важливу інформацію.

30. MasteryConnect: наскільки успішність ваших учнів знаходиться у відповідності з державними та іншими базовими стандартами? MasteryConnect дозволяє її легко відстежувати і аналізувати, як і інші особливості навчання учнів.

31. Google Docs: за допомогою Google Docs педагоги разом з учнями та колегами можуть створювати і спільно використовувати документи, презентації, електронні таблиці, а також залишати відгуки та враження про створені учнями проєкти.

32. YouTube: не всі навчальні заклади дозволяють використовувати YouTube, але ж на сайті представлено безліч прекрасних навчальних матеріалів для занять. Є навіть спеціальний освітній канал, орієнтований тільки на вчителів та учнів.

33. TED-Ed: TED є не тільки прекрасним сайтом для отримання натхнення, але також містить численне відео, яке структурується за темою і неодмінно стане корисним для навчання буквально всього: починаючи з того, як працює беззаспокійливий засіб до шекспірівських сонетів.

34. Glogster: Glogster - це соціальний сервіс, який дозволяє комбінувати музику, фотографії, відео та багато іншого, що ви тільки побажаєте. Тобто дозволяє створювати мультимедійні постери, плакати тощо. Це відмінний спосіб для створення навчальних матеріалів і зручний інструмент для творчих проектів.

35. Creaza: хочете взяти із собою у XXI століття свої проекти? Creaza допоможе вам здійснити задумане, пропонуючи інструменти для мозкового штурму, створення мультфільмів, а також редагування аудіо та відеоматеріалів.

36. Mentor Mob: На Mentor Mob ви чи ваші учні можете створити навчальний плейлист, що є, по суті, колекцією високоякісних матеріалів, які ви можете використовувати для вивчення конкретної концепції.

Корисні інструменти

Наступні інструменти допоможуть вам залишатися на зв'язку, організовувати, а також нарощувати легкість побудови мультимедійних уроків і засобів навчання.

37. Evernote: ви можете збирати прекрасні ідеї, фотографії, записи або ще що-небудь цікаве на своєму аканті Evernote, маючи доступ до нього у будь-якому місці. Це той інструмент, який ви повинні мати у себе при плануванні уроків.

38. Twitter: в освіті існує безліч способів використання Twitter. Вчителі можуть зв'язуватися з іншими педагогами, брати участь у чатах, ділитися своїми ідеями, або навіть використовувати Twitter під час уроків, щоб достукатися до учнів.

39. Google Education: Google пропонує цілий ряд цікавих ресурсів, що стосуються освітніх технологій для вчителів, в тому числі електронну пошту і сумісні з нею додатки, відео, плани уроків, професійний розвиток і навіть освітні гранти.

40. Dropbox: за допомогою простого безкоштовного сервісу Dropbox легко зберігати, обмінюватися і мати доступ до всілякої інформації з будь-якої точки світу.

41. Diigo: Diigo дозволяє використовувати Інтернет немов паперові матеріали, створюючи можливість під час читання щось підкреслити, виділити, зробити закладки, замітки або навіть прикріпити стікер.

42. Apple iPad: Apple iPad - це один з найбільш затребуваних, хоча і дорогих, високотехнологічних інструментів, які використовуються у проведенні сучасних уроків. Він став улюбленцем педагогів і учнів в багатьох країнах світу.
43. Aviary: Aviary являє собою набір інструментів, які дозволяють легко редагувати зображення, ефекти, зразки, музику та аудіо або ж створювати і змінювати скріни.
44. Jing: якщо ви навчаєте дітей, розповідаючи їм про технології або про що-небудь інше, хороша програма скріншоту буде вам просто необхідна. Jing - це вдалий вибір, який дозволяє вчителям робити скріншоти у вигляді зображень, відео, редагувати їх і обмінюватися результатами.
45. Popplet: ви і ваші учні можете використовувати Popplet, щоб обговорювати важливі ідеї, створювати інтелектуальні карти, обмінюватися і співпрацювати.
46. Google Earth: Google Earth може використовуватися як дивовижний і швидкий спосіб навчити учнів географії або розповісти про геологію, про те, що відбувається в будь-якій точці світу.
47. DonorsChoose: вам необхідно фінансування вашого навчального проекту? Ви можете отримати його за допомогою сайту DonorsChoose, який з'єднує викладачів, які потребують фінансової допомоги з тими, які мають можливість її надати.
48. SlideShare: на SlideShare ви можете завантажити свої презентації, документи, відео та обмінюватися ними з учнями і колегами. І навіть більше, ви можете скористатися матеріалами, які виклали інші користувачі сайту.
49. LiveBinders: LiveBinders як технологічний інструмент дозволяє зібрати і систематизувати різні ресурси, а також надає інструменти для підключення та роботи інтерактивної дошки.
50. AudioBoo: за допомогою такого інструменту як AudioBoo, ви зможете записати і поділитися аудіо з вашими учнями.

В статті використано матеріали сайту Edudemic

Осучаснення змісту профтехосвіти через розробку (переопрацювання) державних стандартів ПТО

*Безценна Т.М.,
методист НМЦ ПТО
уДніпропетровській області*

Виконання єдиних вимог професійно-технічної освіти щодо формування трудового потенціалу, сучасна нормативно-правова база визначає напрямки щодо осучаснення змісту державних стандартів професійно-технічної освіти.

Останнім часом в Україні розроблено 292 ДСПТО, з яких 18 розроблено (переопрацьовано) в області:

- Електрогазоварник
- Токар
- Оператор з ветеринарного оброблення тварин
- Швачка
- Демонстратор зачісок
- Арматурник (будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи)
- Прокатник гарячого металу
- Електромонтер з обслуговування підстанції
- Маляр з оброблення декорацій
- Контролер у виробництві чорних металів
- Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах
- Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу
- Вальцювальник стана холодного прокату труб
- Монтажник експозиції та художньо-оформлювальних робіт
- Оператор комп'ютерної верстки
- Маляр
- Стропальник
- Прохідник

Крім того, профтехосвітою області надаються пропозиції щодо розробки стандартів до інших областей, які є відповідальними з розробки конкретних ДСПТО.

Особлива увага при розробці (переопрацюванні) державних стандартів ПТО звертається на наближення змісту навчання до умов виробництва.

Важливу роль у цьому питанні має співпраця з роботодавцями, узгодження з якими змісту державного стандарту є обов'язковим. На сьогодні методична служба ПТО області, ПТНЗ розробляють ДСПТО за участю Федерації об'єднань роботодавців Дніпропетровщини.

З 2013 року розробка ДСПТО проводиться відповідно до нової методики.

Методика передбачає:

- розробку ДСПТО за кваліфікаційними розрядами (класними, категоріями) з зіставленням з рівнями Національної рамки кваліфікацій;
- розробку освітньо-кваліфікаційних характеристик відповідно до кваліфікаційних характеристик Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників із врахуванням сучасних виробничих технологій;
- типові навчальні плани структуровані попредметно за видами підготовки (*загальнопрофесійна підготовка, професійно-теоретична підготовка, професійно-практична підготовка*);
- зміну формату критеріїв кваліфікаційної атестації випускників на компетентнісний (знає, розуміє; вміє).

Крім того, за методикою вилучені приклади робіт для виконання кваліфікаційної пробної роботи, що значно розширило можливості ПТНЗ з вибору реальних видів робіт, що застосовуються на робочих місцях підприємств-замовників кадрів.

Нові зміни в методиці сприяли:

- усуненню суперечок між технологіями різних підприємств одного галузевого спрямування;
- оновленню змісту навчальних програм відповідно до сучасних вимог технологічних процесів;
- дали змогу впроваджувати в навчальний процес нові виробничі технології.

Питання розробки ДСПТО постійно висвітлюється НМЦ ПТО на семінарах, конференціях, методичних радах та інших заходах, у ЗМІ та веб-ресурсах.

Для відповідальних та розробників державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій системно проводяться у режимі відеоз'язку консультавання.

У рамках консультування визначаються дії щодо виконання завдань МОН з осучаснення змісту освіти, навчальні заклади отримують практичні поради з порядку розробки освітньо-кваліфікаційних характеристик, типових навчальних планів (по розрядах), навчальних програм предметів теоретичної та професійно-практичної підготовки, співпраці з представниками об'єднань роботодавців з питань відповідності змісту навчальних програм сучасним галузевим вимогам.

Робота з осучаснення змісту профтехосвіти в області здійснюється із врахуванням сучасних технологічних процесів, особливостей відповідних галузей, потреб роботодавців.

Організація підготовки кваліфікованих робітників гірничого профілю в професійно – технічному навчальному закладі

Стойчик Т.І., заступник директора з навчально-виробничої роботи Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею

У статті розглянута актуальна проблема організації підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників гірничого профілю в професійно-технічному навчальному закладі. Розкрито сутність понять «модель», «модельювання»; визначено мету створення моделі, створено модель підготовки, охарактеризовано основні її етапи, означено роль роботодавців у професійній підготовці, окреслено перспективи подальших розвідок з цього питання.

***Ключові слова:** модель, модельювання, професійна підготовка, кваліфікований робітник, професійно-технічний навчальний заклад.*

Постановка проблеми

Вступ. Інтенсивно формується ринок праці в умовах впровадження ринкових відносин в економіці. Вимоги роботодавців до рівня кваліфікації і професійної компетентності робітників гірничого профілю значно урізноманітнилися. Гірничі підприємства активно впроваджують нові технології, ефективну організацію праці, а це породжує потребу в нових робітниках, конкурентоспроможних на ринку праці. Відтак, актуальною постає проблема якісної підготовки

робітників в умовах професійно-технічного навчального закладу.

Дослідження та публікації, виділення невирішених частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Актуальним проблемам професійної підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах присвячені праці вітчизняних вчених І.В.Гавриш, Т.М.Десятова, О.С.Дубінчук, А.І.Дьоміна, В.О.Зайчука, О.М.Коханка, І.Л.Лікарчука, С.М.Ніколаєнка, Н.Г.Ничкало, Н.В.Пазюри, В.І.Паламарчука, Ю.Й.Поліщука, Н.О.Падун, Н.М.Розенберга, Н.В.Михайловської, А.О.Молчанової, Н.О.Талалуєвої, С.Г.Улюкаєва та інших.

Після проведення ґрунтовного аналізу наукової літератури та наявної практики професійної підготовки в системі професійно - технічної освіти було висунуто гіпотезу, відповідно до якої одним із шляхів підвищення професійної підготовки робітників гірничого профілю в умовах професійно-технічного навчального закладу є приведення організаційно-педагогічних засад у відповідність до цілей підготовки з урахуванням підвищених вимог до підготовки з професій гірничого профілю.

Формулювання цілей статті. Означений підхід спричинив необхідність теоретично обґрунтувати і розробити модель організації професійної підготовки робітників гірничого профілю в умовах професійно - технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу

«Широке розповсюдження моделювання в педагогічних дослідженнях пояснюється різноманіттям його функцій, що зумовлює вивчення явищ і процесів на спеціальному об'єкті – моделі» [7, 5].

Модель — це уявлювана думкою або реалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження, здатна замінювати його так, що її вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт [10, 55].

Як штучна система, модель відображає з певною точністю головні властивості об'єкта, що досліджується. Побудова моделі спрощує оригінал, узагальнює його [5, 215], таким чином, результати дослідження на моделі переносяться на об'єкт, а модель стає кінцевим результатом прогнозу.

Враховуючи означене, було розроблено модель організації професійної підготовки робітників гірничого профілю в умовах професійно-технічного навчального закладу (*рис. 1*)

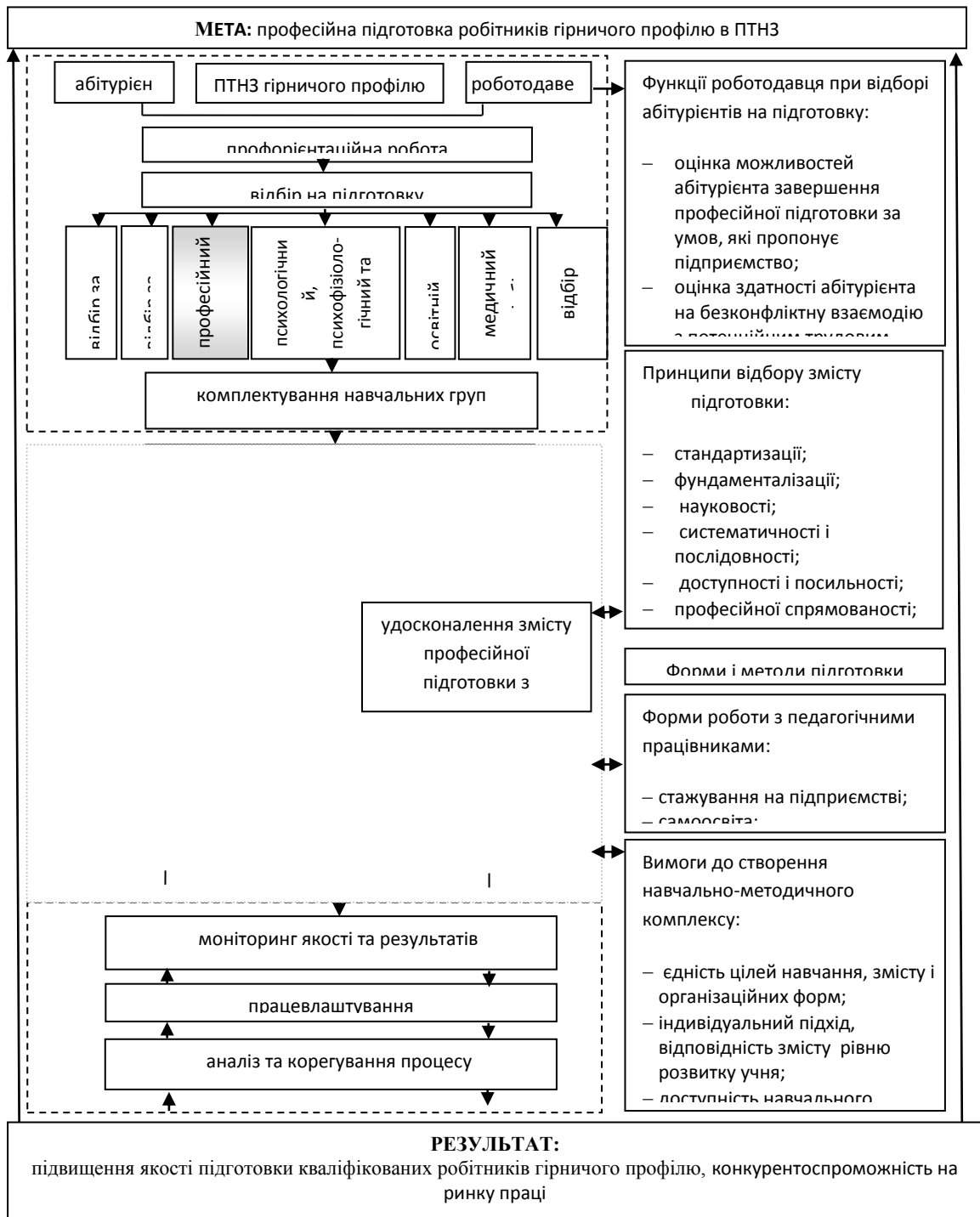

Рис.1. Модель організації професійної підготовки робітників гірничого профілю в умовах ПТНЗ

Умовно модель поділяється на три етапи:

I етап включає: надання профорієнтаційних послуг абітурієнтам; відбір на підготовку; комплектування навчальних груп.

Профорієнтаційна робота з абітурієнтами виступає необхідною умовою для їх подальшої підготовки. Саме наслідки профорієнтації є одним з критеріїв відбору, а також суб'єктивним чинником підвищення якості підготовки, що проявляється в активності учнів під час професійної підготовки та працевлаштування.

Встановлено, що визначальними критеріями, за якими мають оцінюватися результати профорієнтаційної роботи з абітурієнтами, є:

- усвідомлення претендентами на підготовку ситуації на ринку праці й себе як суб'єкта ринкових відносин;
- реальне оцінювання свого рівня конкурентоспроможності;
- професійне самовизначення;
- готовність до подальшої трудової діяльності.

Таким чином, необхідне об'єктивне інформування абітурієнтів відносно місця і ролі професій гірничого профілю на ринку праці, з акцентуванням уваги щодо підвищених вимог до зазначених професій та особливостей професійної підготовки.

Звісно, якість підготовки залежить не тільки від організації навчального процесу, але й від базового рівня знань і умінь випускників шкіл. Можливість самореалізації особистості прямо пропорційна рівню її професійної компетентності, соціального світогляду, а також гнучкості та індивідуальних якостей.

Проведення професійного, психологічного, психофізіологічного, соціально-психологічного та освітнього відбору абітурієнтів стає необхідною складовою моделі підготовки. Щоб забезпечити мобільність і конкурентоспроможність випускників, необхідно на підставі діагностування скорегувати підготовку учнів. В першу чергу варто підвести базовий рівень загальноосвітньої і професійної підготовки до рівня, необхідного для засвоєння повного курсу підготовки. Неоднорідність контингенту абітурієнтів ставить перед навчальним закладом складне завдання щодо виявлення осіб, найбільш придатних за своїми індивідуально-психологічними якостями і здібностями до підготовки та подальшої діяльності за конкретною професією гірничого профілю.

Під час комплектування навчальних груп також мають враховуватися вік абітурієнтів, стать, базовий рівень знань і умінь, наявна освіта, медичні протипоказання та індивідуальні особливості кандидатів на підготовку.

II етап підготовки робітників гірничого профілю нараховує ряд організаційно-педагогічних засад, які потрібні для здійснення навчального процесу (*див. рис.1*). Вони повинні виступати як сукупність дій, що ведуть до створення та удосконалення взаємозв'язків між частинами цілого, і розпочинатися з визначення *цілей навчання*, тобто передбаченого кінцевого результату діяльності усіх учасників: учнів, роботодавців і професійно – технічного навчального закладу гірничого профілю.

Проблема визначення цілей навчання була і залишається однією з найважчих та не до кінця розв'язаних педагогічних проблем. В її визначенні завжди існували різні думки і трактування. Залежно від обсягу, змісту, масштабності завдань, рівня загальності чи конкретності проблеми одна і та сама ціль формулюється по-різному [6, 201].

Цілі навчання мають ієрархічну будову, на вершині яких стоїть соціальне замовлення суспільства. Найповніше і в найбільш загальному вигляді вони сформульовані у законодавчих документах. Це ті цілі навчання, які ставить суспільство – *суспільно-державні* цілі.

Філософська наука розглядає ціль як ідеальний, наперед визначений діяльністю мислення результат, заради досягнення якого здійснюються ті чи інші дії або види діяльності [8, 611]. У такому контексті заслуговує на увагу думка В.І. Шинкарука, який стверджує, що людська діяльність спрямована на перетворення дійсності відповідно до усвідомленої людиною потреби [9, 241]. Для реалізації потреби людина формує *індивідуальні цілі*. Однією з потреб свідомої людини є потреба навчатися — це шлях, який вона обирає сама, щоб стати тим, ким вона прагне стати.

В «Українському педагогічному словнику» за редакцією С.У. Гончаренка зазначається: «ціль навчання – це ідеальне передбачення кінцевих результатів навчання; те, до чого прагнуть учитель, учні» [2, 205].

Відтак, для формування професійної компетентності робітників гірничого профілю, оволодіння професійно важливими і особистісними якостями, які необхідні для самореалізації випускника, важливим постає питання формування *цілей викладання*. Професійно-технічні навчальні заклади мають задовольнити освітні потреби абітурієнтів щодо здобуття професійно-технічної освіти відповідно до покликань, інтересів і здібностей особистості [1, 159].

Забезпечити реалізацію цілей навчання можливо шляхом вивчення вимог роботодавців до рівня професійної компетентності робітників гірничих професій; удосконалення змісту професійної підготовки з урахуванням галузевих вимог; вивчення індивідуальних освітніх потреб абітурієнтів шляхом відбору на підготовку; здійснення постійного моніторингу якості та результатів професійної підготовки за участю роботодавців.

Водночас, завдання як теорії, так і практики полягає в тому, щоб забезпечити адекватність головних дидактичних принципів формування різнобічно розвиненої особистості шляхом пошуків оптимальних варіантів структури (змісту, форм, методів, засобів підготовки) з урахуванням наявного освітнього рівня учнів, індивідуалізації підготовки, поєднання навчання з продуктивною працею, а також застосування в процесі підготовки інформаційно-комунікаційних технологій.

На реалізацію означених складових не може не впливати і *кадрове забезпечення*, зокрема, якісний склад педагогічних працівників. Виникає потреба відбору та удосконалення їх професійних якостей, які насамперед пов'язані з певним рівнем професійної компетентності, зокрема зі стандартним рівнем підготовки педагогічних працівників та специфічними умовами в роботі викладачів загальнотехнічних і спеціальних предметів. Відповідний рівень професійної компетентності зумовлений також психологічним аспектом, зокрема потребою психологічної підтримки учнів у період адаптації до нових умов підготовки, колективу учнів та педагогічних працівників, нового робочого місця, трудового колективу. Професійна психологічна підтримка допоможе учню здійснити переоцінку цінностей, правильно скоординувати власні цілі та інтереси, підвищити мотивацію до професійної підготовки та усвідомити відповідальність за результати. На думку Т.М.Десятова, мають бути сформовані так звані межі довіри між викладачами та учнями. Усвідомлена діяльність є основою і станом формування меж довіри: «той, хто навчає і той, хто навчається». Викладачі під час організації навчання мають створювати такі умови для учнів, щоб вони прийшли до розуміння того, яким шляхом вони повинні набути конкретну компетентність, які способи засвоєння знань, умінь і навичок вони повинні використовувати, які з цих способів найбільш ефективні [3, 52]. Учні мають свідомо взяти на себе відповідальність за власне навчання. Зростання їх самостійності допускає, що навчання не зводиться тільки до виконання вказівок викладача, а передбачає спільне формування цілей навчання та пошуків найбільш ефективних способів їх досягнення. Таким чином, викладачам відводиться провідна роль у сприянні професійному розвитку особистості й становленні професійної *індивідуальності*, адже саме вони

забезпечують необхідні організаційні, методичні та змістові аспекти формування компетентності учнів.

Разом з тим, якщо зміст підготовки не буде випереджати, або хоча б іти в ногу з потребами виробництва, то випускники таких навчальних закладів не зможуть пристосуватися до умов праці в гірничодобувній галузі в майбутньому. Постійні зміни у змісті й характері праці потребують перегляду усталених методів підготовки робітників та застосування оптимальних форм, методів і засобів навчання, які мають добиратися з урахуванням особливостей контингенту учнів.

Враховуючи означене, викладачі поряд із традиційними методами навчання мають використовувати й інноваційні.

На думку науковця В.І.Загвязинського, інноваційні методи в навчанні — це нові методи спілкування з учнями, позиція ділового співробітництва з ними та залучення їх до проблем сьогодення. Інноваційні методи — це методи, які дозволяють учням самоствердитись [4, 8]. Разом з тим, варто не забувати і про традиційні методи, які не менш дієві. Вони мають бути в постійному взаємозв'язку, доповнювати один одного та існувати на одному рівні.

До формування системи знань, умінь і навичок висувають також ряд вимог стосовно відбору, логіки, послідовності та системності, проте найбільший вплив на цей процес має вимога ефективної подачі та обмежений час. Значну роль в означеному процесі відіграє *комплекс навчально-методичного забезпечення*, який можна охарактеризувати, як оптимальну систему навчально-планувальної документації, навчальної і методичної літератури, дидактичних і технічних засобів навчання, засобів діагностування і контролю навчальних досягнень учнів дидактичні функції яких забезпечують якість професійної підготовки на основі підвищення рівня наочності, доступності навчального матеріалу, розвитку пізнавальних інтересів учнів, інтенсифікації та індивідуалізації їхньої самостійної діяльності, темпу оволодіння новими знаннями і вміннями, наданню професійній підготовці фахового та особистісного спрямування, вироблення індивідуального стилю професійної діяльності в галузі.

Вагоме значення в процесі підготовки належить і матеріально-технічному забезпеченню, яке сприяє процесу підготовки відповідно до змісту програм.

Сьогодні, при динамічному розвитку гірничої галузі важливо усвідомити, що головним чинником підвищення якості підготовки учнів, адаптації робітників гірничого профілю до нових економічних умов, закріплення їх на робочих місцях є *соціальне партнерство*. Розвиток соціального партнерства в організації професійної підготовки сприятиме взаємодії навчальних

закладів, органів місцевого самоврядування та роботодавців у реалізації загальнодержавних, регіональних та галузевих потреб у підготовці конкурентоспроможних робітників гірничого профілю.

Відтак, у ході дослідження утворились організаційно-педагогічні засади, які в процесі підготовки, за результатами оцінювання (контролю), можуть удосконалюватись та коригуватись з метою усунення недоліків.

III етап включає складові: моніторингу якості і результатів професійної підготовки та працевлаштування.

Під моніторингом варто розуміти відповідні механізми контролю і спостереження за процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату. Як поняття «моніторинг» включає в себе цикл: прогноз, відслідковування, аналіз. Таким чином, в результаті моніторингу професійної підготовки кваліфікованих робітників гірничого профілю з'являється можливість проаналізувати ефективність організаційно-педагогічних засад, основним показником яких буде результат працевлаштування відповідно до вимог роботодавців, та внести відповідні корективи.

Наслідки проведеного моніторингу дадуть можливість удосконалити процес проведення профорієнтаційної роботи, відбору на підготовку, зміцнити зв'язки з роботодавцями, соціальними партнерами, наблизити освітні послуги до вимог ринку праці для задоволення суспільно-державних та індивідуальних потреб учнів у професійній самореалізації.

Висновки

Вибір моделювання зумовлений передусім стратегією системного підходу до організації процесу підготовки кваліфікованих робітників гірничого профілю. У запропонованій моделі обґрунтовано ціль професійної підготовки; зміст та підходи до її структурування; методи підготовки; методи контролю та оцінювання процесу професійної підготовки, що дає можливість прогнозувати і удосконалювати, розкрити вплив організаційно-педагогічних засад на ефективність професійної підготовки кваліфікованих робітників гірничого профілю в умовах професійно – технічного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» // Зб. норм. та метод. матеріалів: професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації. К.: СВП «Вета - Копісервіс», 2003.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Десятов Т.М. Професійні стандарти: теоретичні аспекти і методика: метод. посіб. / Т.М. Десятов, М.І. Пальчук, Н.П. Паршина; за ред. Н.Г. Ничкало. — К.: Вид-во «Арт Економі», 2011. — 234 с.
4. Загвязинский В.И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука / В.И. Загвязинский // Инновационные процессы в образовании: Сборник научных трудов. — Тюмень: 1990. - №2. – С.33 – 36.
5. Кларин М.В. Что такое педагогическая технология? / М.В.Кларин // Сб. науч. трудов: Современная дидактика: теория и практика. - 1994. - №6. – С. 84 - 86.
6. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник / І.В.Малафіїк. - К.: Кондор, 2009.- 406 с.
7. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике [текст]: – 3-е изд., стереотип. / В. И. Михеев. – М.: Ком Книга, 2006. – 200 с.
8. Философская энциклопедия / Под ред. Ф.В. Константинова. – М.: Советская Энциклопедия, 1970. – Т. 5. – 740 с.
9. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – 600 с.
10. Штофф В. А. Моделирование и философия / В.А. Штофф. - М.: Наука, 1966. - 311 с.

Впровадження інноваційних технологій превентивного виховання в практику роботи професійно-технічних навчальних закладів

*Керницька Т.В.,
методист Криворізького
кабінету НМЦ ПТО у
Дніпропетровській області*

Сьогодні молодь формується в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, неврівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства. Як наслідок, відхилення у поведінці учнів, такі як: бродяжництво, статева розпуста, шкідливі звички, правопорушення, злочинність, прояви наркоманії.

На сьогоднішній день проблема правопорушень неповнолітніх є однією з гострих проблем суспільства. Над пошуком шляхів її вирішення працює широке коло фахівців різних наукових галузей: кримінології, юриспруденції, психології, педагогіки, соціальної педагогіки, соціології, правознавства тощо.

Людина не народжується злочинцем, а стає ним через певні життєві обставини. Часто діти і підлітки думають, що за скоєний ними злочин ніякої відповідальності не буде, бо вони ще неповнолітні. Проте гуманне ставлення до дітей у суспільстві аж ніяк не означає, що треба потурати їм у всьому. Багато дорослих злочинців починали свою «кар'єру» ще в підлітковому віці.

Постійно зростає кількість молодих людей, які не вчаться й не працюють, що призводить до зростання числа молоді, чия поведінка виходить за межі моральних і правових норм. Усе виразніше проявляється омолодження злочинності: дедалі зростає частка правопорушників, які не досягли 16 років.

Неблагополучне побутове оточення, важке матеріальне становище сімей, неконтрольованість з боку дорослих, педагогічна невідповідність батьків до виховання, професійна непридатність педагогів як вихователів, байдужість до дітей - усе це сприяє активізації криміногенної ситуації.

Криміногенна ситуація, яка склалася в Україні, переросла в найбільш небезпечне соціальне лихо. Тому особливою сьогодні є проблема педагогічного впливу на учнів з різними відхиленнями в моральному розвитку.

Правопорушення, здійснені неповнолітніми, - це небезпечне соціальне явище, оскільки, по-перше, негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повноцінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми).

Кожен 8-9-й злочин в Україні здійснюється неповнолітніми. Близько 11 % серед осіб, які беруть участь у скоєнні злочинів, - неповнолітні. Кількість підлітків, що вчинили злочин вдруге, за останні роки зросла майже на 19 % .

Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність.

Учні тільки вступають у повноцінне життя, сповнене багатьма приємними подіями. Так багато треба зробити корисного, стільки необхідно побачити й пізнати. Але, насамперед, треба навчити їх приймати правильні рішення, не уникати відповідальності, не бути байдужими.

Ті, хто приймає рішення не мати, чи позбавитись шкідливих звичок, потребують підтримки.

Превентивне виховання, як об'єктивна реакція на суспільну потребу в збереженні генофонду України – це нова філософія виховання, в основі якої – необхідність педагогічної, медичної, психологічної, юридичної практики у виробленні теоретичних і методичних підходів до задоволення навчально-виховних потреб. Це допомога і захист. В основу концепції покладено розробку конкретних технологій, зорієнтованих на допомогу дитині, батькам, вчителям – кожному, хто її потребує. В місті Кривому Розі створена організаційно-функціональна структура системи виховної роботи в ПТНЗ, налагоджена співпраця кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, Центру превентивного виховання, ПТНЗ з державними та громадськими установами та організаціями, органами правопорядку, місцевого самоврядування.

Команда педагогів-ентузіастів, педагогів-оптимістів ПТНЗ міста під егідою кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області на базі Криворізького гірничо-металургійного ліцею в грудні 2006 року створили Центр превентивного виховання професійно-технічних навчальних закладів міста, розробили його Положення та Програму.

Аналіз педагогічної практики з попередження правопорушень, шкідливих звичок серед неповнолітніх дає підстави стверджувати, що однією з причин її низької ефективності є відсутність потрібної взаємодії різних соціальних інституцій як суб'єктів педагогічної системи.

Саме Центр превентивного виховання дає змогу об'єднати зусилля різних соціальних інституцій міста у виконанні діагностично-прогностичної, корекційно-реабілітаційної, освітньо-консультаційної, організаційно-методичної та інтерактивно-просвітницької функції.

Програма Центру з лаконічною назвою "Час жити" розрахована на 15 років (01.12.2006 – 30.12.2021р.р.).

Час жити – це значить стати творцем свого життя. Вчитись усього, що допоможе становленню успіху, докласти зусиль, аби бути здоровим, культурним, компетентним.

Розробляючи Положення та Програму Центру превентивного виховання, рада його керувалася народною мудрістю "Краще запалити одну свічку, аніж проклинати пільму".

Мета Програми: організація роботи щодо забезпечення теоретичної і практичної реалізації заходів, спрямованих на запобігання й подолання відхилень у поведінці учнів, розвитку різних форм їхніх асоціальних, аморальних вчинків.

Основні завдання:

- формування в учнів відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, уміння протистояти негативному впливу середовища, свідомого вибору здорового способу життя;
- пропаганда здорового способу життя, сприяння розвитку критичного мислення;
- навчити використовувати отримані знання в повсякденному житті, розвивати логічне мислення, виховувати уважність, спостережливість;
- створення в навчальних закладах сприятливого середовища для збільшення та зміцнення здібностей учнів, істотною складовою якого є організація змістовного дозвілля.

Основні принципи роботи з учнями в процесі реалізації Програми такі:

- “Розуміння замість осуду”;
- “Доброзичливість замість контролю”;
- Щирість та довірливість взаємодії”;
- “Співпраця з сім'єю важковиховуваного”;
- “Допомога для самопідготовки” (активність замість пасивності);
- “Компетентність”.

Функціональна модель Програми ЦПВ включає такі модулі:

- **навчально-виховний;**
- **науково – дослідний;**
- **науково-методичний;**
- **соціально-психологічний;**
- **модуль методичного забезпечення;**
- **діагностично-оздоровчий модуль;**
- **інформаційний.**

Зміни, що передбачаються внаслідок реалізації Програми, мають системний характер. Передбачається впровадження в практику роботи професійно-технічних навчальних закладів здоров'язберігаючих, здоров'яформуючих і здоров'язміцнюючих освітніх технологій, створення освітнього середовища, що сприяє збереженню і зміцненню здоров'я

учнівської молоді, формуванню в підростаючого покоління позитивної мотивації на здоровий спосіб життя.

Центр превентивного виховання надає можливість учням “групи ризику”, учням з девіантною поведінкою відвідувати клуб “Надія”. Обмін почуттями й емоціями так само важливий, як і обмін вже набутим негативним чи позитивним життєвим досвідом.

З’являються нові друзі, які розуміють і підтримують. Є можливість розповісти про своє життя, помилки, втрати, поділитися своїми мріями та сподіваннями.

Підтримуючи один одного, можна сподіватися на підтримку у скрутну хвилину; сьогодні допомагаєш ти, завтра допоможуть тобі.

На базі ЦПВ діє Школа соціальних волонтерів.

У плані роботи ЦПВ тижні превентивного виховання, виїзди до ПТНЗ міста команди Центру, зустрічі як з усією учнівською громадськістю навчальних закладів (виступи волонтерської бригади “Надія”, психолога, медика тощо), так і проведення тренінгів з учнями девіантної поведінки.

Щороку в день відкриття Центру (до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом), як правило, проводяться загальноміські масові заходи. Так, у 2014 році проведено міський семінар-тренінг “Формування навичок здорового способу життя і духовної культури учнівської молоді: проблеми, пошук, перспективи”, організаторами якого був кабінет НМЦ ПТО у Дніпропетровській області та рада Центру превентивного виховання. В семінарі брали участь заступники директорів з виховної роботи, психологи, соціальні педагоги, Школа класного керівника, лідери учнівського самоврядування.

Започаткована робота Школи тренінгового навчання педагогів та підлітків-інструкторів із числа лідерів учнівського самоврядування для проведення ними просвітницької роботи серед ровесників. У 2014 році проведено 9 дводенних тренінгів для учнів ПТНЗ “Профілактика ВІЛ-СНІДу серед молоді” за участю організації “Шанс” і волонтерів Корпусу миру США. Отримали сертифікати 225 учнів.

У Центрі превентивного виховання двічі на рік видається газета ЦПВ «Час – жити». Мета: знайомити педагогічні та учнівські колективи з цікавими, змістовними формами та методами превентивного виховання, формувати потребу в здоровому способі життя.

Центр працює на базі Криворізького професійного гірничо-металургійного ліцею, де має своє приміщення. В ньому накопичено та систематизовано аудіо-відеоматеріали, методичні матеріали, розробки тематичних масових заходів, пам'ятки тощо.

Вже налагоджені системні зв'язки з державними, громадськими та благодійними організаціями міста.

Центр превентивного виховання має великий потенціал, і в його роботі є велика потреба.

Подолання злочинності серед неповнолітніх є одним із найважливіших завдань педагогічних колективів навчальних закладів. Дієвим засобом його вирішення є моніторинг стану підліткової злочинності, аналіз отриманих даних і вчасне реагування на негативні явища у молодіжному середовищі.

Необхідно підвищити ефективність індивідуальної корекційної роботи з педагогічно занедбаними дітьми та підлітками, які вже скоювали протиправні дії, посилити корекційну роботу з учнями, які мають ознаки агресивної поведінки, забезпечити належний психолого-педагогічний супровід неповнолітніх, які можуть легко піддаватися впливу несприятливих зовнішніх обставин.

Окремої уваги заслуговує забезпечення змістовного дозвілля дітей і молоді в позаурочний час, що суттєво впливає на зниження рівня правопорушень.

При проведенні профілактичних заходів педагогічним працівникам слід позбутися їх заорганізованості та урізноманітнити форми і методи роботи з учнями, зменшити застосування вербальних методів, які передбачають пасивне сприйняття інформації. Доцільно використовувати інтерактивні форми роботи з дітьми та молоддю, залучати їх до активної участі в диспутах, дискусіях, вікторинах, тренінгах, сюжетно-рольових іграх тощо.

Національно-патріотичне виховання учнівської молоді ПТНЗ – пріоритетний напрямок сучасної освіти України

“Педагог – це той, хто виховує і викохує нашу зміну, це той, хто вкладає в маленькі голівки наших дітей найвищі ідеали людства, прищеплює їм любов до життя і до праці, прекрасне почуття колективу, честь і мужність, ясність у поглядах, безмежну жадобу до знань”.
М.Т. Рильський

*Буравов С.С.,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

На сучасному етапі розвитку України, в умовах загрози денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння в сферу впливу іншої держави, виникає необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання учнівської молоді ПТНЗ області – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу молодого покоління ПТНЗ, головною метою якого є набуття молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави.

Національно-патріотичне виховання молоді реалізується у досягненні таких виховних завдань:

- прищеплення загальнолюдських духовностей;
- формування національної ідентичності, спільних національних цінностей;
- вивчення державницьких традицій України: Київська Русь, Литовсько-Руська держава, козацька доба, Гетьманщина, УНР, ЗУНР; виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь;
- прищеплення шанобливого ставлення до Збройних Сил України, інших військових формувань, добровольчих військових об'єднань громадян в українській історії;

Для реалізації цих завдань навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області рекомендував навчальним закладам ряд завдань, а саме:

- проведення в навчальних закладах заходів, спрямованих на реалізацію національно-патріотичного виховання;
- популяризацію кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини;
- пропаганду професійної творчості учнівської молоді, діяльності творчих об'єднань;
- залучення громадських організацій у здійснення проектів, спрямованих на національно-патріотичне виховання;
- створення умов для проведення екскурсій;
- забезпечення проведення заходів спортивної підготовки, фізичного виховання, спрямованих на утвердження здорового способу життя молодих громадян з урахуванням принципів національно-патріотичного виховання;
- активізацію виховної роботи з учнями засобами військово-патріотичних ігор, зокрема на прикладі Всеукраїнської дитячої спортивної гри «Сокіл».

Поточний рік видався знаменним для української спільноти. Так, у травні держава буде відзначати велике свято – 70 річницю Перемоги у Другій світовій війні. З цією метою навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області сплановано ряд заходів з нагоди святкування визначної дати, зокрема, з лютого на сайті НМЦ ПТО почала функціонувати спеціальна сторінка **«70-річчя Перемоги у Другій світовій війні»**, де розміщується інформація навчальних закладів щодо організації та проведення заходів з нагоди відзначення визначної події за такими напрямками:

- пошуково-дослідницька робота ПТНЗ (*фото, відеоматеріали, документи, листи, тощо*)
- заходи щодо відзначення Перемоги у Другій світовій війні
- фотогалерея

А в квітні вийде збірник «Онуки ветеранів про Другу світову війну», головним завданням якого є спогад-розповідь учнів, батьків, педагогів, колишніх випускників навчальних закладів про близьких їм людей, які боронили рідний край від окупантів.

У жовтні виповнюється 75 років від дня створення державної системи професійно-технічної освіти. З цієї нагоди НМЦ ПТО у Дніпропетровській області спрямував виховну роботу колективів ПТНЗ на популяризацію робітничих професій, престижності ПТО регіону, створення постійнодіючих виставок технічної творчості учнівської молоді та працівників навчальних

закладів, проведення декад робітничих професій під гаслом «Життєва позиція – я робітник», проведення учнівських проєктів «Профтехосвіта майбутнього».

Творчим колективом НМЦ ПТО сплановано створити та презентувати два збірники: «Стверджуємо ПТО пам'яттю» та «Династії профтехосвітян області», головною метою яких є пропагування ПТО Дніпропетровщини на власному досвіді роботи.

Отже, якісний та правильний підхід до виховної діяльності кожного педагога ПТНЗ області створює сприятливі умови для розвитку всіх складових національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни; підвищення його статусу і розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у вихованні учнівської молоді.

Формування суспільно-активної особистості учня через учнівське самоврядування

*Куценко О.Ф.,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

Учнівське самоврядування – це засіб реалізації учнівською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив через прийняття рішень, їх впровадження за допомогою власних ресурсів у життя, співпрацю з адміністрацією.

Самоврядування дає можливість учням вирішувати питання і проблеми, що їх стосуються.

Визнання суті, ролі та місця учнівського самоврядування потребує постійної співпраці та погодження думок усіх учасників процесу управління. Для цього необхідно виходити з того, що:

- діяльність органів учнівського самоврядування та самоврядування учнівських осередків має бути скерована на виконання місії ПТНЗ;
- самоврядування в кожному навчальному закладі, керуючись загальними принципами, має свої особливості, залежно від традицій та методів управління, що притаманні цьому закладу;
- учнівське самоврядування потребує системного навчання і творення формалізованої нормативної бази в межах самого навчального закладу задля гармонійного «включення» учнівської активності в діяльність професійно-технічного училища;
- між органами влади учнівського самоврядування та адміністрацією навчального закладу має відбуватися постійний діалог для узгодження діяльності на користь всієї училищної громади.

Учніське самоврядування потрібне учню, тому що самоврядування – це:

- практична школа для тих, хто хоче спробувати себе як адміністратор, координатор, керівник групи, хто бажає навчитися працювати в команді, визначати пріоритети діяльності, формувати стратегічні завдання і тактику їх виконання, тобто на практиці застосовувати знання, отримані під час навчання;
- можливість реалізувати суспільно корисні проекти та ініціативи, що сприятиме не тільки саморозвитку, а й розвитку громади;
- постійне вдосконалення комунікативних навичок: знаходження аргументів для інших з метою залучення їх до діяльності, ефективна співпраця з адміністрацією в межах визначених завдань;
- шлях до такого суспільства, коли громада (в даному випадку – учнівська спільнота) висуває своїх лідерів і вчиться контролювати їхні дії;
- можливість організувати творчі, цікаві справи, випробувати себе у різних ролях.

Учніське самоврядування потрібне навчальному закладу, тому що:

- ефективне учнівське самоврядування сприяє гармонійному розвитку навчального закладу, допомагає керівництву вчасно помітити проблеми, сформувані цілі та стратегії, динамічно реагувати на зміни – і все це обов'язково за посильною участю самих учнів;
- саме завдяки учнівському самоврядуванню учнівсько-педагогічний колектив навчального закладу може відчувати себе єдиною командою, де панують партнерські стосунки, атмосфера взаємодії та взаєморозуміння;
- завдяки учнівським ініціативам можна визначати нові напрями розвитку позанавчальної діяльності, вдосконалювати навчальний процес, не зупинятися на досягнутому, навчаючи інших, навчатися самим;
- розвинуте та активне учнівське самоврядування може стати додатковим фактором, що впливає на вибір абітурієнтом навчального закладу і є чудовим засобом профорієнтації;
- якщо учнівське самоврядування сприймається керівництвом навчального закладу як невід'ємна частина навчально-виховного процесу, то цим гарантується набуття учнями навичок практичної діяльності та стажування, на відсутність яких часто нарікають випускники та роботодавці.

Випускники ПТНЗ, де достатньо розвинуте учнівське самоврядування, потрібні роботодавцям, оскільки такі випускники є:

- якісною робітничою силою, на яку орієнтуються роботодавці;
- володіють на достатньому рівні навичками та вміннями, необхідними на виробництві та у сфері послуг;
- звиклими до самодисципліни і мають сформоване почуття відповідальності;
- розуміють необхідність дотримання корпоративних правил, володіють навичками роботи в команді;
- активні, усвідомлюють свої можливості, свій потенціал.

Переліку вагомих позитивних впливів учнівського самоврядування на навчально-виховний процес важко заперечити. Хоча, з іншого боку, варто зауважити, що в учнівського самоврядування, як і в будь-якого іншого громадського руху, є свої ризики та загрози.

Треба взяти до уваги, що сьогодні формується новий тип культури, який передбачає опанування молоддю нових моделей поведінки та діяльності. Важливим моментом діяльності учнівського самоврядування в системі професійно-технічної освіти є формування патріотизму в молодих громадян. Значна увага має приділятися моральності молоді. Свідомий громадянин України – це, насамперед, морально стійка людина, яка веде здоровий спосіб життя, є працелюбною, підприємливою, скромною, совісною, милосердною, без шкідливих звичок і т. ін.

Крім того, у випускників ПТНЗ повинно бути розвинуте почуття господаря, високий ступінь трудової активності, підприємливості, мобільності та адаптованості до виробничих і соціальних вимог. Лідери учнівського самоврядування мають бути прикладом для інших.

Проте в організації учнівського самоврядування є певні недопрацювання.

- Спостерігається недостатнє розуміння дорослими членами колективу можливостей та потенціалу учнівського самоуправління. Ще не всі питання, особливо проблемні, довіряють вирішувати самим учням.

В сучасних умовах необхідні нові підходи педколективів ПТНЗ у розвитку учнівського самоврядування. Необхідно надавати учнівським активістам більше самостійності, залучати їх до вирішення проблем професійної підготовки, проблем навчально-виховного процесу для поліпшення підготовки кваліфікованих робітників і молодих фахівців, яка б відповідала вимогам соціально-економічної ситуації на ринку праці.

Для стимулювання ефективності педагогічного керівництва учнівським самоврядуванням варто дотримуватися таких рекомендацій:

- Не командувати, а співпрацювати з учнями, враховуючи їх природне прагнення до самостійності, незалежності, бажання проявити свою ініціативу та самодіяльність.
- Відповідно до рівня розвитку учнівського колективу поступово змінювати тактику управління, розвивати демократію, самоврядування, громадську думку, встановлювати співробітництво з вихованцями.
- Координувати виховні впливи колективу викладачів, які працюють у групі, із колективами груп, сім'ї, іншими.
- Показником правильного керівництва учнівським самоврядуванням є наявність у колективі здорової громадської думки з найважливіших питань життя колективу.
- Дотримуватися контролю, самоконтролю, коректності.
- Вчити учнів терпляче ставитись до недоліків інших, прощати нерозумні дії, нанесені образи.
- Становище учнів у колективі залежить від норм і стандартів, морально-ціннісних орієнтацій, прийнятих у колективі.
- Постійно турбуватися про зміну характеру і видів колективної діяльності, що дозволяє вводити учнів у нові стосунки.

Учнівський колектив стає для учня рідною сім'єю. Добре, коли учні самі докладають до цього зусилля.

Толерантне, продумане виховання учнів сприяє формуванню в них відповідального ставлення до своїх обов'язків, які вони виконуватимуть із задоволенням.

Педагоги мають робити все можливе, щоб органи учнівського самоврядування працювали компетентно й відповідально і водночас користувалися певними правами. Завдяки тому, що учні, беручи участь у важливих загальних справах, бачать, наскільки їх ефективність залежить від внеску кожного, значно зростають їхні ініціативність та активність, відповідальність за всіх і за себе.

Організація та проведення Дня цивільної оборони

*Гришаєва О.В.,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

День цивільної оборони є навчально-практичним заходом, що планується і проводиться з учасниками навчально-виховного процесу в основному в квітні.

За своєю структурою він поєднує об'єктові тренування керівних, педагогічних працівників, допоміжного складу навчального закладу, навчально-виховну роботу з учнями відповідно до змістовних частин стандарту ПТО.

Об'єктові тренування є завершальним етапом підготовки ПТНЗ до вирішення завдань з ЦЗ. Вони плануються і проводяться на підставі Положення про цивільну оборону України та Порядку здійснення підготовки населення на підприємствах, установах, організаціях до дій у НС.

Об'єктові тренування проводяться з метою досягнення злагодженості у роботі керівного та командного начальницького складу, формувань працівників, учнів та об'єкта в цілому при виконанні заходів із запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, відновлення життєдіяльності об'єкта та проведення заходів з ЦЗ.

Мета тренування для керівного складу:

- вдосконалення методів узагальнення і аналізу даних про обстановку, що виникла під час надзвичайної ситуації;
- надання практики у оперативній розробці обґрунтованих пропозицій для прийняття рішень;
- навчання у практичному прийнятті більш доцільних рішень відповідно до обстановки;
- вміння своєчасно доводити завдання до виконавців та здійснювати контроль;
- практичне вивчення прийомів і способів проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Мета тренування для командно-начальницького та особового складу:

- практична перевірка реальності планів щодо приведення формувань у готовність до дій за призначенням;
- формування практичних навичок у діях формувань під час виконання завдань за

призначенням;

- злагодження формувань у штатній структурі, засвоєння принципів застосування техніки та використання приладів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Мета тренування для працівників ПТНЗ:

- відпрацювання за обсягом та змістом Програми загальної підготовки населення до дій у НС, порядку дій виробничого персоналу відповідно до календарного плану основних заходів при загрозі і виникненні прогнозованих НС;
- формування практичних навичок щодо дій за повідомленнями і сигналами цивільної оборони, при проведенні евакуаційних, протипожежних і медико-санітарних заходів;
- участь у проведенні комплексу робіт щодо зменшення наслідків НС.

Залежно від тематики й обсягів навчання з предметів «Охорона праці» та «Захист Вітчизни» з учнями в День ЦО проводяться:

змагання із здаванням нормативів з ЦЗ, семінари з обговоренням підготовлених рефератів, практичні заняття з вирішення ситуаційних завдань, вікторини з цивільного захисту, проведення «Брейн-рингу», проведення командних змагань стосовно умов дистанції «Техногенна смуга перешкод».

Під час організації та проведення естафет обладнуються траси (напрямки, рубежі), готується суддівський апарат, складається список майна, готується документація. Перед естафетою доводяться умови виконання вправ і передачі естафет. Переможцем естафети оголошується команда, яка пройшла трасу (етапи) за найкоротший час. За підсумками естафети вручаються відзнаки.

Під час організації та проведення вікторин призначається журі з трьох осіб, які оголошують запитання і кількість балів, що присуджуються за правильні відповіді. Група об'єднується у команди. Питання ставиться перед усією групою, бажаний відповідає, облік ведеться як індивідуальний, так і командний.

За рішенням директора визначені групи можуть організувати екскурсію у підрозділи оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, курси та навчальний пункт навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД, відвідувати захисні споруди та ознайомитися з організацією ЦЗ одного з підприємств і практичними заходами щодо захисту тварин і рослин від впливу НС. Учні у підготовчий період і в ході проведення заходів готують і озвучують радіогазету «Знай і умій» та

організують інші змістовні радіопередачі під час перерви, а також беруть участь в суддівстві вікторин.

В День ЦО активно використовуються міжпредметні зв'язки для поглибленого вивчення джерел надзвичайних ситуацій: радіаційні, хімічні, гідродинамічні, транспортні аварії, стихійні лиха, пожежна, вибухова, біологічна та бактеріологічна небезпеки (предмети - фізика, хімія, астрономія, географія, біологія та гуманітарні предмети для обговорення художніх творів та історичних подій, у яких висвітлюється тема НС).

Під час великої перерви з педагогічними працівниками і учнями відпрацьовується практичний захід об'єктового тренування - організація та проведення евакуації групами.

Методичні рекомендації щодо проведення заходів Дня ЦО

I. Вікторина- найпростіша форма закріплення знань з ЦЗ. Вікторина може проводитись у формі:

- бесіди викладача з учнями;
- радіовікторини;
- вікторини - фільми та інше.

Для участі у вікторині від кожної групи виставляється команда, а для підбиття підсумків і виявлення кращих груп створюється журі з викладачів, медичних працівників, представників управління з НС району, міста, батьків та учнів. Заздалегідь визначається найбільше число балів. Журі реєструє у протоколі отримані бали, а потім відповідно до набраної кількості балів визначає місця, які зайняли групи, та оголошує результати.

II. Тренування

Тренування організується для групи під керівництвом викладача (керівника). Час кожного тренування не повинен перевищувати 30хв. Місцем його проведення можуть бути відкриті майданчики, стадіон, кабінет. Керівнику тренувань слід готуватися до них заздалегідь. Він повинен досконально володіти усіма необхідними прийомами і вміти грамотно та зрозуміло довести ці прийоми до учнів.

Для демонстрації прийомів він може підготувати одного чи двох учнів.

Під час тренування рекомендується відпрацьовувати нормативи та набувати навички:

- визначення розміру маски протигазу (без нормативу);
- одягання протигазу (14 с) та зняття його;
- виготовлення та одягання ватно-марлевої пов'язки (3 хв);

- накладання первинної пов'язки на різні ділянки тіла (3 хв);
- накладання гумового кровоспинного джгута на стегно або передпліччя (40 с);
- проведення часткової санітарної обробки після подолання ділянки радіаційного ураження (для групи з 15 осіб - 7 хв);
- проведення часткової санітарної обробки після подолання ділянки зараженої сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР); (для групи 15 осіб - бхв);
- пристосування звичайного одягу для захисту шкіри; дії за сигналом «Увага всім».

Мета тренування - придбання всіма учнями навичок та умінь користування протигазами, ватно-марлевими пов'язками і, на випадок необхідності, вміння надати допомогу як собі, так і іншим. Керівник повинен розповісти і показати порядок виконання того чи іншого прийому в цілому. Після цього він демонструє їх по елементах. Спочатку елементи відпрацьовуються в повільному темпі, що згодом збільшується і переходить у безперервну дію.

Прийом повторюється до тих пір, поки учень не досягне нормативного результату. При цьому, як і в усіх інших випадках, потрібно дотримуватися принципу: від простого до складного.

Слід дотримуватися заходів безпеки і санітарно-гігієнічних правил користування ЗІЗ. Існують два основні санітарно-гігієнічні правила користування протигазом.

Перше - нову шлем-маску перед надіванням протирають зовні та всередині чистою ватою, злегка змоченою водою, а клапан і з'єднувальну трубку продувають, щоб позбутися тальку, що знаходиться в них.

Друге - маску, якою користувалися, необхідно продезинфікувати з середини та просушити.

III. Змагання.

Змагання є однією з найбільш дієвих форм закріплення знань та навичок.

Змагання проходять у вигляді командної першості між групами.

До змагань повинні готуватись як класні керівники, так і всі викладачі ПТНЗ.

Змагання між ланками проводять класні керівники, допомагають викладачі фізкультури, медичні працівники, батьки учнів, а також учні старших курсів.

Підсумок оголошується після закінчення змагань при загальному шикуванні команд.

Для таких змагань виставляються команди у складі 6-8 учнів з протигазами. Форма одягу в них повинна бути одноманітна.

Варіанти змагань можливо передбачити різні:

Початковий етап - шикуються дві команди і їх командири доповідають керівнику змагань про готовність до дій. Керівник перевіряє склад команд, наявність в учасників засобів індивідуального захисту особистих номерів.

Перший етап-дії по сигналу «Увага всім» (на випадок викиду СДОР або радіоактивних речовин - надягання фільтрувального протигаза).

Другий етап-гасіння пожежі, робота з вогнегасниками та іншими простими засобами при ліквідації невеликих загорянь.

Третій етап - надягання захисних панчів і подолання в них ділянок хімічного або радіоактивного зараження.

Четвертий етап-надягання протигаза на ураженого, надання йому першої медичної допомоги, евакуація його з осередку ураження.

П'ятий етап - проведення санітарної обробки. Зняття захисних панчів, протигаза після подолання хімічного або радіаційного зараженої ділянки.

Вміло, старанно підготовлені і добре організовані тренування і змагання проходять цікаво і весело. Вони прищеплюють учням зацікавленість до предмета, прагнення краще оволодіти «таємницями» виживання в різних НС. Тому бажано розвивати і заохочувати такий вид навчання.

IV. Естафети

Різноманітність варіантів проведення естафет має бути спрямованою на виховання в учнів таких важливих рис характеру, як сміливість, рішучість, наполегливість, сприяння зміцненню здоров'я, фізичного та розумового розвитку.

В учнів виробляється швидкість, спритність і витривалість, розвивається тактичне мислення, вміння в обмежений час приймати рішення і діяти в складних обставинах.

Щоб гра пройшла повчально і цікаво, необхідно передбачити організаційну та підготовчу роботу, що включає в себе ряд заходів. Створюється суддівська група, яка керує грою, у складі головного судді і його помічників, вибирається місце проведення, проводиться підготовка учасників, матеріального забезпечення, обладнання місця проведення естафети.

Приклад проведення комбінованої естафети

1-й варіант. При гарній погоді (команда 5 учнів від групи).

Перший етап - 1 учень - біг від старту, кидок м'яча у баскетбольний щит, подолання перешкод.

Другий етап - 1 учень-збирання протигаза з усуненням несправностей, одягання протигаза і біг в ньому до третього етапу.

Третій етап - 3 учні - санітари у протигазах біжать до «ураженого», одягають на нього протигаз, надають першу медичну допомогу і виносять його з осередку ураження.

Команда оцінюється за загальним часом, який був витрачений під час змагання, з урахуванням набраних балів на кожному етапі.

2-й варіант. За складних метеорологічних умов (проводити у закритому приміщенні).

Естафета - команда з 5 учнів

Учасники шикуються на одній лінії двома групами у колону по одному. За командою «Гази», «Вперед», перші учасники від кожної групи одягають протигаз, біжать уперед, підбігають до перешкоди (турнік), знімають протигаз, підтягуються 3 рази і повертаються до своєї команди. Як тільки вони перетнуть лінію фінішу (старту), наступні учасники одягають протигаз і виконують усі етапи цього змагання.

Команда оцінюється за загальним часом і кількістю помилок при виконанні нормативу одягання протигаза.

Варіанти проведення заходів для різних категорій за віком можуть бути різні як за змістом, так і за тематикою.

Тематика

проведення уроків, практичних занять та вікторин

1. Радіоекологія.
2. Радіаційні аварії та їхні основні екологічні наслідки.
3. Протирадіаційний захист населення. Дії за сигналом «Радіаційна безпека».
4. Герметизація запасів води і продуктів харчування.
5. Засоби індивідуального захисту.
6. Способи оповіщення пожежної охорони і населення про пожежу. Надання допомоги. Рятування людей.
7. Гасіння пожежі.
8. Вимір ядерних випромінювань.
9. Принципи та норми радіаційної безпеки.
10. Запобігання пожежам і захист від них. Використання первинних засобів гасіння пожежі.
11. Знаки безпеки.
12. Вимірювання дозиметричними приладами рівнів радіації на місцевості і усередині приміщень та будівель.

Шляхи поєднання зусиль ПТНЗ та ЗСШ для задоволення потреб молоді у професійній освіті

*Головченко С.В.,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

Департаментом освіти і науки облдержадміністрації, методичною службою профтехосвіти у Дніпропетровській області здійснюються заходи щодо модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів. Постійну увагу потребує питання входження професійно-технічних навчальних закладів в освітні округи у регіоні та визначення оптимальних шляхів удосконалення їх діяльності у різних аспектах з метою збільшення кількості старшокласників які проходять профільне і допрофільне навчання за технологічним напрямком на базі ПТНЗ. Створення освітніх округів - складний процес, що потребує нового рівня управлінського мислення, свідомості і відповідальності усіх працівників освітніх установ.

Актуальним є визначення пріоритетів цього напрямку через:

- організацію мережевої взаємодії освітніх установ для розвитку мобільності у сфері освіти та науки, удосконалення інформаційного обміну та сприяння прийняттю управлінських рішень;
- розроблення та впровадження моделей неперервної професійної освіти, що забезпечує кожній людині формування індивідуальної освітньої траєкторії для подальшого професійного, кар'єрного і особистісного росту;
- удосконалення механізму функціонування сучасної професійної орієнтації кадрів.

Аналітичним центром навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області вивчено стан становлення й розвитку освітніх округів області в 2013-2014 н.р.

6 ПТНЗ області входять до мережі освітніх округів, на базі 2 ПТНЗ створено опорний заклад освітнього округу, 9 % ПТНЗ задіяно у функціонуванні освітніх округів області. З 55 ПТНЗ області здійснюють профільне та допрофільне навчання старшокласників 13 професійно-технічних закладів. ПТНЗ області співпрацюють із 35 середніми загальноосвітніми навчальними закладами, що склало менше 5% від загальної кількості шкіл області.

В ПТНЗ навчають старшокласників за 26 професіями різних галузей. Популярними серед учнівської молоді стали професії: слюсар з ремонту автомобілів, штукатур, плиточник-лицювальник, маляр, водій автотранспортних засобів, оператор комп'ютерного набору.

Проведено опитування ПТНЗ області щодо визначення факторів ефективності організації профільного і допрофільного навчання старшокласників на їх базі. З'ясовано, що професійно-технічні навчальні заклади області готові до впровадження цього напрямку, оскільки:

- мають у належному стані матеріально-технічну базу;
- мають належне кадрове забезпечення;
- використовують інформаційно-комунікацій технології;
- здійснюють профорієнтацію учнів шкіл на робітничі професії;
- здійснюють психолого-педагогічний супровід та діагностику професійних нахилів учнів шкіл у профвиборі;
- мають медико-валеологічне забезпечення освітнього процесу;
- керівники навчального закладу мають креативність та управлінську компетентність у цьому напрямку роботи;
- інформують дітей і батьків щодо профільного навчання на базі ПТНЗ.

Але разом з цим виникає потреба посилити увагу до цього напрямку, тому що:

- 45% ПТНЗ не мають узгодженості дій з органами управління освітою;
- у 28% відсутнє залучення громадськості до ухвалення управлінських рішень;
- у 25 % недостатній рівень науково-методичного супроводу;
- у 35% недостатній рівень нормативно-правового забезпечення;
- у 40% відсутня взаємодія між ринком освітніх послуг та ринком праці;
- у 38% відсутня співпраця із соціальними партнерами;
- лише 3% планують займатись проектно-дослідницькою роботою.

За моніторингом виявлено проблеми, що впливають на ефективність впровадження організації профільного і допрофільного навчання школярів та входження в освітні округи:

- ✓ відсутність єдиної системи управління процесом профільного навчання учнів старшої школи на рівні регіонів та області з урахування можливостей профтехосвіти;
- ✓ недосконала нормативно-правова база;
- ✓ слабка організація мережевої взаємодії освітніх установ в рамках адміністративної території;

- ✓ відсутнє нормативно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу в рамках освітнього округу на базі ПТНЗ;
- ✓ недостатня психологічна та методологічна готовність більшості керівників та педагогічних працівників навчальних закладів до роботи в рамках освітнього округу, часткової втрати суверенітету та необхідності підпорядкування загальним інтересам;
- ✓ недостатній рівень організації психолого-педагогічного супроводу свідомого вибору учнями старшої школи майбутньої професії в школі;
- ✓ відсутнє системне підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, які здійснюють профільне навчання;
- ✓ недосконалий механізм фінансування закладів освіти у складі округу;
- ✓ недостатнє використання учнями в процесі профільного та допрофільного навчання системи дистанційної освіти;
- ✓ низька поінформованість громадськості про надання освітніх послуг професійно-технічними навчальними закладами за напрямком на рівні загальноосвітніх навчальних закладів.

Дніпропетровщина – промисловий регіон, який має потребу у фахівцях технологічного напрямку різної кваліфікації. Вступна кампанія останніх років у ПТНЗ та ВНЗ вразила своїми результатами: абітурієнти не поспішали надавати документи на спеціальності технологічного напрямку навіть за наявності достатньої кількості місць державного замовлення.

Сьогодення вимагає розробки та застосування нових моделей неперервної освіти, спрямованих на подолання цього протиріччя і, за нашим переконанням, впровадження допрофільної підготовки, профільного навчання учнів загальноосвітніх закладів за профілем «Технології» та їх організаційної, змістовної єдності та наступності з професійною освітою має вплинути на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптації її до професії.

Саме вимоги часу сприяли створенню освітнього округу «Профорбіта» (далі – ОО «Профорбіта»). Зацікавленість індустріального міста Дніпродзержинська в утворенні ОО «Профорбіта» полягала в подоланні відірваності від освітніх запитів регіону через:

- розвиток мобільності у сфері освіти, удосконалення інформаційного обміну та сприяння прийняттю управлінських рішень;
- удосконалення системи неперервної освіти на місцевому рівні;

- збільшення чисельності загальноосвітніх закладів, що обирають профіль «Технології»;
- підвищення якості допрофільної підготовки, профільного навчання та професійної освіти за технологічним профілем;
- формування професійних намірів учнівської молоді відповідно до запитів ринку праці міста, регіону.

Саме об'єднання загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних освітніх навчальних та соціальних партнерів в освітні округи здатне забезпечити системність неперервної освіти, що дає можливість гнучко і оперативно реагувати на зміну потреб суспільства, підвищує рівень пристосованості до вимог регіонального ринку праці.

Освітній округ «Профорбіта» діє на підставі рішення виконкому Дніпродзержинської міської ради від 23.05.2012 року №167 «Про утворення освітнього округу «Профорбіта» в місті Дніпродзержинську», Положення про освітній округ, договору про створення навчально-виховного об'єднання «Освітній округ «Профорбіта».

До складу ОО «Профорбіта» входять 7 суб'єктів: Дніпродзержинський професійний ліцей - опорний заклад та 6 загальноосвітніх навчальних закладів м. Дніпродзержинська.

Функціонування освітнього округу орієнтоване на розвиток освіти міста, тому означені такі напрямки діяльності:

- забезпечення реалізації профільного навчання (профіль «Технології») для учнів 10-11 класів загальноосвітніх закладів міста;
- надання якісної допрофесійної підготовки для учнів середніх класів через спільне викладання варіативних модулів предмету «Трудове навчання»;
- проведення якісної психолого-педагогічної діагностики професійних нахилів учнів;
- впровадження в навчально-виховний процес суб'єктів округу сучасних профорієнтаційних технологій, спрямованих на посилення престижу спеціальностей технологічного напрямку та робітничих професій;
- ефективне використання бюджетних коштів та зміцнення матеріально-технічної бази за рахунок активізації внутрішніх ресурсів установ;
- взаємодія педагогічних колективів суб'єктів округу через участь у регіональних програмах, проектах, конкурсах;
- залучення до співпраці соціальних партнерів;

- створення системи неперервної освіти через входження до науково-навчально-виробничого комплексу «Прометей»;
- проведення дослідно-експериментальної діяльності.

Важливим завданням колективу ліцею є створення умов неформального підходу до функціонування округу, тому досить ретельно опрацьовані питання управління округом, які привели його у відповідність з оточуючим середовищем. Управління має бути гнучким, мобільним, і разом з тим не втрачати орієнтування на мету. Залучені департамент освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації, управління освіти і науки м. Дніпродзержинська, навчально-методичний центр ПТО у Дніпропетровській області, міський методичний центр.

Досвід останніх років доводить, що осучаснення навчального, виховного та навчально-виробничого процесу можливе лише з розвитком державно-громадських форм управління ОО «Профорбіта» через соціальне партнерство. Основу формування і розвитку такого партнерства Дніпродзержинський професійний ліцей як опорний заклад вбачає в організації взаємовигідної співпраці з виконавчими органами влади, підприємствами регіону та громадськими організаціями через реалізацію довгострокових програм соціального партнерства. В зазначених програмах чітко визначені напрями співпраці:

- формування державного замовлення;
- модернізація змісту та підвищення якості освіти;
- працевлаштування і адаптація молодого спеціаліста, його кар'єрне зростання;
- соціальні програми.

Вже багато років активними учасниками створення системи неперервної освіти в місті є підприємства ПАТ «ДНІПРОАЗОТ», ПАТ «Дніпровський завод мінеральних добрив», ПП «Матеріал-Сервіс.

В рамках ОО «Профорбіта»:

- розроблено та впроваджено механізм створення освітнього округу на базі професійно-технічного закладу освіти;
- розроблено та проходить апробацію комплексно-методичне забезпечення за трьома спеціальностями для роботи в профільних групах;

- розроблена та проходить апробацію система професійної орієнтації, спрямована на надання учням інструментарію формування індивідуальної освітньої траєкторії для подальшого професійного, кар'єрного та особистісного росту на підприємствах регіону;
- розроблені та проходять апробацію програми соціального партнерства з підприємствами, які направлені на подолання відірваності від освітніх запитів регіону через модернізацію змісту та підвищення якості допрофесійної освіти,
- профільного навчання та професійної освіти в рамках округу.

Освітній округ «Профорбіта» - це крок до створення цілісної соціально-педагогічної системи, яка здатна на розробку та впровадження неперервної професійної освіти, орієнтованої на інтереси регіонального ринку праці.

Продовженням роботи з цього напрямку є створення на базі Дніпродзержинського професійного ліцею експериментального педагогічного майданчика за темою «Організаційно-педагогічні умови формування професійних намірів учнівської молоді на основі регіонального компоненту».

В рамках виконання програми II етапу (проектно-організаційного) дослідно-експериментальної роботи активізовано участь ліцею у науково-практичних конференціях всеукраїнського та обласного рівнів. Протягом травня 2014р. досвід ліцею був представлений на Всеукраїнському семінарі «Теоретичні основи експериментальної діяльності у наукових дослідженнях з проблем професійно-технічної освіти», який проводився Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України у рамках Всеукраїнського фестивалю науки та під час Всеукраїнського інтернет-заходу системи ПТО за темою «Дослідно-експериментальна робота ПТНЗ Дніпропетровської області у забезпеченні якості підготовки конкурентоспроможних фахівців».

З метою координації спільних зусиль педколективів загальноосвітніх закладів та професійно-технічних навчальних закладів з реалізації завдань допрофільної підготовки та профільного навчання з 9 вересня 2013 року надано статус експериментального навчального закладу обласного рівня на базі державного навчального закладу «Міжрегіональне вище професійне училище поліграфії та інформаційних технологій» за темою «Створення моделі впровадження профільного навчання старшокласників на базі ресурсного центру «Професійний розвиток молодіжних ініціатив». А з 1 вересня 2014 року створено міський освітній округ

«Професійна альтернатива» до складу якого ввійшло 6 закладів: Міжрегіональне вище професійне училище поліграфії та інформаційних технологій – опорний заклад, 3 середні загальноосвітні школи, вечірня (змінна) середня школа, навчально-виховний комплекс «Середня загальноосвітня школа – дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)».

Висновок. Це позитивний приклад того, що при модернізації мережі професійно-технічних навчальних закладів у створенні освітніх округів, профтехосвіта Дніпропетровщини має на меті зайняти провідне місце в організації цілісної соціально – педагогічної системи, яка здатна на розробку і впровадження моделей неперервної професійної освіти та сприяти задоволенню допрофесійних, професійних та культурно-освітніх потреб населення, громади, регіону з урахуванням перспективи потреб економіки, демографічної ситуації, ринку праці.

Національно патріотичне виховання учнівської молоді ПТНЗ засобами суспільних дисциплін

*Муха Н.О., методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

«В своїй хаті своя правда і сила, і воля»

Т.Шевченко

«...Україно, ти моя молитва, Ти моя розпука вікова...

Гримотить над світом люта битва за твоє життя, твої права.

Ради тебе перли в душу сію, ради тебе мислю і творю...

Хай мовчать Америки й Росії, коли я з тобою говорю!

Поет – шістдесятник В. Симоненко

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В. О. Сухомлинський

Державна незалежність потребує захисту. Міністерство освіти і науки пропонує нову Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді

«якщо свідомість деякої дорослої частини громадян нашої країни вже не підлягає впливу, а керується набутими раніше знаннями й досвідом, то підростаюче покоління ще можна навчити любити свою Батьківщину по – справжньому (з Концепції національно-патріотичного виховання)»

«...Патріотичне виховання громадянина має здійснюватися кожним педагогом на кожному уроці та в позаурочний час...»

(Про методичні рекомендації з патріотичного виховання» (МОН від 27.11.2014 № 1/9-614)

Досвід національно-патріотичного виховання викладачів історії ПТНЗ

Дерій Зоя Вікторівна, викладач історії Орджонікідзевського ПТУ, співавтор багатьох посібників з історії рідного краю.

Прончакова Лариса Володимирівна, викладач історії Нікопольського центру професійної освіти
Пошуково-дослідницька робота учнів на уроках історії та позаурочній роботі.

Вехнік Олександр Іванович, викладач історії Синельниківського професійного ліцею.

В умовах важкого сьогодення (військові дії на сході України) для всіх нас має бути прикладом досвід національно-патріотичного виховання учнівської молоді в ПТНЗ : ЗДЦПО, СПЛ, ТПАЛ, ДВПУ, ДЦПТОТС, КЦППРКБГ, МВПУПТ, ВПУ -17 та інші.

Завдання викладачів суспільних дисциплін

щодо реалізації важливих засад Концепції національно - патріотичного виховання учнів та молоді.
Основними документами, на підставі яких створюється нова модель патріотичного виховання в навчальному закладі є: Державні стандарти ЗСО. Зміст, форми і методи патріотичного виховання на уроках визначаються завданнями галузі «Суспільствознавство» та діючими навчальними програмами, рекомендованими МОН.

Предметом патріотичного виховання в змісті викладання суспільних дисциплін мають бути:

- Революція Гідності . Український Майдан. «Герої Небесної Сотні »
- систематична поінформованість учнів про військові події на сході України, в зоні АТО як оборонної стратегії
- героїзм воїнів – захисників нашої громадянської свободи, гідності та незалежності України
- значення добровольчих батальйонів, їх історична роль у захисті та обороні території України
- проблеми і стан українських військових сил

- діяльність військових волонтерів у зоні АТО
- проблеми населення та їх права на тимчасово окупованій території України
- доля поранених воїнів, військовополонених Збройних Сил України
- інформаційна війна проти суверенітету України – складова збройного втручання і загроза державності
- особливості стану економічних реформ, обтяжених військовими подіями в Україні.
- роз'яснення внутрішньої та зовнішньої політики України, Законів України, рішень Президента України та Кабінету Міністрів України, які спрямовані на захист України як суверенної держави в умовах АТО.
- вивчення історії України та процесів державотворення, боротьби за здобуття Україною статусу незалежної, суверенної, демократичної держави;
- роз'яснення серед громадськості (учнів, педагогів, батьків) вимог Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу", Військової присяги на вірність Українському народові та військових статутів, організації зустрічей з учасниками АТО, ветеранами ВВ війни, відмінниками бойової підготовки Збройних Сил та інших військових формувань, відвідування військових частин,
- вивчення славних і видатних імен відомих людей, чиє життя пов'язане з Україною у соціально-економічній, політичній, культурній сферах тощо, виховання у молодих людей гордості за співвітчизників, земляків та вивчення історії рідного краю крізь призму видатних світових постатей;
- вивчення Державного гімну, історії та змісту державних символів, поважне ставлення до державної атрибутики.

Викладачам правових дисциплін необхідно акцентувати увагу на важливих аспектах викладання змісту навчальної програми :

Посилення патріотичного виховання нерозривно пов'язане з трансформацією правової культури, правової та громадянської свідомості. Ці процеси, у свою чергу, ґрунтуються на такому:

- визнанні й забезпеченні в реальному житті прав людини, гідності та свободи правових і соціальних цінностей (підхід, що ґрунтується на правах людини);
- утвердженні гуманістичної моралі та формуванні поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість, чесність, відповідальність тощо;
- утвердженні поваги до Конституції України, законодавства, державної символіки,

державної мови;

– формуванні соціальної активності особистості – готовності до участі в процесах державотворення, до виконання громадянського конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів і незалежності держави, здатності до спільного життя та співпраці в громадянському суспільстві, здатності до самостійного життєвого вибору та готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до правових і демократичних принципів;

– гарантуванні умов для зростання добробуту народу (через свободу підприємництва, захист права на належну винагороду за працю, забезпечення соціально незахищених осіб і т.ін.);

– знанні законодавчих положень про військову службу та військовий обов'язок, інші конституційні обов'язки, про юридичну відповідальність за їх невиконання.

У сучасних умовах знецінення традиційних моральних якостей, безкарність, безвідповідальність призводять до ускладнення патріотичного виховання. У зв'язку з цим необхідно усвідомлювати, що держава може не лише створювати умови для формування й посилення патріотичних почуттів народу, але й застосовувати примусові заходи в разі ухилення від виконання патріотичного обов'язку несення військової служби, може забезпечувати реалізацію юридичної відповідальності за певні правопорушення. Правопорушення можуть визнаватися *адміністративними проступками* (ст.ст. 210-211-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення: неявка на виклик у військовий комісаріат, умисне псування обліково-військових документів чи втрата їх через необережність та ін.). Окремі діяння можуть визнаватися *злочинними*: 1) злочини проти основ національної безпеки (ст.ст. 109–114-1 Кримінального кодексу України: [посягання на територіальну цілісність і недоторканність України](#), державна зрада, диверсія та ін.); 2) злочини проти громадської безпеки (ст.ст. 258–258-5 – терористичні злочини); 3) злочини у сфері забезпечення призову й мобілізації (ст.ст. 335–337: ухилення від призову на строкову військову службу, ухилення від призову за мобілізацією); 4) військові злочини (ст.ст. 401–435: непокора, дезертирство, ухилення від військової служби шляхом самоскалічення, утрата військового майна, недбале ставлення до військової служби, мародерство тощо).(rada.gov.ua ККУред.16.10.2014з доповн.№116.VIII.15.01.2015

Патріотичну свідомість необхідно розвивати в процесі вивчення економічних дисциплін (засобами змісту, поінформованості), акцентуючи увагу на особливостях розвитку національної економіки в умовах дії АТО, створення сучасної української армії, здатної захистити кордони нашої держави;

процесу реформування сучасної економіки; ролі молодого покоління в розбудові національної економіки та боротьби з корупцією.

Формувати в учнів економічну культуру сучасними засобами поінформованості, свідоме ставлення до непопулярних, але необхідних економічних реформ за ради збереження незалежності України

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Революція Гідності, жертвний подвиг Героїв Небесної Сотні, події, які нині переживає український народ, ще раз засвідчили, що проголошена у 1991р. державна незалежність потребує постійного захисту, забезпечення національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Революційні зміни в листопаді 2013 – березні 2014 р., війна на сході країни продемонстрували готовність молодого покоління відстоювати національні цінності, українську державність, орієнтацію на фундаментальні орієнтири світової цивілізації; засвідчили виховання української молоді в душі толерантності і поваги до інших національних спільнот і релігійних конфесій, бажання долучитися до сім'ї народів, які творять спільний європейський дім.

Побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру, виховання ціннісного ставлення до соціального оточення та самої себе, національно свідомого, високоосвіченого, життєво компетентного, толерантного громадянина-патріота, здатного до саморозвитку та самовдосконалення, відповідального перед своєю нацією.

Національно-патріотичне виховання має на меті формування національно-патріотичної свідомості, а саме: особистісної ідентифікації зі своєю нацією, віри в духовні сили та майбутнє країни, волі до праці на користь народу; усвідомлення моральних та культурних цінностей; знання історії, звичаїв, обрядів, символіки як всієї країни, так і її регіонального різноманіття.

Головною домінантою національно-патріотичного виховання дітей та молоді є формування у особистості ціннісного ставлення до суспільства, держави та самої себе; відчуття своєї належності до України, усвідомлення єдності власної долі з долею своєї країни; активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції.

1. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства і нації загалом. Важливу роль у просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі

традиції України: Київська Русь, Литовсько-Руська держава, козацька держава, Гетьманщина, УНР, ЗУНР. Особливого значення набувають порівняльно-історичні відомості про переривання державності в інших європейських країнах, які на сьогодні є потужними європейськими націями.

2. Спеціального розгляду потребують історичні обставини, що призводять до переривання державності. Система патріотичного виховання передбачає формування історичної свідомості молодого покоління українців, що базується на вивченні історії боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, особливо у XX-XXI століттях. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

3. Водночас національно-патріотичне виховання не повинно прищеплювати ідеї культурного імперіалізму, тобто способу споглядання світу лише очима власної культури. Для реалізації цього принципу вкрай важливо наголошувати на співпраці різних націй, демонструвати розвиток української нації шляхом взаємодії з іншими націями, висвітлювати приклади мирного співжиття та взаємодопомоги представників різних національностей системою національно-патріотичного виховання.

Інформованість молоді щодо різних сфер соціального життя; науки, техніки, освіти, оборони; а також безпосередня участь молоді у різних формах волонтерського руху створюють сприятливі умови для розвитку всіх складових національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у вихованні підростаючого покоління. На сучасному етапі розвитку України, в умовах загрози денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей і молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до прав людини;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- верховенство права;
- рівність усіх перед законом;
- повага до національних символів;
- участь у громадсько-політичному житті держави;

Сьогодні патріотичне виховання учнів, педагогів, батьків має бути основною складовою всіх напрямків діяльності навчального закладу.

1. Мета та завдання національно-патріотичного виховання молоді (засобами галузі «суспільствознавство» ДС ЗСО)

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття дітьми та молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави.

Національно-патріотичне виховання молоді реалізується у досягненні таких виховних завдань:

- формування національної ідентичності, спільних національних цінностей, при цьому забезпечення толерантного ставлення до наявної в Україні культурної різноманітності;
- вивчення державницьких традицій України: Київська Русь, Литовсько-Руська держава, козацька держава, Гетьманщина, УНР, ЗУНР;
- ознайомлення з історією боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, особливо у ХХ-ХХІ століттях: ОУН, УПА, дисидентський рух тощо;
- формування духовних цінностей громадянина: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, Української Держави, рідної землі, родини, гордості за героїчне минуле і сучасне; вшанування національної пам'яті;
- виховання правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь, демократичних цінностей;
- формування мовної культури, оволодіння та вживання державної мови, як і мов інших народів, що становлять українську політичну націю, поширених іноземних мов;
- прищеплення шанобливого ставлення до Збройних Сил України, інших військових формувань, добровольчих військових об'єднань громадян в українській історії; роль Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до сучасності;

- засобами правознавства формування готовності до служби в армії, задоволення інтересів підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни; мотивацію молоді до військової служби;
  - виховання гідності, прагнення до свободи, справедливості, толерантності, миролюбності;
  - виховання готовності і здатності протидіяти проявам несправедливості, жорстокості, аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності.
  - формування економічної культури, економічного патріотизму майбутніх робітників, як учасників реалізації реформ сучасної української економіки та економічної безпеки України.
2. Механізми реалізації патріотичного виховання молоді викладачами історії, права, економіки:
- впровадження основних ідей нормативно-правових документів з питань національно-патріотичного виховання молоді;
  - застосування на уроках прикладів інформаційної безпеки, спрямованих на попередження негативних наслідків впливу інформаційної війни на формування історичної та політичної свідомості учнівської молоді;
  - системне удосконалення та методичний супровід впровадження різних форм, методів та засобів національно-патріотичного виховання учнів та молоді на уроках історії, правознавства та економіки.
  - дидактичне забезпечення опрацювання з глосарієм нових історичних понять та термінів, фактів та подій в Україні. (зокрема: "Євромайдан", "тітушки", "волонтер", "сотня", "АТО", "Асоціація з ЄС", "добровольчий батальйон" та інші. Тлумачення політичних та військових подій в Україні 2013-2014 – поч. 2015 р.р.- (Методичні рекомендації МОН, та вставка § до підручника, нової програми Історії України);
  - впровадження у навчально-виховний процес нових програм з історії України, правознавства, економіки, які формують національно -патріотичну свідомість учнів і молоді;
  - проведення предметних позаурочних заходів (учнівські: акції, проекти, авторські програми, предметні тижні, тематичні тижні, інформаційні відеосайти навчальних груп тощо), спрямованих на реалізацію національно-патріотичного виховання;

- створення педагогічних умов для залучення юнаків і дівчат до вивчення культури, історії України, рідного краю державницьких традицій та боротьби українського народу за державну незалежність протягом всього історичного шляху;
- активне залучення учнів та молоді до проведення уроків мужності, уроків зустрічей, уроків-проектів із запрошенням учасників бойових дій на сході України, рідних, сімей Героїв Небесної Сотні, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявили активну громадську позицію і є взірцем українського патріотизму;
- створення навчальних проектів у межах навчальних дисциплін (історії, правознавства, економіки), залучення активної молоді до участі в заходах національно-патріотичного спрямування, зокрема приурочених до загальнодержавних свят, героїзації захисників незалежності України в сучасних умовах та минулому, відродження національної пам'яті;
- розвиток в учнів політичної культури;
- залучення учнів на уроках правових дисциплін до здійснення викладацько-учнівських, громадських (соціальних) проектів, спрямованих на виховання патріотизму в умовах воєнних дій АТО на східних кордонах України та дотримання прав людини;
- популяризація пам'яток української історії та боротьби українського народу за незалежність, історичних місць та подій, етнографії та життєписів історичних постатей України;
- використання досвіду викладачів країн ЄС з проблем викладання вітчизняної історії та рідного краю (європейська асоціація вчителів історії «Єврокліо, українська – «Нова доба».

2.3 Співпраця викладачів суспільних дисциплін з органами місцевого самоврядування, з громадянською спільнотою:

волонтерська діяльність педагогів, учнів, батьків, яка через конкретну практичну діяльність сприяє встановленню соціальних зв'язків, опануванню дітьми нових навичок формуванню у них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних і духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України;

- участь викладачів суспільних дисциплін у місцевих конкурсах, виставках, акціях, програмах, проектах громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді;
- проведення спільних патріотичних уроків - акцій із залученням громадських організацій на підтримку воїнів у зоні АТО;

- співпраця педагогів з громадським контролем за діяльністю органів виконавчої влади стосовно національно-патріотичного виховання молоді;
- започаткування благодійної акції на допомогу захисникам України в зоні АТО «Гідна зміна і надія України» в межах патріотичного навчально-виховного проекту «Ми діти твої, Україно».

2.4 Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання дітей та молоді на уроках суспільних дисциплін :

- використання на уроках теле-, радіопрограм, Інтернет-ресурсів, преси, постійних рубрик, що правдиво висвітлюють українську історію, боротьбу українського народу за незалежність, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій; популяризація україномовних молодіжних засобів масової інформації як ефективного засобу;
- розкриття шкідливої для учнів пропаганди в засобах масової інформації - культу насильства, жорстокості і бездуховності, поширення порнографії та інших матеріалів, що підривають загальнолюдські та національні духовні цінності, заперечують суверенність Української Держави;
- пропагування на уроках суспільних дисциплін сучасного українського кіно і документальних фільмів на історичну тематику (демонстрація фрагментів та їх обговорення), видання науково-популярної, наукової, художньої літератури національно-патріотичного спрямування;
- використання розширеної фактографічної бази історичних подій, публікацій розсекречених архівних документів, сучасної історичної науково-популярної літератури, довідкових матеріалів про здобутки України за роки незалежності, книг національно-патріотичної спрямованості.
- започаткування на кожному уроці історії України інформаційної хвилинки: «Правда про події в зоні АТО на сході України» з використанням ІКТ.

Етапи впровадження системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді (витяг з Концепції)

На *першому етапі* (2015 р.) планується :

– аналіз стану системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Україні;

-створення нормативно-правового підґрунтя, інформаційно-методичного забезпечення для здійснення національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

– створення інформаційного ресурсу навчально-методичних матеріалів.

На *другому етапі* (2016-2017 рр.) передбачається:

– розроблення навчальних програм, підручників, посібників, навчально-методичних видань з української літератури, історії України, Захисту Вітчизни як інваріантної, так і варіативної складових для загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, з урахуванням цілей і завдань національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

– підготовка та видання методичних рекомендацій з організації виховних заходів, роботи клубів, центрів патріотичного виховання тощо;

– залучення дітей та молоді до військово-патріотичних ігор, зокрема військово-патріотичної спортивної гри «Сокіл» («Джура»).

На *третьому етапі* (2018- 2019 р.) забезпечується :

– проведення моніторингу системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, психологічного тестування;

– проведення науково-методичних конференцій, створення банку передового педагогічного досвіду на інформаційному веб- ресурсі;

– аналіз системи національно-патріотичного виховання, встановлення досягнень і викликів, корекція навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу.

3. Очікувані результати:

(витяг з Концепції національно - патріотичного виховання)

У результаті впровадження системи національно-патріотичного виховання очікується:

- забезпечення у молодого покоління розвинутої національно-патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про спільне благо, збереження та шанування національної пам'яті;
- відновлення історичної пам'яті про державницькі традиції України та здобутки національно-визвольного руху;
- зацікавленість молоді щодо служби у Збройних Силах України, готовність до захисту України та виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України з метою становлення її як правової, демократичної, соціальної держави;

– збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки;

– створення ефективної виховної системи національно-патріотичного виховання молоді; консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління

Творча група викладачів історії, права та економіки пропонує започаткувати національно-патріотичний проект у ПТНЗ «Ми діти твої, Україно», присвячений річниці воєнних дій на сході нашої держави:

Рекомендована науково-педагогічна та методична література для використання в роботі методичних комісій:

1. Про методичні рекомендації з патріотичного виховання» (МОН від 27.11.2014 № _1/9-614_)
2. « Виховуємо громадян-патріотів » (науково-методичний посібник) Чорна К. НАПНУ. 2012р.

Нормативно-правова база з питань патріотичного виховання:

Указ Президента України від 13.11.2014 № 872 «Про День Гідності та Свободи»;

Указ Президента України від 13.11.2014 № 871 «Про День Соборності України»;

Указ Президента України від 14.10.2014 № 806 «Про День захисника України»;

Указ Президента України від 24.09.2014 № 744 «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності»;

наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді»;

наказ Міністерства освіти і науки України від 07.09.2000 № 439 «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України»;

лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2014 № 1/9-412 «Про проведення Уроків мужності»;

лист Міністерства освіти і науки України від 25.07.2014 № 1/9-376 «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році»;

Інтернет - ресурси з питань патріотичного виховання

Інститут проблем виховання НАПН України ipv.org.ua/publications/zbirnuk.html

Український науково-методичний центр практичної психології та соціальної роботи psyua.com.ua

Український інститут національної пам'яті memory.gov.ua/publication

Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка uisr.org.ua

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського
nuou.org.ua/nauka/naukovi-publikatsii.html

Рада Європи (посібник «Демократичне управління школою»)
http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Resources/EDCPACK_EN.asp

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (методичний посібник «Роль педагога в посиленні патріотичного виховання») moipro.mk.ua/index.php/vihovna-robota

Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників (досвід роботи педагогічних працівників Черкащини та методичні брошури з патріотичного виховання дітей та учнівської молоді) <http://library.ippro.com.ua>

Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді ukrjuntur.org.ua

Пластовий портал plast.org.ua

Благодійний фонд «Героїка» <http://geroika.org.ua/>

Всеукраїнська громадська організація «Закінчимо війну» <http://stop-war.org.ua/rekom.php>;
http://stop-war.org.ua/view_news14.php?id=61

Історична правда istpravda.com.ua

Лікбез likbez.org.ua

Пам'ятаємо загиблих memorybook.org.ua

Центр досліджень визвольного руху cdvr.org.ua

Документальний серіал «Наша Скриня» www.fayloobmennik.net/3781087

Нуково - методична література для використання в педагогічній діяльності.

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – Київ, 2014. – 29 с.

2. Жеребцова М. В., Бородін С. Е., Ніколаєв О. С. Скаутинг та краєзнавство – система патріотичного виховання молоді / Збірка статей з історії українського скаутингу. – К. ПП «Стародавній світ», 2013. – 312 с.

3. Івженко Ю. В. Молодіжні громадські організації як інститут формування соціальної активності особистості / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб.наук.праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 1. – С. 289 – 296.

4. Окушко Т. К. Методика формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому громадському об'єднанні / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб.наук.праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 51 – 60.

5. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі / Навчальний практико зорієнтований посібник. – Х. : Точка, 2007. – 192 с.

Методичний супровід з питань охорони праці в навчально-виробничому процесі ПТНЗ

*Гришук Т.С.,
методист Криворізького
кабінету НМЦ ПТО у
Дніпропетровській області*

Найвища цінність суспільства – людина, її життя і здоров'я. У навчальних закладах особа готується до повноцінного життя в умовах існуючого в Україні рівня безпеки, а, значить, її необхідно навчити запобігати нещасним випадкам через формування активної соціальної позиції щодо власної безпеки та безпеки оточуючих, забезпечити нормальний та здоровий спосіб життя в умовах нашої суворої дійсності, розвинути практичні навички самозахисту в умовах зростаючого психологічного навантаження.

У галузі освіти робота з охорони праці має певні особливості та свою специфіку, оскільки вона організовується у різних за призначенням навчальних закладах і охоплює як адміністративних, педагогічних, технічних працівників цих закладів, так і студентів, учнів, вихованців.

У широкому значенні охорона праці є одним з найважливіших елементів трудових відносин між працівником і роботодавцем. Вона полягає в обов'язку роботодавця забезпечити на кожному робочому місці умови праці, що відповідають нормативам, надавати необхідні засоби колективного та індивідуального захисту.

Забезпечення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу, запобігання нещасним випадкам серед його учасників покладається на керівника закладу освіти.

Моніторинг стану виробничого травматизму в закладах професійно-технічної освіти за минулий рік показує, що кількість травмованих складає 4 особи.

Аналізуючи роботу навчальних закладів за минулий рік, ми визначили позитивні напрямки з питань зниження травматизму серед учнів і працівників у закладах профтехосвіти міста.

Це результат співпраці закладів освіти з управліннями МНС України в області, підрозділами державної автомобільної інспекції, пожежної безпеки з питань запобігання травматизму.

Для удосконалення існуючої системи забезпечення безпеки життєдіяльності та поліпшення організаційної роботи з профілактики виробничого травматизму в ПТНЗ здійснюються такі заходи:

1. Підвищення професійного рівня керівника навчального закладу з питань створення безпечних умов праці для працівників закладу.
2. Контроль за створенням у кожному навчальному закладі належних безпечних умов праці.
3. Підвищення вимогливості до кожного працівника щодо виконання інструкцій з охорони праці, відповідальність осіб за стан охорони праці, безпеки життєдіяльності в навчальному закладі і на виробництві.
4. Спеціальне навчання, підвищення кваліфікації посадових осіб, які повинні мати спеціальний допуск для виконання робіт підвищеної небезпеки.
5. Створення належних умов праці на робочих місцях учнів навчальних закладів для проходженні ними виробничого навчання та виробничої практики на виробництві, у сфері послуг.

Що зроблено методичною службою профтехосвіти для забезпечення охорони праці та безпеки життєдіяльності ПТНЗ?

У місті створена та діє Школа інженерів з охорони праці, робота якої спрямована на удосконалення системи управління охороною праці в ПТНЗ. На засіданнях Школи розглядаються питання:

- забезпечення вимог охорони праці в майстернях, кабінетах, лабораторіях;
- навчання, інструктування та перевірка знань з ОП працівників;
- розробка інструкцій з охорони праці та системи захисту з професій;

- співпраця інженерів з охорони праці в ПТНЗ зі службами охорони праці підприємств та Держгірпромнагляду;
- дотримання вимог охорони праці та техніки безпеки під час проходження виробничого навчання та виробничої практики;
- визначення, організація та проведення атестації робочих місць за умовами праці.

З метою створення безпечних умов праці на кожному робочому місці та запобігання нещасним випадкам учнів у ПТНЗ розроблені «Золоті правила безпеки», встановлені необхідні плакати, знаки безпеки, плани евакуації, плакати з правил поведінки (безпеки).

Інженери з охорони праці беруть участь у семінарах-практикумах на виробництві. Так, у Тренінг-центрі на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» вони ознайомилися з системою управління охороною праці на комбінаті. Ця система відповідає міжнародним стандартам і є ефективним інструментом управління ризиками у виробничій сфері та попередження аварійних ситуацій.

Тренінг-центр дає можливість здійснювати навчання та відпрацювання навичок безпечного виконання робіт працівниками основних професій комбінату. Учні ПТНЗ проходять виробниче навчання та практику на виробничих ділянках сталеплавильного, аглодоменного, прокатного та гірничого департаментів, де забезпечені вимоги безпеки праці індивідуального та колективного захисту.

В рамках зустрічі інженерів з охорони праці ПТНЗ на державному підприємстві «Криворізький експертно-технічний центр» проведено навчання - тренінг з розвитку професійної компетентності інженерів. Учасники ознайомилися з технологіями охорони праці і захисту на виробництві, небезпечними виробничими факторами та засобами захисту. Інженери з охорони праці пройшли навчання з охорони праці в Центрі з отриманням посвідчень.

На базі ПЗ «Центр професійної освіти і навчання» відбувся семінар-практикум інженерів з охорони праці ПТНЗ та керівників ПТНЗ I атестаційного рівня з питання пожежної безпеки на об'єктах закладів освіти.

Інженери з охорони праці пройшли спеціальне навчання з пожежно-технічного мінімуму та відпрацювали дії персоналу при виникненні пожежі, евакуації людей, набули практичні навички користування засобами пожежогасіння. Лікарями підстанції швидкої допомоги Жовтневого району було проведено тренінг з надання домедичної допомоги при нещасних випадках.

Розроблено і направлено в ПТНЗ міста інформаційно-нормативний посібник «Організація охорони праці в навчальних закладах» та методичний лист «Наша мета – працювати без травм».

Педпрацівниками Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею розроблено курс «Охорона праці в гірничій галузі» для професійно-технічних училищ гірничого профілю, з рецензією ПАТ «КЗРК». Це дає можливість удосконалювати методику викладання та контролю охорони праці для гірничих професій.

Здійснюється системна робота щодо створення та оновлення змісту комплексно-методичного забезпечення кабінетів охорони праці.

Щороку в ПТНЗ проводяться Тижні охорони праці та Дні здоров'я за участю працівників МНС, пожежної безпеки.

Безпека праці в ПТНЗ може бути на належному рівні тільки тоді, коли всебічно виконуються вимоги трудового законодавства, Стандартів безпеки, трудової та виробничої дисципліни працівників на кожному робочому місці.

Перед методичною службою стоять завдання:

- методичне забезпечення викладання предметів «Охорона праці» та «Основи енергоефективності»;
- розроблення методичного супроводу викладання предметів із врахуванням діючих галузевих нормативів та інструкцій;
- розроблення методичного супроводу професійного навчання робіт підвищеної небезпеки з врахуванням спеціального навчання та перевірки знань з питань охорони праці.

Пам'ятаймо!

Учні професійно-технічних навчальних закладів мають знання з охорони праці, знають правила безпеки, проте в них відсутнє відчуття небезпеки стосовно власного життя. Педагогам слід навчити їх цих елементів необхідної обережності, відчуття наявного ризику.

Інженерам з охорони праці ПТНЗ методичний лист «Наша мета – працювати без травм»

Система управління охороною праці, яка відповідає нормативно-законодавчим документам з охорони праці, створює безпечні здорові умови праці на кожному робочому місці та спрямована на запобігання аварійним ситуаціям, є ефективним інструментом управління ризиками в навчально-виробничому процесі ПТНЗ

Безпека праці в ПТНЗ може бути на належному рівні тільки тоді, коли всебічно виконуються вимоги трудового законодавства, державних стандартів України, норм і правил, розроблених для збереження здоров'я працівників. Важливе місце при цьому належить виконанню організаційних вимог з охорони праці, а також трудова та виробнича дисципліна працівників.

З метою створення безпечних здорових умов праці на кожному робочому місці, запобігання нещасним випадкам, керівникам та інженерам з охорони праці ПТНЗ необхідно забезпечити виконання таких правил:

1. Дисципліна і дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку в навчальному закладі (на підприємстві) та відповідальність за порушення цих правил.
2. Ідентифікація і контроль факторів виробничих та професійних ризиків.
3. Посилення системи управління охороною праці, державний та громадський контроль за охороною праці в ПТНЗ.
4. Забезпечення прав працівників з охорони праці при укладанні трудової угоди та їх відповідальність за порушення вимог нормативних актів з охорони праці.
5. Забезпечення навчання і перевірки знань з питань охорони праці працівників навчальних закладів під час прийняття на роботу та періодична перевірка цих знань (кожні 3 роки).
6. Визначення, організація і проведення атестації робочих місць за умовами праці.
7. Створення безпечних умов використання електрообладнання та електромереж у ПТНЗ.
8. Встановлення основних небезпечних та шкідливих виробничих факторів на підприємствах, де учні проходять виробниче навчання і виробничу практику.
9. Забезпечення всіх працівників засобами індивідуального та колективного захисту.
10. Для попередження небезпеки встановити (або поновити) необхідні знаки безпеки, запобіжні написи, сигнальне фарбування, світлову та звукову сигналізацію, плани евакуації.
11. Замоклення і встановлення банерів, плакатів з правил безпеки та поведінки в навчальному закладі.
12. Забезпечення блокування несанкціонованого доступу до електрообладнання (щитових) сторонніх осіб.
13. Щорічне проведення Дня охорони праці та Тижнів здоров'я в ПТНЗ.
14. Розроблення «Золотих правил безпеки» з конкретних професій.

ПАМ'ЯТАЙТЕ: «Правила + дисципліна = нульовий травматизм»

Служба охорони праці ПТНЗ

10 заповідей безпеки

Я зобов'язуюсь:

1. Приходити на роботу в працездатному стані та дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку.
2. Працювати тільки на справному обладнанні, що має захисні блокування, надійну ізоляцію і всі передбачені засоби захисту.
3. Не залишати працююче обладнання (прилади) без нагляду.
4. Виконувати всі правила дорожнього руху.
5. Виконувати всі правила, пов'язані з транспортом, і триматися на безпечній відстані від рейкових шляхів, дотримувати всі міри безпеки.
6. Не псувати захисні засоби, використовувати їх за призначенням.
7. Виконувати всі вимоги діючих інструкцій з охорони праці та виробничої безпеки, застосовувати засоби індивідуального захисту.
8. Під час виробничої практики і виконання завдань поза навчальним закладом прямувати строго за затвердженим маршрутом.
9. Поводитися чемно з присутніми, не викликати емоційного перевантаження.
10. У разі виникнення аварійних (екстремальних) ситуацій діяти за встановленими інструкціями і виконувати всі розпорядження відповідальної особи.

«Затверджую»

Директор-начальник

цивільної оборони

ДНЗ «Інгулецький ПЛ»

Ж.М. Школяренко

**План
підготовки і проведення Дня цивільного захисту
в ДНЗ «Інгулецький ПЛ»**

№ з/п	Заходи	Час і місце проведення	Відповідальний	Примітки
Підготовка «Дня цивільного захисту»				
1	Вивчення адміністрацією закладу, викладачами, майстрами нормативних документів Міністерства освіти і науки України, управлінь освіти з питань НС та	Постійно	Директор	

	ЦЗН щодо підготовки учнів за програмою ЦО і завданнями в планах ЦО на мирний та воєнний час			
2	Розгляд на оперативній нараді у директора питання «Про стан цивільної оборони навчального закладу» і завдання щодо підготовки Дня цивільної оборони	07.10.	Директор	
3	Визначення складу учасників, що залучаються до підготовки і проведення Дня ЦЗ.	07.10.	Начальник штабу	
4	Відпрацювання порядку і послідовності заходів (сценарію) Дня ЦО з його організаторами, членами	До 15.10.	Начальник штабу	
5	Організація і здійснення контролю за якістю занять і тренувань з програми ЦО в період підготовки до Дня ЦЗ	Згідно з розкладом занять	адміністрація	
6	Перевірка і підготовка майна ЦЗ, яке буде використовуватись під час проведення Дня ЦЗ	До 15.10.	Начальник штабу Завгосп Викладач ЦО	
7	Виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання, підготовка матеріалів для проведення практичних заходів	До 15.10	Медична сестра Майстри в/н	
8	Організація і перевірка засобів протипожежного захисту	До 15.10	Завгосп Ст. майстер	
9	Розробка суддівських документів і особистих планів для членів журі щодо проведення змагань, естафет, конкурсів	До 15.10	викладачі	
11	Конкурс стіннівок «Надзвичайні ситуації. Катастрофи-епідемії»	15.10	Кл. керівники I-III курс	
12	Організація бесід: «Поведінка в надзвичайних ситуаціях»	15.10	Майстри в/н I-III курс	
13	Організація у бібліотеці проблемної книжкової виставки «Ні –тероризму!»	15.10	Бібліотекар	
14	Створення «Куточка ЦЗ», змістовне оформлення в ньому матеріалів щодо сигналів оповіщення ЦО, надзвичайних ситуацій, характерних для населеного пункту	До 15.10.	Інженер з ОП	
Проведення Дня цивільного захисту				
1	Відкриття Дня ЦО, проведення загальної лінійки за участю представників штабу ЦО району, батьків тощо. I-III курс	9:00 – 9:20	Директор	

2	Проведення уроків «Надання першої домедичної допомоги»	за розкладом	Медична сестра	
3	Організація і проведення негайної евакуації	11:45 – 12:00	Начальник штабу	
4	Проведення комбінованих естафет з елементами виконання нормативів контрольних завдань програми ЦО. II-III курс	12:00 – 13:00	Загальна комісія, штаб ЦО, кл. керівники	
5	Підсумки Дня ЦЗ. Збір педагогічного складу, учнів для підбиття підсумків Дня ЦО	13:00	Штаб ЦО	
6	Оголошення директором-начальником ЦО наказу про підсумки	13:30	Директор	
7	Вручення призів, подарунків, грамот переможцям окремих етапів під час проведення заходів	13:45	Начальник штабу	

Начальник штабу ЦО

С.Д. Петренко

Інформація

Криворізького професійного гірничо-електромеханічного ліцею про заходи з нагоди відзначення Національного дня охорони праці

22 квітня, кабінет охорони праці

Інженером з охорони праці була прочитана лекція для учнів I курсу «Охорона праці – найважливіше завдання держави». Зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Головною метою охорони праці є створення на кожному робочому місці безпечних умов праці.

23 квітня, хол ліцею

Організовано і проведено виставку стіннівок на краще знання правил охорони праці в своїй професії. Комісія з охорони праці визначила переможців:

I місце - група №6

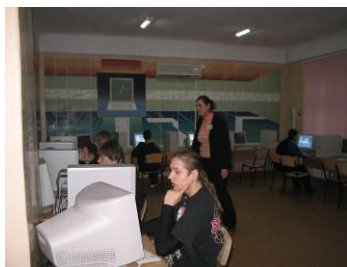
II місце – група №4

III місце-група №13

24 квітня, навчальні кабінети і майстерні

Комісією з охорони праці здійснено рейд щодо перевірки виконання вимог охорони праці на робочих місцях учасниками навчально-виховного процесу.

25 квітня, навчальні кабінети

1. Організовано і проведено класними керівниками і майстрами виробничого навчання виховні години - бесіди на єдину тему: «Охорона праці – актуальна тема в сучасному суспільстві», на яких приділили велику увагу профілактиці нещасних випадків у побуті, під час виробничого навчання та виробничої практики на підприємствах Кривого Рогу.
2. Оскільки пожежі є серйозною проблемою для багатьох країн світу, від них збільшуються економічні і соціальні витрати, зростає кількість жертв серед людей, в рамках тижня охорони праці інженером з охорони праці була організована і проведена вікторина з питань пожежної

безпеки серед учнів II курсу. Всі команди були активними і добре обізнаними з правилами пожежної безпеки, але особливо відзначилася група № 3, посіла перше місце.

26 квітня, актовa зала

Учні III курсу змагалися в конкурсі на краще знання дорожнього руху. Він мав на меті пропагування запобігання дорожньо-транспортному травматизму, формування навичок дисциплінованої поведінки на вулиці, у громадському транспорті. Кращими стали учні групи №8.

Інженер з охорони праці

Фучижі Л.І.

З досвіду роботи Міжрегіонального вищого професійного училища поліграфії та інформаційних технологій «Побудова моделі співпраці ПТНЗ та ВНЗ» (на прикладі підготовки фахівців для видавничо-поліграфічної галузі

*І.В.Куницька,
методист НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області*

Найважливішою якісною характеристикою сучасного етапу розвитку системи професійної освіти виступають інтеграційні процеси, які відтворюють сторони, змістовно-структурні зміни всередині самої системи професійно-технічної освіти, а з іншої – процеси взаємодії ПТНЗ та ВНЗ з ринком праці. При цьому, головна стратегія полягає саме в можливості та необхідності, неминучості інтеграційних процесів у ступеневій неперервній професійній освіті.

Інтеграція освітніх навчальних закладів з підготовки фахівців поліграфічного профілю та сфери інформаційних технологій здійснюється за змішаною формою. Змішана інтеграція – це об'єднання навчальних закладів одного і різних освітніх рівнів. Створення власної моделі підготовки фахівців в умовах ступеневої освіти ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій» (далі – МВПУПТ) розпочало ще у 2005 році. У педагогічних працівників навчального закладу вже тоді сформувалося усвідомлення необхідності функціонування в ринковому середовищі. Вперше з'явилися терміни «освітні корпорації», «освітній брендінг», «сегментація ринку платної освітньої діяльності», «мережева економіка», що, в свою чергу, зумовило адміністрацію МВПУПТ здійснити перші кроки в напрямку інтеграції навчальних закладів системи ступеневої професійної освіти. Основна мета структурно-функціональних змін конкретизувалася системою цілей: координація спільної діяльності навчальних закладів, соціальних партнерів; впровадження системи ступеневої підготовки фахівців за наскрізними навчальними планами та програмами; формування змісту безперервної підготовки фахівців поліграфічного профілю та сфери інформаційних технологій відповідно до державних стандартів освіти; проведення спільних науково-дослідних робіт, апробація та використання результатів спільної науково-дослідної діяльності; підготовка наукових кадрів; розробка навчально-методичного забезпечення; розробка робочих навчальних планів та програм дисциплін для підготовки молодших спеціалістів у ПТНЗ; здійснення підготовки фахівців наступного рівня з числа випускників училища.

На сьогодні МВПУПТ тісно співпрацює з ВНЗ за двома напрямками підготовки, а саме: поліграфічні та інформаційні технології: Харківський національний університет радіоелектроніки, Дніпропетровський факультет Київського національного університету культури та мистецтв, Українська академія друкарства, Національна металургійна академія України, Український державний хіміко-технологічний університет.

З метою реалізації єдиного підходу до формування змісту освіти у системі підготовки фахівців педагогічні працівники МВПУПТ спільно з викладачами вищої школи розробляють методичні матеріали, випускають навчальні посібники, проводять корекцію навчальних планів і програм, оформлюють спільну науково-методичну документацію, взаємно використовують спільну навчально-лабораторну базу тощо.

МВПУПТ у своїй діяльності реалізовує ще один напрямок взаємодії з академічною наукою. Розвиток експериментальної та науково-дослідної діяльності став засобом оновлення змісту і підвищення якості професійної підготовки, основою якого стала діяльність експериментального педагогічного майданчика «Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу на основі програми соціального партнерства, як підсистеми управління якістю освіти» під науковим керівництвом Інституту ПТО НАПН України та Інституту модернізації освіти МОН України, які не тільки надають допомогу МВПУПТ у науковому забезпеченні інноваційних процесів, а і в координації фундаментальних та прикладних досліджень. Укладено договори про спільну діяльність із лабораторіями інститутів. Така співпраця дозволяє забезпечити можливість поетапного контролю за діяльністю експериментального навчального закладу, здійснювати своєчасну корекцію основних напрямків і змісту досліджень.

Аналіз досвіду співпраці МВПУПТ із ВНЗ свідчить про доцільність ступеневої професійної підготовки в умовах навчально-наукових комплексів. Діяльність створеної моделі безперервної підготовки фахівців для поліграфічної галузі та сфери інформаційних технологій апробована на практиці і за статистичними даними – 90% випускників МВПУПТ продовжують навчання у ВНЗ (заочна форма). Отже модель можна вважати результативною.

Досвід МВПУПТ можна використовувати для організації фахової підготовки за іншими напрямками підготовки у навчальних (наукових) комплексах України.

Урок з патріотичного виховання : «Ціною життя»
(інтегрований урок біології, географії, фізики)

*Кривяник В.М.,
викладач біології
ДПТНЗ «Західно-Дніпровський центр
професійно-технічної освіти»*

Тема: «Ціною життя»

Мета: *Виховувати в учнів якості громадянина світу, патріотизм, екологічну культуру, почуття вдячності до людей, які прийняли на себе удар стихії, формувати нове екологічне мислення, спонукати до роздумів про відповідальність за прийняте рішення, про місце подвигу в житті людини.*

Обладнання: *магнітофон, карти: “Екологічна ситуація в Україні”, “ Енергетика”, періодика, аудіокасети із записом дзвонів Києво – Печерської Лаври, плакати, підбірка художньої та науково-публіцистичної літератури а темою, таблиці.*

Тип уроку: *інтегрований урок узагальнення та систематизації знань.*

Форма проведення: *урок-реквієм, зустріч за круглим столом.*

Учасники зустрічі: *учні 2 курсу(8ок), які поділені на групи: енергетики-ядерники, вчені-ядерники, вчені-біологи, медики, вчені-екологи, законодавці, політики, представники влади, представники громадських організацій, журналісти.*

Хід уроку

Частина перша, присвячена вшануванню учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

**“ Пліч-о-пліч стали Біль і Мужність.
Дух і Воля. Небо і Земля “**

Викладач біології: Шановне зібрання!

Сьогодні **14 грудня** – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

(Звучать дзвони)

Викладач фізики: 26 квітня Це - траурна дата,

Не забудуть ні Прип'ять її, ні Чорнобиль,

Як на всю Україну четвертий реактор

Чорним вибухом атомні скинув хвороби.

Там цвітуть просто з листя кульбаби-мутанти
Вже Чорнобильські хмари сягнули й до Бога!
Ми тепер на землі своїй всі арештанти...

(Дзвони звучать тихіше)

Викладач біології: Дзвони пам'яті – ці дзвони, як крик, як застереження, як тривожне нагадування про минуле. Чорнобиль став німим докором минулого і болючою пересторогою для майбутніх поколінь.

Учень. 26 квітня 1986 року над Україною спалахнула “чорна зірка Полин”.

26 років тому наша планета здригнулася від Чорнобильського вибуху. І на долю українського народу, що здавалося, пройшов вже всіма колами пекла, випало ще одне жорстоке випробування. Нечуване, небачене, невідоме і самій матінці історії.

Викладач фізики: З нами на уроці сьогодні люди, які в ті весняні дні 1986 року боролися з розбурханим атомом.

(Представлення чорнобильців-ліквідаторів, вручення квітів).

Учень. Засохли ялини і клени,
Змертвіли берези, дуби...
Таке на Поліссі зеленім
Чорнобиля атом зробив
І мови людської не чути,
Не в'ється над хатами дим,
Стоять села дротом закуті –
Все стало пустим і німим.

Учень. Поля і луки, ліси і озера, річки і ставки Чорнобильщини тяжко уражені невидимою чорною хворобою. Дичавіє земля, хоча ще квітнуть і родять сади. Ніхто не споживає тих гірких плодів, ніхто не йде до лісу за його цілющими дарами.

Учень. Чорний круг невідомо скільки років залишиться незагойною виразкою на лоні природи, закарбується в серцях людей, які покинули рідні домівки, обжиті, облаштовані місця, могили своїх батьків.

Учень. Сьогодні ми говоримо, що від аварії на ЧАЕС постраждали 3.2 млн. осіб, серед них – понад 1 млн. дітей, і водночас розуміємо, що трагедія зачепила долю кожного українця, сколихнула життєве дерево п'ятдесятимільйонного народу.

<p>Учень. Тоді ми ще не вірили в громи. Життя завмерло раптом істуканом Так Бог судив, щоб очі возвели І небо вже не синє, а булане.</p>	<p>Учень. І стали ми на землю коліними, Прощалися, як з матір'ю, з землею. У квітні квіти падали грудьми На сивий попіл спаленого глею.</p>
<p>Учень. Дуби беріз востаннє обняли. Побігли люди... Чи ж дубам побігти? Жити без людей не стали, не змогли Так і посохли, заломивши лікті...</p>	<p>Учень. Дорога – чорна нитка поміж нас. В холоднім серці чи знайдуться сили? Не виконали “Виїхать!” наказ Лише самотні батьківські могили.</p>
<p>Учень. Боюсь очей дитячих сивини, Боюсь живий померти в них і жити. Мені пробачте, діточки, сини, Що я не зміг вас, квіти, захистити.</p>	<p>Учень. Шумлять в душі дуби і явори... За що ж ми так покарані, дровляни, Що сиротами носим прапор І попелом лікуєм серця рани?</p>
<p>Учень. За те, що може віри відреклися? Що скинули богів в Дніпрові хвилі? І ходить помста, як підступна рись, І ми, ізгої, - прокляті, безсилі...</p>	<p>Учень. Мій біль затерп, зчорнів до німоти, Стиснули день чорнобильські долоні. Якщо я грішний, земле, то прости, Та дітям не лишай квітки іонні.</p>

Викладач біології: Першими жертвами катастрофи стали атомники й пожежники, які були в нічній зміні станції. Потім, число тих, які замінили їх, пішло на тисячі і сягнуло 600 тисяч. Вони заглянули в безодню, яка могла стати їхнім і нашим кінцем. Тяжка праця і подвиг, горе й звитяга – все змішалось у пекельному вогні ядерної стихії.

Викладач фізики: В перші хвилини після вибуху не розуміли, що сталося. Пожежники з Чорнобиля ставили свої машини довкола палаючого реактора і без захисного одягу, голіруч шлангами лили воду в розжарене черево атомного монстра. Вода ця миттю розкладалася на кисень і водень, що ще більше виносило радіацію назовні. Після вибуху всю вимірювальну апаратуру на ЧАЕС зашкалило. Один з лікарів, що чергував у цю ніч у Прип'яті, згадує:

Викладач біології: “...Недалеко від АЕС стояла варта. Питають:”Куди йдете? – На пожежу. – А чому без спецодягу? – А звідки я знав, що спецодяг буде потрібний? Ніхто не попередив. У самім

халаті був. Рівень радіації був скажений: 15-20 хвилин біля полум'я – і пожежник готовий. У багатьох був психічний розлад. Усі вони скаржилися на головний біль. Біль був такий, що двометровий парубок, б'ючись головою об стіну, казав: "Мені так легше, менше болить голова."

Учень. Ціною життя і здоров'я українські пожежники, військові, працівники станції врятували світ від подальшого розростання лиха, яке загрожувало всьому людству. Слава про героїв Чорнобиля облетіла весь світ, адже їхній подвиг торкався долі кожного мешканця планети Земля.

Викладач фізики: За 20 кілометрів від Москви на Митинському цвинтарі поховано 23 українці. Серед них: **Володимир Правик, Віктор Кібенок, Володимир Тишура, Микола Ващук, Володимир Ігнатенко, Микола Титенок** - пожежники, які першими згоріли в атомному пеклі, а могилою для старшого оператора машинного залу станції Валерія Ходемчука став четвертий реактор ЧАЕС.

Викладач біології: Хлопчики мужні, синочки, воїни честі!

Ваша смерть відмінила тисячі може смертей.
Ви ступили в огонь і стояли, як ті, що у Бресті.
В чорні дні Вітчизняної... Нині ваш красний день!
Руки ваших батьків цілує вся Україна,
Серце ваших батьків цілує вся Білорусь.
Перед подвигом вашим схиляється вся країна,
Перед вашими дітьми вогнем сльози обпалює.

Учень. Вічна їм пам'ять, тим, хто загинув, і непроминальна вдячність та доземний уклін тим, хто вижив і донині несе в собі жахливі карби ядерного удару.

Учень. Вибух, що стався 26 квітня 1986 року, ось уже багато літ не стихає у нашій свідомості і відлунюватиме у житті прийдешніх поколінь. Причому не лише в пам'яті нащадків. Чорнобильський "вірус" увійшов у гени народу.

Учень. Брід чорного лиха приречений перейти кожен із нас. І якщо це нам дасться легшою ціною, то не забуваймо тих, хто сплатив нашу частку власним життям і здоров'ям.

Схилимо ж голови перед лицарями, котрі у відсвітах вогню Чорнобиля назавжди увійшли у безсмертя! (*Удари метронома, хвилина мовчання*).

Учень. Спливатимуть роки, поволі стиратимуться сліди Чорнобильської катастрофи, але історики, вчені-дослідники ще не раз повертатимуться до подій весни 1986 року. І ми, хто є і хто перебуває у цьому світі, вертатимемо пам'яттю до тієї вогненної ночі.

Учень. 26 квітня!

Люди, не простіть!
Атомне століття раною горить.
Кличе кожне серце стати з злом на прю,
Щоб зустріли внуки вранішню зорю!

Учень. Чорнобильська трагедія стала тим непроминальним явищем, зміст і причини якого кожне нове покоління осмислюватиме по-своєму. Осмислюватиме з висоти свого дня і з “низин” кінця XX століття.

Викладач фізики: Скінчилося XX “атомне століття”. Підросло нове покоління. Покоління тих, чії перші кроки на рідній землі були осяяні багряними сполохами над четвертим енергоблоком ЧАЕС. Покоління тих, хто у першому своєму крику при народженні, захлинувся радіоактивним пилом Чорнобиля. Покоління тих, хто все своє життя може служити наочним посібником у дослідженнях про вплив екологічних катастроф на людський організм.

Викладач біології: І хоч у вашій пам’яті не збереглися враження про події 26 квітня 1986 року, п’янять повинна жити і серед вас. Бо саме пам’ять є рушієм людського поступу й оберегом найвищих моральних цінностей.

Викладач фізики: “КРИК ЧОРНОБИЛЯ”

В цих лісах безборонно гасають вовки, наче рейнджери.
Заблоковану зону обходить здаля навіть дощ.
Лиш тутешні зозулі, що звуться “лічильники Гейгера”,
Не роки обіцяють, а числа рокованих доз.
І шаманської ночі безокого, чорного місяця,
Коли землю, як саван, загорне вологий туман,
На задалених цвинтарях в небо обвуглене світяться
Сизо-цинковим одсвітом горбики чорнобилян.
Так оглухло і тоскно. І так одиноко-пустельно.
Тільки роптом із ночі дитям заголосить сова.
Тільки Діва Пречиста із профілем Ліни Костенко
У простудженій церкві собою маля зігрива.
Тільки тіні шістьох, спопелілих за всіх у четвертім,
Припадають до вікон, волають устами біди.

- Та озвітеся ж, люди! Якщо ви забули про мертвих,
То живим постраждальцям подайте хоч кухоль води!
Бо ніщо не забудеться: ані імення, ні дати.
Ми – не тіні. Ми – душі, віднині вовік молоді.
І коли небеса возвістують годину відплати,
Ми посвідчимо вашу байдужість на Страшнім Суді!

(Борис Олійник)

Викладач біології: Очевидно, що ця “зоря Полин” послана нам усім, як грізне попередження – опам’ятатися, задуматися над усім ходом цивілізації, зробити, поки не пізно, висновки. *(Звучать дзвони)*

Викладач фізики: Дзвони Чорнобиля – це не прощальний дзвін, це – набат, це – заклик: “ Люди не будьте байдужими, жорстокими. Пам’ятайте – чужого горя не буває.” Якщо цього не пам’ятати, наступного разу дзвін битиме по нас.

Викладач біології: Народе мій, сильніше бий на сполох!

Хай дзвін гуде по всіх усюдах нині,
Чорнобиля неумолимий молох
З’їда живцем людей на Україні.

Він наступа, незнаний досі ворог –

Оце і є Антихриста прихід,
І він бере в заручники наш рід...

Народе мій, сильніше бий на сполох”

Учень. За днями дні – минув повільно рік, За днями дні – шістнадцяти немає. Нехай же лихо наше проминає І в світі не повториться повік!	Учень. Хай стане мир міцнішим у стократ, Хай над землею чисте небо буде. Чорнобиль – попередження, набат, Його уроків людство не забуде.
--	---

Частина друга “ Зустріч за круглим столом “

Викладач фізики: І саме в цей день, день пам’яті жертв Чорнобильської трагедії, ми пропонуємо всім присутнім взяти участь в обговоренні питання: “ Світ – найвеличніший храм, в якому людина – спаситель життя на Землі “.

Викладач біології: Так, саме вам і вашим нащадкам належить роль спасителя життя, бо як сказав видатний еколог Микола Реймерс: “ Якщо природа зміниться настільки, що стане заперечувати суть виду "людина розумна “, ніщо не вбереже її від долі динозаврів.”

Викладач фізики: Тож пропонуємо вам приміряти на себе ролі із дорослого життя: вчених-ядерників, вчених екологів, вчених-біологів, медиків, енергетиків-ядерників, спробувати себе в ролі політиків, законотворців, журналістів, діячів громадських організацій на зустрічі за круглим столом: “Світ – найвеличніший храм, в якому людина – спаситель життя на Землі “

Викладач біології: Останнім часом людина виступає як могутня екологічна сила, що змінює стан екосфери, всієї планети. Масштаби людської діяльності вражають своїми розмірами. І на превеликий жаль, ця діяльність переважно негативно впливає на природу.

Викладач фізики: Видобуваючи щороку понад 10 млрд.т. гірських порід із земних надр, ми тисячами свердловин, шахт порушуємо земну поверхню, послаблюємо міцність верхньої частини земної кори і до невпізнання змінюємо її вигляд кар’єрами, териконами, звалищами.

Викладач біології: Саме через людську діяльність на планеті зникло 150 видів ссавців. До 1990 року на Землі зникло близько 1 тисячі видів рослин і тварин.

Людство винищило ліси на величезній площі, скоротивши їх більш як удвічі. І в той самий час, тільки від автотранспорту в атмосферу щорічно надходить 2млн.т. окису та двоокису вуглецю.

Щодня на планеті 480 ядерних заводів виробляють все більше радіоактивної отрути. За оцінкою екологів людство знаходиться на шляху самознищення.

Викладач фізики: Чому ж спостерігається таке становище в світі? До яких наслідків це веде? Чи є вихід з цієї кризи, яку переживає людство? Чи має воно шанс на виживання?

Учень. На відміну від усіх інших організмів людина не пристосовується до природи, а ніби відокремлює себе від неї. Знаряддя праці, житло, вогонь, одяг – все це ті прийоми за допомогою яких вона відгороджується від навколишнього середовища, створює своє власне середовище. Тому людині не потрібно змінювати свій організм, її фізична еволюція практично зупинилася. Зберігаючи своє внутрішнє середовище, людина в дедалі більших масштабах змінює середовище зовнішнє, і для цього потребує все більше ресурсів та енергії. Найзручнішою для використання є електрична енергія. 16% усієї електроенергії світу виробляється атомними електростанціями світу.

Вчені-ядерники. Про відкриття перших АЕС. Першу АЕС було введено в дію в Обнінську під Москвою в 1954 році. Потужність її становить 5000 кВт.

Для того, щоб правильно відповісти про доцільність використання АЕС, згадаймо, що ці установки з'явилися з надр військово-промислового комплексу. Коли з'ясувалося, що виробництво плутонію супроводжується виділенням великої кількості теплоти, було вирішено використати цю теплоту для одержання електроенергії.

Енергетик I. Електроенергетика – основа розвитку економіки будь-якої держави. Україна спроможна виробляти близько 300 млрд.кВт/ електроенергії на рік. В останні десятиліття швидкими темпами розвивалась атомна енергетика. Як правило, атомні електростанції споруджують у районах з дефіцитом паливних ресурсів. На території України збудовані Чорнобильська, Рівненська, Хмельницька, Південноукраїнська, Запорізька АЕС (показують їх на карті). Вони виробляють близько 45% електроенергії. Один із швидких показників розвитку атомної енергетики полягає в можливості використання високої енергоємності ядерного палива порівняно з іншими його видами.

Енергетик II. АЕС, на відміну від ТЕС, не спалює атмосферний кисень;

майже не забруднює атмосферу; АЕС використовує мало пального порівняно з ТЕС (добові витрати мазуту на ТЕС потужністю 2 млн. кВт – 8,3 тис.т, вугілля – 10 тис.т, урану – 180 кг); Електроенергія, що виробляється на АЕС, дешевша тієї, що виробляють ТЕС.

Екологи. Ви доводите, що АЕС начебто менше забруднюють навколишнє середовище, тобто вони екологічно чистіші. Але наслідки жахливої катастрофи на Чорнобильській АЕС спростовують ці аргументи.

По-перше, було розвіяно міф про дешевизну атомної енергетики. Так, вартість кіловата енергії на АЕС колишнього СРСР була за даними Мінатоменерго утричі меншою, ніж у розвинутих країнах Заходу, насправді виявилась набагато вищою. Проектувальники АЕС свідомо не включили у вартість “атомного” кіловата такі витрати, як переробка і поховання радіоактивних відходів, а це, за оцінками фахівців, становить понад 75% вартості всього паливного циклу.

Еколог II. Звичайно, безглуздо говорити про дешевизну АЕС, обраховуючи вартість ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. На думку німецьких фахівців, “ атомна енергія дешева лише там, де безпека стоїть на другому місці, й доти, доки людство мириться з тим, що його сьогоднішнє марнотратне ставлення до електроенергії загрожує майбутнім поколінням пекельним радіоактивним жахом.”

Еколог III. По-друге, і це найголовніше, атомна енергетика настільки згубно впливає на біосферу, настільки забруднює навколишнє середовище, що відстоювати цей спосіб одержання енергії нині абсолютно неприпустимо.

Забруднення починається ще на стадії добування сировини, тобто на уранових рудниках. Внаслідок добування уранової руди залишаються величезні відвали пустих порід, які тривалий час вважалися, як і багато чого іншого в атомному господарстві, безпечними, й американські будівельні фірми використовували їх як наповнювач бетону під час спорудження будинків. І лише тоді, коли стало відомо, що радон спричинює захворювання на рак легенів, довелося здійснити дорогу програму зносу тисяч будинків, зведених з радіоактивного бетону.

Еколог IV. Кількість радіоактивних відходів зростає на стадії збагачення уранової руди. Наприкінці цієї стадії ядерного енергетичного циклу виготовляються спеціальні паливні елементи – твели (тепловиділяючі елементи). Оскільки відпрацьовані твели надзвичайно радіоактивні, й їх неможливо перевозити, вони занурюються в спеціальний басейн на території АЕС, де знаходяться кілька років, поки їхня радіоактивність не знизиться до такого рівня, щоб їх можна було (в спеціальних контейнерах, спеціальними поїздами) перевезти на завод регенерації ядерного палива. Годі й говорити, що процес транспортування відпрацьованих твелів, як й інших радіоактивних речовин, дуже небезпечний, особливо на залізницях колишнього СРСР. Аварія такого потягу може призвести до згубних наслідків для цілої території.

Журналіст. Прихильники атомної енергетики стверджую, що великою перевагою АЕС є те, що відпрацьоване паливо можна повторно переробити і знову використовувати в реакторах - і так нібито безкінечно. Яка ваша думка з цього приводу?

Вчений – ядерник. Насправді радіоактивний кругообіг ще дужче загострює найбільшу проблему ядерної енергетики, – проблему радіоактивних відходів. Справа в тому, що сучасні технології дозволяють вилучити із “спалених” твелів максимум 2% горючого матеріалу – урану-235 і плутонію. Вже після другого такого циклу регенерації залишки палива насичуються великою кількістю сторонніх ізотопів і продуктів розщеплення, через що неможливо знову використовувати їх у реакторі.

Вчений – ядерник II. Проблема полягає не лише в тривалому зберіганні радіоактивних відходів, які накопичуються в результаті роботи АЕС. Самі АЕС через 25 – 30 років стають настільки радіоактивними, що їх потрібно демонтувати або консервувати (на сотні років). Радіацією уражується все: будинки, апаратура, ємності, транспортні засоби тощо. Отже, над АЕС треба споруджувати саркофаги й обслуговувати їх сотні років, або демонтувати АЕС і десь захороняти ці гори радіоактивного обладнання і матеріалів. А на захоронення лише одного реактора потрібно близько 40 га землі.

Журналіст.Радіоактивні матеріали мають таку особливість: все, що стикається з ними, теж стає радіоактивним. “Немає жодного іншого енергоносія, пише німецький вчений Е.Гауль, використання якого залишало хоч би приблизно стільки відходів, скільки дає ядерна енергія, і немає таких відходів, які за ступенем небезпечності хоча б віддалено нагадували продукти розщеплення”. Що ви думаєте з цього приводу?

Еколог. Штучний елемент плутоній, який накопичують реактори АЕС, - найбільш токсична речовина, створена людиною. Встановлено, що одного фунта плутонію достатньо, щоб викликати смертельне захворювання на рак легенів у 10 млрд. людей! А його нині накопичено в боєголовках “атомних” держав тисячі тонн! Крім того, невідомо, яка кількість плутонію переноситься з місця на місце в складі радіоактивних відходів, викидається на звалища, а також у довкілля внаслідок аварій на АЕС. Велику небезпеку становить плутоній, що може забруднити навколишнє середовище через аварію на транспорті, та, можливо, ще більшу, якщо потрапить до рук терористів-фанатиків внаслідок крадіжки.

Вчений-ядерник. Ядерники, прихильники АЕС, пропонуємо використати плутоній як ядерне паливо в реакторах на швидких нейтронах.

Еколог. Проте деякі ваші колеги попереджають, що такі реактори мають підвищену вірогідність різкого виділення енергії і вибуху. В них набагато вищий рівень радіоактивності й більші енергопотоки, а в разі значного витoku радіоактивних речовин значно вища і потенційна небезпека ураження навколишнього середовища. Період піврозпаду плутонію, найнебезпечнішого радіонукліду, перевищує 20 тисяч років, а накопиченої кількості цієї суперотрути достатньо для вбивства тисяч трильйонів людей.

Вчений –ядерник. Головна небезпека від плутонію та інших радіоактивних речовин – це невидиме випромінювання (радіація).

Журналіст. Нам необхідно пам'ятати про ту небезпеку, якою загрожує так званий мирний атом, коли виходить з-під контролю людини. За 30 років існування АЕС у світі сталися три великі ядерні катастрофи. В 1957 р. в Уїнскейлі (Великобританія) мала місце аварія реактора з викидом радіоактивних продуктів поділу. В 1979 році на АЕС “ Трі майл айленд “ у США стався вибух і витекла велика кількість радіоактивної води. І, нарешті, в 1986 р. прогрімала на весь світ катастрофа на Чорнобильській АЕС. Які її наслідки?

Еколог. Лише за офіційними заниженими даними, внаслідок аварії четвертого блока Чорнобильської АЕС в атмосферу було викинуто 63 кг надзвичайно високорадіоактивних речовин, близько 450 типів радіонуклідів. Особливістю чорнобильської аварії була висока температура (горів графіт). Це призвело до того, що в повітря викидався радіоактивний аерозоль – надзвичайно дрібні частки оксидів і карбідів. Вони активно прилипали до поверхні листків рослин, накопичувалися в лісовій підстилці з опалої хвої. Вітер і вода переносять їх з місця на місце. Врешті-решт, вони потрапляють у організми тварин і людей.

Журналіст. Чи можемо ми говорити про вплив радіації на здоров'я людей?

Медик. Радіація призводить до пригнічення імунної системи людей і тварин. Як наслідок, ускладнюється перебіг таких захворювань, як запалення легень, грип тощо, збільшується смертність від звичайних захворювань”. Це явище зумовлене накопиченням радіоактивного йоду в щитовидній залозі й змінами її діяльності, що впливає на відділ головного мозку – гіпофіз, який регулює імунні реакції організму. Опромінення (особливо внутрішнє) спричинює також збільшення серцево-судинних і нервових захворювань, знижує народжуваність, підвищує дитячу смертність тощо. Найстрашнішим у радіації є не лише вплив на здоров'я сучасного покоління, а й на нащадків, тобто спадковість.

Журналіст. Одразу після аварії на ЧАЕС деякі медики розмірковували на сторінках преси про те, що невеликі дози опромінення не шкідливі для організму людини, а навіть корисні. Що, мовляв, до таких доз можна звикнути. Яка ваша думка з цього приводу?

Вчений – біолог. Нині більшість радіобіологів вважає, що навіть найменша доза опромінення шкідлива. На думку академіка НАН України Д.Гродзінського, “ якщо й говорити про якесь звикання, то це процес, що вимагає дуже тривалого часу. Цілого еволюційного періоду. І врешті-решт радіація завдає шкоди популяції ”.

Медик. У радіаційній медицині існує поняття “колективна доза опромінення” – сумарне опромінення великих популяцій. це явище можна порівняти з бомбою уповільненої дії. Справа в тому, що переважна частина генетичних пошкоджень внаслідок такого опромінення має прихований характер (генетики називають їх прихованими рецесивними мутаціями). Внаслідок шлюбів між носіями рецесивних мутацій вони починають виявлятися в дітей у вигляді різних генетичних порушень.

Вчений – біолог. В зонах, забруднених після аварії на ЧАЕС, вже сьогодні спостерігаються масові аномалії у рослин (гігантизм листя дерев, спотворення деяких рослин до такого стану, що важко визначити їх вид), народження нежиттєздатних мутантів у тварин (поросят без очей, лоша́т з вісьмома кінцівками тощо).

Журналіст. Громадськість нашої країни дедалі частіше виступає за припинення будівництва АЕС. Це призведе до зменшення виробництва електроенергії, яка нам так необхідна. Як же нам бути?

Енергетик. Вихід із цієї ситуації ми можемо знайти, використавши альтернативні види енергії. (*демонстрування схеми “Альтернативні джерела енергії”*).

Порівняно дешевими та екологічно чистими є електростанції, що використовують енергію сонця, вітру, морських припливів, підземного тепла, біоенергетичних технологій (тобто нетрадиційні види енергії). В окремих країнах світу вже тривалий час працюють такі електростанції. Це сонячні енергетичні установки (СЕУ), що перетворюють енергію сонячної радіації на теплову й електричну, вітроенергетичні станції (ВЕС), припливні електростанції (ПЕС).

Енергетик. В Україні дослідно-промислова сонячна енергоустановка діє в Криму. Тут працюють і кілька сонячних установок, що забезпечують теплом окремі споруди, наприклад Міжнародний дитячий центр “Артек”. Перша в світі ВЕС потужністю 100 кВт була споруджена поблизу Севастополя у 1991 р. Нині в Криму працює вже кілька ВЕС невеликої потужності.

Викладач фізики: Люди ще не усвідомили як слід очевидного факту: Земля, на якій вони розвинулися до сучасного рівня, - це маленька планета з обмеженими ресурсами, з дуже вразливим режимом. Вона вимагає до себе тим дбайливішого ставлення, чим ширшими стають можливості людини порушити цей режим. Чорнобиль якраз дуже порушив цей режим. Чому це стало можливим?

Вчений-ядерник. Причина катастрофи – відсутність культури безпеки, психологічна неготовність людей, забруднення свідомості, низький рівень екологічної освіти. Наука випередила мораль.

Викладач біології: Нині технічно можливим стало навіть те, що є повним логічним абсурдом: багатократне знищення всього людства. Адже один стратегічний підводний човен має вибуховий потенціал, що дорівнює потенціалу кількох других світових війн. Про це пророче писав В.І. Вернадський ще в 1921 році: *„Недалеко той час, коли людина отримає у свої руки атомну енергію, таке джерело сили, яке дасть їй можливість будувати своє життя так, як вона захоче... Чи зуміє людина скористатися цією силою, скерувати її на добро, а не на самознищення?“*

Учень: А в 1945 році Олександр Довженко підкреслював: *„Атом розірвано, всесвітній гріх учинено... Які страшні можливості індивідуального терору може нести оцей недобрый винахід... Десь у далекій безмежній блакиті ввижається двоногий злочинець, передвісник фатального акту трагедії людства “.*

Еколог. Довкілля - складна система. І страшне лихо трапляється, коли застосовують ядерну зброю.

Війни завжди були екологічним лихом. Але раніше це було лихо регіонального масштабу, а нині всесвітнього. Після оволодіння ракетно-ядерною технікою виникнення сучасної світової війни загрожує повним знищенням усього живого на планеті.

Викладач фізики: Як бачите, виникає парадокс: з одного боку людство повинно об'єднати свої зусилля в боротьбі за збереження довкілля, а з іншого - це ж людство накопичило військовий потенціал, здатний його знищити. Що ви думаєте з цього приводу?"

" **Зелені** " **І.** Вчені підраховали, що після обміну ядерними ударами потужністю 5 000 - 10 000 Мт одразу загине від 300млн до 1млрд чоловік, стільки ж буде тяжко поранених, а ті, що залишаться живі, одержать такі дози радіації, що будуть вмирати тяжкою смертю, виникнуть нові хвороби, зміниться клімат на всій планеті, швидко почне деградувати вся біосфера.

«Зелені» II. Локальний ядерний конфлікт, де б він не відбувся, неминуче спричинить катастрофу глобального масштабу, яка матиме такі наслідки:

- ядерні вибухи й колосальні пожежі призведуть до теплового нагрівання атмосфери, що викличе сильні руйнівні ефекти, зокрема ураганні вітри;
- атмосфера буде забруднена радіоактивними речовинами, які за короткий час, як показала чорнобильська катастрофа, поширяться по всій земній кулі;
- зруйнується від 40 до 60% захисного озонового шару, що викличе різке збільшення ультрафіолетового опромінення поверхні Землі;
- забруднення атмосфери величезною кількістю пилу й сажі внаслідок вибухів і пожеж;
- люди, що вцілють під час ядерних вибухів, поринуть в апокаліпсичний жах ядерної ночі й ядерної зими. Загибель рослинності й тварин, радіоактивне забруднення, вихід з ладу енергетичних систем і зв'язку, ніч і лютий мороз, ураганні вітри викличуть психічний шок, який людство не зможе пережити.

Локальний ядерний конфлікт спричинить глобальну загибель людства, а ймовірно, й усієї біосфери.

"Зелені" III. Наведемо кілька прикладів негативного впливу військової діяльності в Україні.

Розташовані поблизу Білої Церкви (вУзині) та поблизу Прилук бази стратегічних бомбардувальників надзвичайно сильно забруднили авіаційним паливом ґрунти й підземні води в цих місцевостях: воду з колодязів пити не можна — вона наполовину складається з гасу; нафтопродукти витікають із балочок і ярів. Таке ж становище спостерігається навколо військових аеродромів і ракетних баз поблизу Луцька, Бродів, Червоногруда, ряду сіл на Житомирщині, Сумщині, Чернігівщині. Військові полігони, стрільбища, станції стеження руйнують чудову українську природу в Медоборах, у Криму (район Карадагу) та інших місцях.

Журналіст. Діалог мовою зброї згубний. Чи є спосіб зменшити екологічне лихо, заподіяне військовими?

Політик. Фахівці вважають, що є. Для цього потрібно докласти багато зусиль і розуму, але вихід можливий. Це

по-перше: розширення міжнародного співробітництва і досягнення домовленостей про роззброєння, мирне співіснування,

повна заборона ядерних випробувань і знищення арсеналів ядерної зброї, скорочення збройних сил до розумного мінімуму, припинення виробництва й заборону всіх видів зброї масового знищення;

по-друге, скорочення військ і озброєнь у найбільш конфліктних районах планети, зменшення кількості військових баз, припинення розробок нових видів озброєнь, у першу чергу, психотропних засобів.

Викладач біології: Нині, коли небезпека ядерної війни зменшилася, головною проблемою, що стала перед людством, є екологічна ситуація на Землі, загроза руйнування та загибелі біосфери, а отже і самого людства, спричинена його власними діями. Найдалекоглядніші вчені передбачали цю загрозу давно.

Відомий натураліст Жан Батист Ламарк ще в 1820 році писав, що "...людина засліплена власним егоїзмом, не замислюється над наслідками своєї діяльності."

Викладач фізики: Нині людина оволодіває найбільшими, най потаємнішим и силами природи, і це поставило її перед питанням про саму себе:

- Хто ж вона, людина, яке її місце в світі?
- Які її права і обов'язки щодо матері-природи і самої себе?
- Чи є межа цих прав?
- Якщо є, то де вона?

Можливі відповіді учасників:

Екологи. Академік Б.Раушенбах так оцінює нинішню ситуацію: *"Головною причиною численних вад прогресу я назвав би протиріччя між вже й тепер вражаючою, постійно зростаючою міццю людини й нашим розумом, який ніби не встигає за самим собою. Із звичайної практики випливає правило: сильним рукам потрібна тямуща й обережна голова. А якщо сила рук незмірно збільшена технікою, то ті вимоги, які ставляться до голови, зростають багаторазово..."*

Журналіст.(про самообмеження матеріальних потреб і задоволення своїх духовних запитів, гідних "гомо сапієнс").

"Зелені". (про роботу громадських організацій, про конференцію 1992 р. в Ріо-де-Жанейро).

Політики.(про екологічне законодавство України).

Викладач географії: Отже, із сказаного всіма вами випливає, що мав рацію академік В.І.Вернадський: *"Людина вперше реально зрозуміла, що вона — житель планети й може,*

повинна мислити й діяти в новому аспекті не лише окремої особи, сім'ї або роду, держав або їх союзів, але й планетарному аспекті".

Викладач фізики: Усе згадане змусило людей переосмислити ставлення до природи й почати глибоке вивчення складних взаємозв'язків і процесів у навколишньому середовищі, шукати шляхи гармонізації взаємин людського суспільства та природи. Саме цим й займаються різні громадські екологічні організації.

Та, очевидно, цього недостатньо. Необхідно, щоб кожен житель планети жив за девізом організації "Грінпіс": *«Дій - локально, мисли - глобально!»*

- посади у дворі дерево, думаючи про очищення атмосфери планети:

- прибери сміттєзвалище, думаючи про забруднення підземних вод, річок, водойм тощо.

Викладач біології: На завершення нашої роботи пропонуємо всі ті думки, побажання, що виникли в ході дискусії, викласти в Екологічному Маніфесті, показати в ньому зразок поведінки людини з новим екологічним мисленням.

(Всі групи працюють над Маніфестом, звучить легка музика)

Викладач біології: Слово для оголошення Екологічного Маніфесту надається екологам.

Зачитується текст Маніфесту (див. Додаток)

Журналіст Пропонуємо цей документ опублікувати в учнівській газеті «Студентський вісник»).

Викладач фізики: Наша робота завершується. Дякуємо всім за плідну і, сподіваємося не даремну працю.

На завершення хочеться знову звернутися до відомого еколога Миколи Реймерса: *„Ми повинні піти шляхом Христа, перш ніж стверджувати екологічну віру в життя довкілля, підготувати її апостолів.*

Думається, що сьогодні ви зробили перший крок цією стежкою.

Учень 1:

Для них небесне царство в Бога молим

Я знаю серце в кожного щемить

По чистих душах у святій печалі

Вклонімося ж їх пам'яті в цю мить

Єднаймося в скорботному мовчанні

Учитель біології:

Саме сьогодні 14 грудня 2014 року ми вдячні всім синам України, ліквідаторам наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Бажаємо їм у цьому нелегкому житті бути здоровими, жити довго, бути потрібними народу України.

(вручення квітів гостям закладу)

З досвіду роботи бібліотеки Криворізького навчально-виробничого центру

*Дробишева Н.М., бібліотекар
Криворізького навчально-виробничого центру*

Сьогодні в Україні відбувається процес становлення нової системи освіти та виховання, яка зорієнтована на входження у світовий освітній простір. Бібліотека ПТНЗ займає особливе місце в системі бібліотек, це навчальний і виховний центр в межах одного навчального закладу. Разом з педагогами бібліотекар повинен донести до кожного учня загальні знання про книгу, про бібліотеку, виховувати культуру роботи з книгою, формувати в учнів інформаційні навички: самостійно знаходити, обробляти, запам'ятовувати, використовувати інформацію.

Проблема, над якою працює бібліотека Криворізького навчально-виробничого центру - «Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи бібліотеки як засіб розвитку творчої особистості читача». Всі заходи з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій проводяться в бібліотеці з єдиною метою – підвищення інтересу в учнів закладу до читання, розширення світогляду, інформаційної культури, розвитку творчих здібностей. Вже при першій зустрічі з учнем потрібно його здивувати, зацікавити книгою усіма доступними засобами. Бібліотекар має дізнатися, якою літературою цікавиться учень, звідки дізнається про книги, які варто прочитати. З вересня у бібліотеці проводиться акція «Читацька стрічка». Стрічки певного кольору, залежно від тематики читання: про кохання – червоний; історичні – зелені; точні науки – коричневі, учні чіпляють на дерево, і на кінець місяця видно, якій тематиці віддається перевага. Дерево розквітає різними кольорами. Проводиться анкетування «Що вам дає Інтернет?», звідки дізнаємося, для чого учень використовує Інтернет:

- розваги;

- пошук необхідної інформації;
- читання книг.

Такі заходи допомагають у визначенні подальших форм роботи з учнями. На формулярі читача роблю позначки. За допомогою аналітичної діяльності (моніторинги) проводжу вивчення інтересів та тематики читання різних груп учнів, їх уміння орієнтуватися у світі інформації. Навчити читачів орієнтуватися у світі інформації, користуватися джерелами інформації – це основне завдання у вихованні інформаційної культури. В нашій бібліотеці створено центр інформаційного комфорту і розвитку. Робоче місце читача обладнане комп'ютером, принтером, сканером, DVD, телевізором, бібліотека підключена до системи Інтернет. Велику увагу приділяємо розвитку медіатеки, прагнемо, щоб саме вона стала центром педагогічної та наукової інформації. До медіатеки входять:

- комп'ютерна зона: комп'ютери, фонд комп'ютерних програм, CD-ROM- дисків, мережа Інтернет, локальна мережа, принтер, сканер;
- відеотека: фонд відеозаписів, телевізор, відеомагнітофон, мультимедіапроектор;
- діатека: цифровий фотоапарат;
- копіювальна техніка: ксерокс, сканер.

У медіацентрі є CD- та DVD- диски з розробками уроків, виховних заходів, семінарів, створених педпрацівниками та учнями. Складена електронна бібліотека навчальної літератури із швейного виробництва, фотосправи, інформатики. Викладачем української літератури створені методичні розробки уроків та їх презентації в електронному варіанті, створена електронна бібліотека творів з української літератури для учнів першого та другого курсів. Для учнів закладу створено рекомендаційний Web- список сайтів письменників, сайтів і порталів, картотека-путівник мережі Інтернет (корисні поради Інтернет-мандрівника). «Здійсни подорож до рекомендованих Web- сайтів, ознайомся з ними та знайди для себе цікаву інформацію за професіями закладу», - така пропозиція лунає від бібліотекаря при зустрічі з кожним учнем-користувачем бібліотеки. Створені віртуальні бібліографічні довідки за творами письменників. Впроваджено форму довідково-бібліографічного обслуговування вебліографія – анотований путівник сайтами. Великої популярності в бібліотеці набули буктрейлери, які прийшли на зміну книжковим виставкам – це короткий відеоролік за мотивами книги, кліп по книзі.

Для викладачів– предметників, майстрів виробничого навчання, класних керівників створено куточок «Інформаційна культура вчителя як вектор освітнього простору», де знаходяться на

дисках електронні навчальні посібники викладачів загальноосвітніх дисциплін; навчальні посібники викладачів спецдисциплін, диски з профорієнтаційної роботи, навчальні методичні поради з проблем інноваційної педагогіки (матеріали педрад, конференцій, «круглих столів», міських та обласних семінарів), матеріали майстер-класів за спеціальностями закладу (з досвіду майстрів виробничого навчання), розробки сучасних уроків, тематичні папки «Профтехосвіта виховує своїх науковців» (робота з обдарованими дітьми), «Інноваційні підходи до системи виховання» (досвід роботи класних керівників). Кожен вчитель, майстер в/н має змогу познайомитися з новинками.

Сьогодні, коли потік інформації зростає, посилюється інформаційна роль бібліотеки. Важливим напрямком роботи є бібліографічне інформування, Бібліотека проводить день єдиного інформування один раз на місяць за надходженням періодичних видань та літератури. В цей день проводяться: виставки, огляди літератури, бібліофреші, презентації, бесіди, уроки інформаційної культури. В день єдиного інформування а протягом дня демонструємо буктрейлери на нові книги. В бібліотеці проводиться індивідуальне та групове інформування майстрів в/н, адміністрації та учнів. До списків включаємо не лише літературу з нових надходжень за темою, але й матеріали з Інтернет мережі. Теми індивідуальних інформацій:

- «Управлінська діяльність керівника»;
- «Інноваційний потенціал педагога»;
- «Інноваційний підхід до системи виховання»;
- «Швидка допомога душі».

Під час проведення масових заходів бібліотекар задовольняє потреби читача в освіті та самоосвіті, професійному вдосконаленні. Спостерігаючи за учнями, бачимо, що вони віддають перевагу діалоговим, дискусійним, ігровим формам спілкування.

Внаслідок спостережень відчули необхідність змін в організації спілкування з молодіжною аудиторією і почали приділяти особливу увагу оновленню методики популяризації книги, урізноманітнюючи її, використовуючи інноваційні технології.

Нові інноваційні технології в роботі бібліотеки – це створення нових засобів і методів, нових форм та способів бібліотечної діяльності, вихід за межі відомого в бібліотечній практиці, творча реалізація нових теоретичних концепцій, ідей, технологій, системи отримання різноманітної інформації. Особлива увага приділяється використанню мережі Інтернет. Працювати в Інтернеті

просто і цікаво, адже там можна знайти відповіді на багато запитань. Використання Інтернету дає можливість проводити цікаві форми роботи, які ми використовуємо у виховній роботі з учнями:

- диско-лекції (бесіди в супроводі показу слайдів) «Що таке людська краса? В чому вона проявляється», «Мистецтво і мода»;

- вечір-елегія «Джерела гармонійної краси»;
- бібліофреш (огляд нових надходжень);
- громадський форум « Я- українець. Я –європеець»;
- вечір- дивертисмент «Рідна земля криворізька»;
- година зосередження «Цей день без куріння»;
- шок-урок «Лист відвертості».

Тиждень Інтернету, протягом якого проводяться заходи:

- книжкова виставка «Твій друг- комп'ютер»;
- екскурсія «Ласкаво просимо в країну Інтернет»;
- диспут «Інтернет – друг чи ворог?».

На базі бібліотеки класні керівники груп навчального закладу постійно проводять відкриті виховні заходи, в підготовці яких бере участь бібліотекар.

В бібліотеці проведено аукціон професій «Моя професія, моє майбутнє», в рамках якого пройшли такі заходи:

- ярмарок професій «З усіх професій найкраща моя»;
- дайджест «Професійна освіта – шлях до моєї кар'єри та професійного росту »;
- усний журнал « Одяг – прояв індивідуальності людини»;
- випускники закладу створили поштову скриньку «Подорож у майбутнє: Я через десять років».
- літературний вернісаж «Робітнича професія – дорога у самостійне життя»;
- диспут з теми «Ким бути? Яким бути?».

Учні підготували рукописну книгу народної мудрості: «Прислів'я та приказки про працю». Книга створювалась за допомогою батьків.

Протягом року в бібліотеці діє вернісаж «Сьогодні учень – завтра робітник», де виставляються роботи учнів кожної групи. Для випускників груп проведено разом з психологом та майстрами в/н День майбутнього спеціаліста «Училище. А далі?»

Протягом року випускники навчалися, як вести себе на ринку праці. Відповіді на запитання стосовно цієї проблеми учні отримали на заходах за темами: «Самомаркетинг або як презентувати себе», «Як дати інтерв'ю», «Як скласти особисте резюме. Бізнес план.» Всі заходи супроводжувалися слайдами та презентаціями.

У бібліотеці продемонстровано мультимедійні проекти:

- «Козацькому роду нема переводу»;
- «Друга світова війна».

Учні під час проведення проектів збирали DVD- фільми за темами, створювали презентації, слайди, збирали спогади ветеранів, створювали буктрейлери до книг про Велику Вітчизняну війну, створено відео – реквієм та віртуальну подорож до музею нашого закладу «Козацькому роду нема переводу». В бібліотеці ведеться архів усіх виховних заходів, які проводяться в закладі: сценарії, презентації, фрагменти із художніх фільмів.

У навчальному закладі функціонує прес-центр, до складу якого входить і бібліотека. Щомісячно виходить з друку училищна газета «Вісник КНВЦ», авторами статей якої є актив бібліотеки. В бібліотеці здійснюється видавнича діяльність, так, наприклад, для класних керівників створено «Глосарій класного керівника», постійно створюються буклети:

- «Інтернет для допитливих»;
- «Довідковий апарат бібліотеки»;
- «Фахові матеріали в мережі Інтернет».

Кожен учасник клубу любителів поезії «Пегас», який працює в бібліотеці навчального закладу, має особисті книжечки з першими своїми віршами, казками, оповіданнями. Створено посібник на допомогу керівникові професійно - технічного навчального закладу – «У блокнот директора». Для молодих фахівців створено посібник «Я крокую до майстерності», який було вручено молодим фахівцям на День працівника освіти.

Автоматизація та впровадження нових інформаційних технологій дозволяє нашій бібліотеці розширити сферу послуг:

- користування послугами Інтернет;
- пошук інформації у всесвітній електронній мережі на замовлення;
- запис інформації на диск;
- друк на принтері;
- комп'ютерний переклад тексту;

- сканування.

Бібліотека взяла участь в обласній методичній виставці «Профтехосвіта Дніпропетровщини» в номінаціях: «Сучасні педагогічні кабінети та бібліотека»; «Іноваційні технології виявлення, навчання і підтримки обдарованої молоді»; «Позиціювання якісної та доступної професійно-технічної освіти та престижності робітничих професій», у проекті «Ваш вибір – крок до майстерності».

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ПИСАНКИ

Технологія створення писанки

Майстер-клас Зої Сташук, заслуженого майстра народної творчості України

1. Матеріали та інструменти, які необхідно мати для виготовлення писанки:

- яйце, чисто помите під проточною водою без хімічних засобів;
- олівець;
- писачок;
- віск;
- воскова свічка;
- анілінові фарбники для вовни;
- м'які серветки.

2. Будемо писати писанку за таким зразком.

3. На яйце олівцем наносимо координатну сітку для подальшого правильного розміщення малюнка.

4. За координатною сіткою олівцем наносимо малюнок.

5. У металеву частину писачка вкладаємо віск. Нагріваємо писачок над полум'ям свічки, рахуючи до десяти. Внаслідок цього металева частина писачка стає достатньо гарячою, щоб віск розтопився.

6. Наносимо воском за допомогою писачка лінії, які ми нанесли олівцем. Віск використовується для захисту кольору. В ході подальшого фарбування під віск не буде заходити фарба і лінії залишаться білими.

7. Кладемо яйце у фарбу найсвітлішого кольору. В даному випадку – це жовта фарба. Анілінові барвники мають властивість накладатися пошарово – від світлого до темного.

8. Тримаємо яйце у фарбі 4 – 5 хв, виймаємо і промокаємо залишки фарби на ньому серветкою.

9. Замальовуємо потрібні місця або лінії, які мають залишатися жовтими, писачком з воском.

10. Кладемо яйце в червону фарбу.

11. Виймаємо з червоної фарби, промокаємо яйце серветкою.

12. Замальовуємо воском потрібні місця або лінії, які мають залишатися червоними.

13. Кладемо яйце в чорну фарбу.

14. Виймаємо з чорної фарби, промокаємо серветкою.

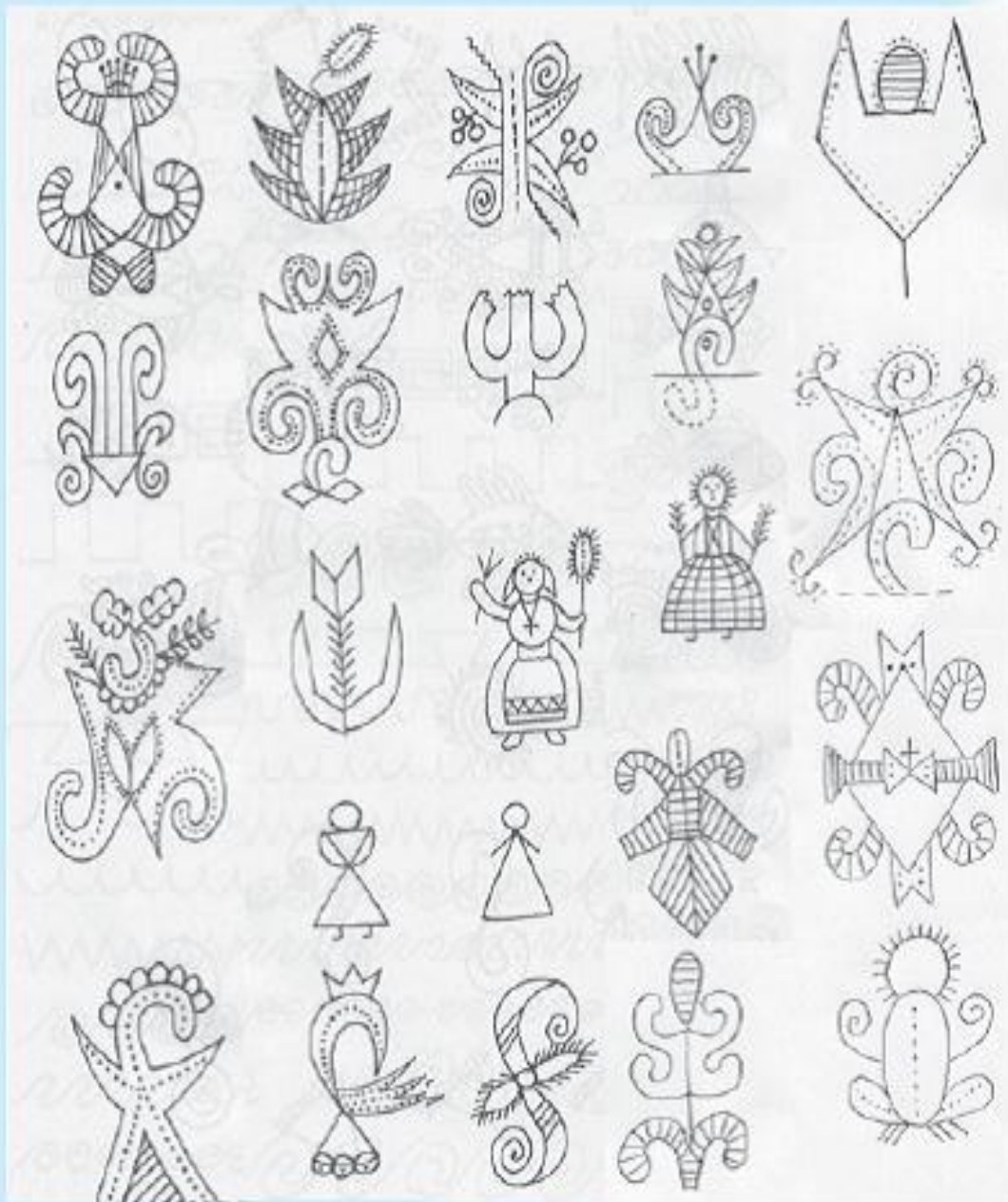

15. Знімаємо віск, нагріваючи писанку в полум'ї свічки. Тримати писанку потрібно збоку, нижче верхівки полум'я, щоб яйце не закоптилося.

16. Ми створили писанку!

Стилізовані зображення Богині-Берегині на писанках

Богиня-Берегиня посіла чільне місце в мінійтурних шедеврах на пташиному яйці – писанках. Писанка як символ народження нового життя і нові щоденні приходить у світ з Великодніми святами. Велика Богиня в різних стилізованих зображеннях з'являється на писанках, бере участь в обрядних захисних діях українців. Кожна жінка, пишучи писанку, на одній з них має обов'язково зобразити Берегиню – захисницю роду, сім'ї, всього жіночого. Прийшовши до нас з язичницьких часів, символічна мова писанок зберегла свою аутентичність. Існувала заборона змінювати малюнок на писанці: вважалося, що писанка – це закодована молитва до вищих богів. А тому у віках збереглася традиційність при нанесенні орнаменту. Але, чи можна створити магічний писанковий обряд, не забувшись у вищезначущій історії? Тож навчаймо наших дітей свого рідного, й шануймо свою історію.